

Winner of Tourism Excellence Awards

ఓరిజిన్ న్యూస్

TOURISM NEWS

మైనాస్వామి పబ్లికేషన్స్

జనవరి - 2020

Rs. 20

వేంకటేశ నమోదేవో..

Ayodhya the Great

శ్రీరస్తు ఓం నమో వీరబ్రహ్మే శుభమున్ను

జగద్గురు శ్రీ మద్విరాట్ పోతులూరు వీరబ్రహ్మాండ్ర స్వాముల వారి మఠం
కందిమల్లాయపల్లె - 516 503 కడప జిల్లా, ఆంధ్రప్రదేశ్. ఫోన్ : 08569 - 286023

దాతలకు విజ్ఞప్తి

అన్నదాన పథకం

జగద్గురు శ్రీ మద్విరాట్ పోతులూరు వీరబ్రహ్మాండ్ర స్వాముల వారి సజీవ సమాధి ప్రాంగణములో జరుగు శాశ్వత నిత్య అన్నదానం కోసం దాతలు రూ. 1,116/-లు ఆపైన ఎంత మొత్తమైనా చెల్లించవచ్చు.

మరాఠీపతులు

శ్రీశ్రీశ్రీ వీరభాగి వసంత వేంకటేశ్వర స్వాముల వారు

శ్రీ వీరబ్రహ్మాండ్రస్వామి అన్నదాన పథకములో చేరి తరించండి.

అభివృద్ధి కార్యక్రమాలు

బ్రహ్మాంగారి మఠంలో వివిధ అభివృద్ధి కార్యక్రమాలు జరుగుతున్నాయి. అభివృద్ధి కార్యక్రమాలు వెనువెంటనే పూర్తి చేయడానికి దాతల సహకారం ఎంతైనా అవసరం. దాతలు తమ విరాళాలను మరానికి పంపగలరని కోరుతున్నాము. మఠం అభివృద్ధికి తోడ్పడగలరని ఆశిస్తున్నాము.

మేనేజర్ : **యన్.ఈశ్వరయ్య ఆచారి**

విన్నూపం : దాతలు చెల్లించు మొత్తమును **మరాధిపతి, శ్రీ వీర బ్రహ్మాండ్రస్వాముల వారి మఠం** పేర డి.డి.లు పంపవచ్చును.

SBI A/c No. 30830570574, IFSC Code : SBIN 0012672
Andhra Bank A/c No. 286110100004146, IFSC Code : ANDB0002861
Grameena Bank A/c No. 19129009930 IFSC Code : APGB0002033

టూరిజం న్యూస్

నవంబర్ - డిసెంబర్ 2019

సంపుటి : 12

సంచిక : 6

సంపాదకుడు : మైనాస్వామి

MyNaa Swamy Publications
TOURISM NEWS

(Telugu Bi-Monthly)

November - December 2019

Volume : 12 Issue : 6

Editor : **My.Naa. Swamy**
(Mylaram Narayana Swamy)

Editorial Mob. : 9502659119

Reporters : G.V. Chary, Delhi

Gundlapalli Siva Kumar

M. Manjunath

B. Murali Mohan Rao

Marketing : Sadguru News Agencies

Hyderabad. Mob. : 9502098191

Regd. Off. : 19-12-372, 1st Floor Bairagipatteda,

TIRUPATI - 517 501. Mob. : 9502659119

email:tourismnews2007@yahoo.co.in

www.tourismnews.today

Anantapuram Office : Tourism News, 1-50, SPVM College Road,
Opp. Market yard, Gorantla - 515 231, Anantapuram Dist.

14th Year of Publication

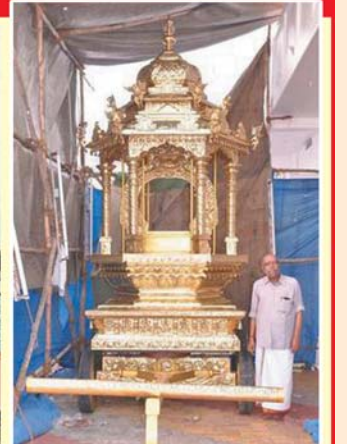
సూచిక

అంతర్జాతీయ ఖ్యాతి తెచ్చిన ఎస్వీఆర్	4	అంతర్జాతీయ ఆధ్యాత్మిక	28
నాసిక్ గుహలు	6	కేంద్రంగా అయోధ్య	
ఆ పుస్తకానికి 16 యేండ్లు	9	అలోపీరాతో అద్భుత ఆదాయం	30
యక్షగానం వీక్షించారా..?	11	బప్తేంద్ర స్వామి సేవలో..	31
జటాయు పార్క్	12	సమైక్యతా సాధనలో మొహర్రం	33
ఉత్తర శ్రీరంగం	14	భావ కవి..దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి	37
చాకుక్కుల చరిత్ర	15	ప్రాచీన శిలాశ్రయ చిత్రాలు	38
బాదామి గుళ్ళు చూశారా ?	17	మరుగున పడిన మజిలీ కేంద్రం	42
బహుముఖాల భారతీయ ఆలయాలు	20	Ayodhya the Great	44
శ్రీ వీరబ్రహ్మేంద్రస్వామి దృష్టిలో అమ్మ	21	Lived as God	46
కీలాద్రిపై కొలువైన దుర్గమ్మ	23	Ancient Buddhist complex	47
వైభవంగా రాయల పట్టాభిషేక సభ	24	Yogini Temple	48
వేంకటేశ సమోదేవో	25	సేవా స్ఫూర్తి	49

KANAKKADARA DIVINE SERVICES

Kanakkadara Divine Services....well known for Temple Sculptures like....
Divine Black stone Idols, Panchaloha Idols, Temple Chariot, Dwajasthambam,
Wooden statues, Teakwood Carved Puja mandapam, Gopura Kalasams,
Kavacham, Abooshanam, Copper and Brass sheet work.

KANAKKADARA DIVINE SERVICES

29/14 Rakkiappa street, Mylapore, Chennai-600004, Tamilnadu, INDIA

+91 9176503699/ 9884603699 Whats app + 919884603699

www.kanakkadaradivineservices.com

GST No. 33AJHPN3404D1ZR

A CRISIL VERIFIED ENTERPRISE

IE code No.0415093602

Member of Export Promotion Council for Handicrafts [EPCH] No. EPCH/MEM/32241

Member of The Federation of Indian Export Organisations No. FIEO/SR/18214/2017-1818/290

భారతీయ సినిమాకు తొలి అంతర్జాతీయ ఖ్యాతి తెచ్చిన

ఎస్వీ రంగారావు

ప్రాఫెసర్ కడియాల సుధీర్

క్షిప్రపాత్రల్లో చతురంగారావు
దుష్టపాత్రల్లో క్రూరంగారావు
హడలగొట్టే భయంకరంగారావు
హాయిగొలిపే టింగురంగారావు
రొమాన్సులో పూలరంగారావు
నిర్మాతల కొంగుబంగారావు
స్వభావానికి 'ఉంగా'రంగారావు
కథ నిర్మలం అయితే హావభావాలు పాత్రపరంగారావు
కళ్ళ కట్టినట్టు కనబడేది ఉత్తి యశ్వీరంగారావు
ఆయన శైలి లీవీ అన్యులకు సులభంగారావు
ఒకోసారి డైలాగుల్లో మాత్రం యమకంగారంగారావు

ఎస్.వి. రంగారావు ప్రతిభను గురించి, వైవిధ్యమైన పాత్రలు పోషించగల నైపుణ్యం గురించి ప్రసిద్ధ దర్శకుడు, చిత్రకారడు బాపు వేసిన చిత్రానికి ముళ్ళపూడి వ్యాఖ్యానం ఇది. ఇంతకంటే ఆయన నటనా వైదుష్యం గురించి చెప్పటానికి ఇంకేముం టుంది. భారతీయ సినిమాకు తొలి అంతర్జాతీయ ఖ్యాతి నర్తనశాలలోని కీచక పాత్రధారి ఎస్.వి.ఆర్. ద్వారా వచ్చింది.

మాటల్లో.. ఎంతని చెప్పగలం..? నటయశస్వి, నటనా సామ్రాట్, విశ్వనట చక్రవర్తి.. ఇవి నటనా ప్రపంచంలో ఆయనకు వచ్చిన బిరుదులు. నట యశస్విగా పేరు పొందిన ఎస్వీఆర్ మూడు దశాబ్దాలపాటు 300 చిత్రాలకు పైగా అద్భుతంగా నటించి ఘోటోత్తుచుడిగా, కీచకుడిగా, రావణాసురు డిగా తనకు తానే సాటి అని అనిపించుకొన్నాడు.

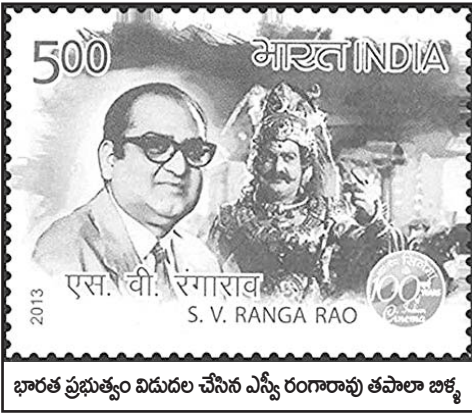

కృష్ణా జిల్లా నూజివీడులో 1918 జూలై 3 వ తేదీన శ్రీ కోటేశ్వర నాయుడు, శ్రీమతి లక్ష్మీ నరసాయమ్మ లకు జన్మించారు యశ్వీ రంగారావు. ఆయన పూర్తి పేరు సామర్లకోట వెంకట రంగారావు నాయుడు. బిఎస్సీ పట్టా పొందాక నటన మీద అభిమానంతో రంగస్థలం లోకి ప్రవేశించారు. షేక్స్పియర్ నాటకాలు అనేకం వేశారు. మంచి నటునిగా గుర్తింపు పొందాక సినిమాలో అవకాశం కోసం 1946లో మద్రాసు (చెన్నై) చేరారు. 1946లో వరూధిని చిత్రంతో చలనచిత్ర జీవితం ప్రారంభమయింది. కానీ విధి వక్రించి ఆ సినిమా పరాజయం పొందటంతో, ఆయనకు ఎంతో మనస్తాపం కలిగింది. దాదాపు రెండు సంవత్సరాలు సినీ జీవితం వైపు చూడనేలేదు. 1948లో మళ్ళీ సినిమాల కోసం మద్రాసు వచ్చారు. మద్రాసులో ఎక్కని, దిగని గడవలేదు.. వెళ్ళని స్టూడియోనే లేదు. అయినా నిరుత్సాహపడలేదు. అవకాశం వస్తే తన నటనను నిరూపించుకోవటం కోసం 1950 వరకు వేచి చూడవలసి వచ్చింది. 1950లో పల్లెటూరి పిల్లలో చిన్న వేషం దొరికింది. దొరికిన పాత్ర ద్వారా తన నటనను ప్రదర్శించి, సినీరంగంలో నిలదొక్కుకొని మహోన్నత స్థానం పొందిన కృషివలుడు ఎస్వీ రంగారావు. వ్యక్తిగా రంగారావు సహృదయుడు, చమత్కారి. ఆయన ఇష్టదైవం శివుడు. ప్రతిరోజూ శివపూజ చేసిన తర్వాతే దినచర్య ప్రారంభించేవాడు. ఆయనకు ఇద్దరు కుమార్తెలు, ఒక కుమారుడు. కుమార్తెల పేర్లు విజయ, ప్రమీల. కొడుకు పేరు కోటేశ్వరరావు. ఆయన గొప్ప దాత. ప్రజాహిత సంస్థలకు లెక్కలేనన్ని విరాళాలు

ఇచ్చారు. చైనాతో యుద్ధం వచ్చినప్పుడు ఏర్పాటు చేసిన సభలో పదివేల రూపాయలు విరాళం ఇచ్చారు. పాకిస్తాన్ తో యుద్ధం వచ్చినప్పుడు కూడా ఎన్నో సభలు నిర్వహించి, మిగతా నటులతో కలసి ఎన్నో ప్రదర్శనలు ఇచ్చి, విరాళాలు సేకరించి, ఆ డబ్బును దేశ రక్షణ నిధికి ఇచ్చారాయన. తెలుగు వారు గర్వించతగ్గ మహానటుడు ఎస్వీ రంగారావు. ఆనాటి మేటి హీరోలు ఏఎన్నార్, ఎస్వీఆర్ లకు ధీటుగా నిలబడ్డ విలక్షణ నటుడు ఎస్వీఆర్. సాంఘిక పాత్రలతో పాటు పౌరాణిక పాత్రలు

విశ్వనటచక్రవర్తి కీ.శే. ఎస్వీ రంగారావు గారి కాంస్య విగ్రహాన్ని ఆవిష్కరిస్తున్న ప్రముఖ నడుటు చిరంజీవి

భారత ప్రభుత్వం విడుదల చేసిన ఎస్వీ రంగారావు తపాలా బిళ్ళ

వేయడంలో ఆయనకు ఆయనే సాటి.

ఎస్వీఆర్... సంభాషణలలో స్పష్టత, హావభావాలు పలికించడంలో నిపుణత ఆయన సొంతం. స్వతహాగా ఎస్వీఆర్ సాహితీ అభిమాని. ఘాటింగ్ విరామ సమయంలో ఆయన ఎక్కువగా పుస్తకాలు చదివేవారు. వివేకానందుడి గ్రంథాలంటే విపరీతమైన అభిమానం. ఆ రోజుల్లో ముక్తామల, కొంగర జగ్గయ్య, జయలలిత, ఎస్వీ రంగారావు ఇళ్ళల్లో పెద్ద పెద్ద వ్యక్తిగత లైబ్రరీలు ఉండేవి. మార్క్సేజ్కి ఏదైనా మంచి పుస్తకం వస్తే వెంటనే ఆ పుస్తకాన్ని కొని రంగారావు తన లైబ్రరీలో దాచుకొనేవారు. సినిమాలో రకరకాల పాత్రలను పోషించిన ఎస్వీఆర్కు వివేకానందుడి జీవితాన్ని సినిమాగా తియ్యాలన్న కోరిక ఉండేది. కానీ.. అది తీరకుండానే ఆయన కన్ను మూశారు. దీని గురించి ఒక ప్రముఖ రచయిత చేత స్క్రిప్ట్ కూడా తయారు చేయించారు కూడా..

యస్వీ రంగారావులో కళాకారునికి ఉండవలసిన అన్ని లక్షణాలు వున్నాయి. నిండైన విగ్రహం, మంచి వాచకం, పాత్రకు తగిన అభినయం ఇవన్నీ ఆయనకు మంచి నటుడిగా నిలబడడానికి కలిసొచ్చిన అంశాలు. ఆ తరం ప్రేక్షకుల నుండి ఈతరం ప్రేక్షకుల వరకూ అందరి హృదయాల్లో చెరగని ముద్రవేసిన విలక్షణ నటుడు యస్వీ రంగా రావు. కంచులా ఖంగుమని మోగే కంఠం, కన్నులతోనే ఆలవోకగా ఆయన పలికించే భావాలు నటనకు కొత్త భాషాన్ని చెప్పాయి. నటనలో వైవిధ్యం, డైలాగ్ డెలివరీలో ప్రత్యేక శైలి.. తనకంటే సొంతబాణీని ఏర్పాటు చేసుకోవడానికి ఉపకరించాయి. భారీ డైలాగుల్ని కూడా గుక్క తిప్పుకోకుండా చెప్పిన ప్రజ్ఞాశాలి ఎస్వీఆర్. 1951లో విజయవారు నిర్మించిన పాతాళభైరవి చిత్రంలో మలయాళ మాంత్రికునిగా ఆయన నటన నభూతో నభవిష్యతి... 'జై పాతాళ భైరవి, సాహసం సేయరా ధింబకా, దేవి కరుణించేను' అంటూ ఆయన చెప్పిన డైలాగుల్ని ఇప్పటికీ జనం మర్చిపోలేదు. చిత్రసీమలో నాయకపాత్ర ఎంత ప్రధానమైందో, ప్రతినాయక పాత్ర కూడా అంతే ప్రధానమైంది. దుష్టపాత్రల్లో ఆయన చూపిన అభినయం ఎప్పుడూ గుర్తుండిపోతుంది. శిష్ట పాత్రల్లో ఒలికించిన లాలిత్యం

మదిలో అలాగే నిలబడిపోతుంది. రెండు విధాలుగానూ ఆయన ప్రేక్షకుల మదిలో చెరగని ముద్ర వేశారు. యస్వీ రంగారావు ధరించే పాత్ర ప్రతినాయక పాత్ర అయినా అది నాయక పాత్రతో పోటాపడేది. అందుకే ఆయన ధరించిన ప్రతినాయక పాత్రలు రావణాసురుడు, కంసుడు, కీచకుడు వంటి పాత్రలు, హీరో పాత్రలతో సమానం. ఈ పాత్రల్ని ప్రేక్షకులు ఆదరించారు. మాయాబజార్ చిత్రంలో ఘటోత్కచుడి పాత్ర, భక్తప్రహ్లాదలోని హిరణ్యకశిపుడి పాత్ర ఎస్వీఆర్ అభిమానులు కలకాలం గుర్తుంచుకునే పాత్రలు. ఎస్వీ రంగారావుకు క్రమ శిక్షణ అంటే ప్రాణం. తోటి నటీనటులను ఎంతగానో గౌరవించేవారు. అందరితోనూ తరతమ భేదం లేకుండా కలసిపోయే వ్యక్తిత్వం ఆయనది. పౌరాణికమే కాక హాస్యరస ప్రధాన చిత్రాలలోనూ నటించి ప్రేక్షకుల ఆదరణ పొందారు. బ్రతుకుతెరువు, అప్పుచేసి పప్పుకూడు, మిస్సమ్మ, తోడికోడళ్ళు వంటి హాస్య చిత్రాలు ఈ కోవకే చెందుతాయి. ఎస్వీరంగారావు రెండు విభిన్న పాత్రలను ఒకేసారి చేసి శభాష్ అనిపించిన చిత్రం 'బంగారు పాప'. ఇవికాక తాత-మనవడు, షావుకారు, పాతాళభైరవి, పెళ్ళిచేసి చూడు, గుండమ్మ కథ వంటి ఫ్యామిలీ సెంటిమెంట్ చిత్రాల్లో కూడా నటించారు. ఎస్వీ రంగారావు కిలాడి సింగన్న, దెబ్బకు రా దొంగల ముఠా, బందిపోటు భీమన్న, బస్టి కిలాడిలు లాంటి కొన్ని యాక్షన్ చిత్రాల్లో కూడా నటించారు. తన నటనలో అప్పటి యువతను ఎంతో ఉర్రూతలూగించారు. హాలీవుడ్ నటులను తలపించే రీతిలో నటనా వైభవాన్ని ప్రదర్శించారు.

సర్వసాల చిత్రంలో కీచకుడి పాత్రలో జీవించిన ఎస్వీఆర్ని పేరు ప్రఖ్యాతులు వెతుక్కుంటూ వచ్చాయి. ఈ సినిమాకు జక్కరాలో జరిగిన ఆఫ్రో ఆసియన్ ఫిలిం ఫెస్టివల్లో ఉత్తమ నటుడి పురస్కారం వరించింది. శాన్సెబాస్టియన్ ఫిలిం ఫెస్టివల్లో 'సమ్మిసంబంతు' చిత్రంలోని ఆయన సాత్విక పాత్రకు లభించిన పురస్కారం ఎంతో విలువైనది. ఎస్వీఆర్ బహుభాషాకోవిధుడు. ఆయనకు ఇంగ్లీషు, తమిళం, తెలుగు భాషలు బాగా వచ్చు. సంస్కృత భాషతో మంచి పరిచయం ఉంది. దైవకార్యాలన్నా భూరి విరాళాలివ్వాలన్నా ఆయన వెనుకాడేవారు కాదు.

భక్తప్రహ్లాద చిత్రంలో హిరణ్యకశిపుడి పాత్రలో

మహా భక్తుడు. తమిళం మాతృభాష కాకపోయినా ఎన్నో చిత్రాల్లో నటించి విజయాలు సాధించారు.

విశ్వనట చక్రవర్తి, నటసార్వభౌమ, నటశేఖర, నటసింహ లాంటి ఎన్నో బిరుదుల్ని ఆయన పొందారు. చదరంగం (1967) ద్వితీయ ఉత్తమ చిత్రంగా నంది అవార్డు గెలిచింది. బాంధవ్యాలు (1968) తొలి తెలుగు ఉత్తమ చిత్రంగా నంది అవార్డు గెలుచుకొంది.

“బాబూ వినరా.. అన్నా తమ్ములా కథ ఒకటి” అంటూ ఎన్నో ఆశలతో పెంచుకున్న అనుబంధం ముక్కులైతే కంటనీరు ఒలికించే ఇంటి పెద్దగా, “వివాహ భోజనంబు, వింతైన వంటకంబు” అంటూ ఘటోత్కచుడిగా, “డోంగ్రే, గూట్లే.. మాట తప్పావ్, పచ్చి నెత్తురు తాగుతా” అంటూ కర్మశమైన రౌడీగా.. సరకాసురుడు, కంసుడు, రావణుడు, కీచకుడు, హిరణ్య కశిపుడు... ఇలా అనేక రకాలు పాత్రలతో నటమాంత్రికుడిగా ప్రఖ్యాతిగాంచిన ఎస్వీఆర్ నటనా వైదుష్యానికి సాటి మరొకటి లేనే లేదు. భయానకం, వీరం, రౌద్రం, కరుణ, శృంగారం, హాస్యం, శాంతం, బీభత్సం, అద్భుతం.. సవరసాలన్నీ ఆయన పోషించిన పాత్రల్లో అద్భుతంగా ఒదిగిపోయాయి. ఏ పాత్రవేసినా పూర్తిగా అందులోకి చొరబడి అచ్చంగా ఇలాగే ఉంటారేమో అన్నంతగా ప్రేక్షకుల్ని ఆయన మంత్ర ముగ్ధుల్ని చేసేవారు. బొబ్బిలి తాండ్రపా పయ్య అచ్చంగా ఇలాగే ఉంటాడేమో అనుకొన్న జనం బొబ్బిలి యుద్ధం సినిమాలో ఆయన నటనకు నీరాజు నాలు పట్టారు. పాత్ర ఏదైనా అందులో పూర్తిగా ఒదిగిపోయి దానికి పరిపూర్ణత్వాన్ని కలిగించిన మహా నటుడు ఎస్వీరంగారావు. మంచి నటుడిగా గుర్తింపు పొంది పేరు ప్రఖ్యాతులు తెచ్చుకొంటున్న సమయంలో ఎస్వీ రంగారావు గుండెపోటుతో మరణించటం తెలుగు, తమిళ చలనచిత్ర రంగాలకు తీరని లోటు. జూలై 18న ఎస్వీఆర్ దివిజనట సామ్రాజ్యంలో లీనమైపోయారు. ఆయన పుట్టిన నెల, పోయిన నెలా ఒకటే కావడం విశేషం. (రచయిత పొట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయంలో జర్నలిజం శాఖలో ఆచార్యులు)

అద్భుత శిల్పసంపదకు ఆనవాలు నాసిక్ గుహలు

■ డాక్టర్ గూడెల్లి చంద్రారెడ్డి

కొండలను తొలిచి మన శిల్పులు గుహాలయాలను నిర్మించారు. మన దేశంలో శిలలను తొలిచే విధానం దాదాపు 2000 సంవత్సరాలకు పూర్వమే ఆరంభమయింది. మొదట కొండల నుంచి ఏ భాగాన్ని ఏ ఆకారంలో తొలగించాలో గుర్తుగా గీతలు గీసుకొనే వారు. ఆ తరువాత తొలచడం ప్రారంభించేవారు. మొదట పైకప్పు భాగం నుంచి తొలుచుకొని శీటూ కింది భాగానికి వచ్చేవారు. నాసిక్ గుహలు మొత్తం 24. నాసిక్ గుహలు మహారాష్ట్రలోని నాసిక్ నగరమునకు దగ్గరలో గల త్రిశ్రీ రాతికొండలలో వున్నాయి.

గుహలోని అనేక శాసనముల ననుసరించి, తొలి గుహలు క్రీ.పూ. 170 సం. లేక 160 సం.ల నాడు నిర్మితమయినవి. శాత వాహన రాజైన కృష్ణ తొలి విహారమును నిర్మించాడు. ఈగుహలందు ఒకటి మాత్రమే చైత్య గుహ (ఆరాధన గుహ). మిగిలినవి విహారగుహలే. విహార మనగా బౌద్ధ సన్యాసుల నివాసగృహము. బౌద్ధ భిక్షులు ధ్యానం చేయడానికి పెద్ద మండపాలను తొలిచారు. గుహల్లో అద్భుత శిల్ప సంపద వుంది. గోడపై చైత్యాన్ని మలిచారు. మరి కొన్ని గుహల్లో బుద్ధుని శిల్పాలను చాలా చక్కగా మలిచారు. బుద్ధుని విగ్రహం పక్కనే చామరలను పట్టుకొన్న శిల్పాలున్నాయి. ఆ గుహల్లోకి వెళ్ళితే ఒక అద్భుత ప్రపంచంలోకి అడుగు పెట్టి నట్టే. స్తంభములకు క్రింద నిర్మితమైన అంచు గోడమీద అలంకారశిల్పము అమరావతి స్తూపప్రాకార శిల్పముతో పోలి వుంది. 3వ గుహలో గౌతమీ పుత్ర శాతకర్ణి తల్లి గౌతమీ బాలశ్రీ రాయించిన అతిపెద్ద శాసనం వుంది. **గుహల్లోని శాసనాలను బట్టి ఆప్రాంతం అప్పుడు ధాన్యకటక ఆంధ్రరాజుల ఏలుబడిలో వుంది. నాసిక్ లో నివాసం ఏర్పరచు**

కొన్న రాజప్రతినిధులచే పాలింపబడినట్లు తెలుస్తున్నది. క్రీస్తు పూర్వం 1వ శతాబ్దం నుంచి క్రీస్తు శకం 3వ శతాబ్దం వరకు నాసిక్ కు 8 కి.మీ. దూరంలోని త్రిశ్రీ కొండల్లో పాండవ గుహలను వివిధ రాజవంశాల వారు తొలిపించారు.

నాసిక్ గుహలందు కొన్ని గుహలనిర్మాణం పూర్తి

కాలేదు. చైత్యగుహ అతిప్రాచీనమైనది. గుహ ముఖ మందలి బౌద్ధస్తూప ప్రాకారశిల్పము, ద్వార బంధం ప్రక్కన నిలచిఉన్న యక్షశిల్పం చక్కగా వున్నాయి. చైత్యగుహ కంటే దాదాపు 10సం.లు పూర్వమే నిర్మితమైన విహారం శాతవాహన వంశజు డయిన

కృష్ణ నిర్మించాడు. చైత్యముఖమందు మహా గవాక్ష మున కిరువైపుల అలంకరించిన నాగ సర్ప ములు ఆంధ్రశిల్పుల ఉత్తమకళను తెలుపుతున్నాయి. చైత్యగుహముఖం అద్భుతంగా వుంది.

శిల్పాలు

చైత్యగుహముఖం క్రిందిభాగం కొంతవరకు మాత్రం రాతితో నిర్మించి, పైభాగం కలపదూల ములచే నిర్మించబడింది. మిగిలిన భాగమంతా వెదురుతో అల్లినట్లుంది. ఈ చైత్య గుహకు ఒకటే ద్వారము. ఈ ద్వారబంధం అలంకారం లేక, సామాన్యంగా వుంది. పైన గవాక్షము రీతిన ఒక చూరును మలిచారు. చూరుక్రింద ద్వార బంధ పట్టికపై గోడలో రెండు భాగాలున్నాయి. క్రింది భాగము అర్ధచంద్రాకారం. దీనిని అల్లిన తడికపలె అలంకారంగ మలిచారు. మిగిలిన పైభాగమందు జంతు రూపములున్నవి. ద్వారబంధమునకు ఎడమ వైపున యక్షరూపం వుంది. యక్షరూపంలో మధ్యన ఎత్తయిన ముడి కలిగిన ప్రాచీనాంధ్ర తలపాగా కనబడుతున్నది. ద్వారం పైన చైత్యగృహమునకు అవసరమగు వెలుగుకొరకు ఒక పెద్ద గవాక్షం కలదు. ఈ గవాక్షము క్రింది అడ్డపట్టిక ముఖము అలంకార యుతముగా బౌద్ధ ప్రాకారరీతిన మలిచి ఉన్నది. దీనికి ఇరువైపుల నాగసర్పరూపములు కలవు. ఇక్కడ తొలిచిన స్తంభ పైభాగమున మృగ రూపములు కలిగి, అశోక స్తంభాలను గుర్తుకు తెస్తాయి. మహా గవాక్షమునకు నిర్మించిన కలపాలం ఆకారమంత శిథిలమయిపోయింది. ఈగుహ అంత ర్భాగమున చైత్యగృహము దాదాపు 39 అడుగుల పొడువు, 22 అడుగుల వెడల్పు, చివరన 2 అడుగుల ఎత్తయిన స్తూపము కలిగిఉన్నది. మహా గవాక్షం నిలుచుటకై రెండు స్తంభములను మలిచారు. ఈ స్తంభ

మీ సొంత ఇంటి కలను నిజం చేసుకోండి
పి.ఎన్.బి. హోమ్ లోన్

గృహ నిర్మాణమునకు, గృహ / ప్లాట్ల కొనుగోలుకు మరియు ఆధునీకరణకు,
గృహ మరమ్మత్తులకు, **పి.ఎన్.బి. హోమ్ లోన్** లభ్యత

మా వద్ద హోమ్ లోన్స్ పొందిన వారికి
25 లక్షల వరకు ఓవర్ డ్రాఫ్ట్ పొందే
సౌలభ్యం కలదు

ప్రత్యేకతలు

- రోజువారీ మిగులు మొత్తంపై వడ్డీ లెక్కింపు
- అత్యల్ప వడ్డీ రేటు
- అతి తక్కువ నెలసరి వాయిదా
- ఎక్కువ మొత్తం ఋణం పొందేందుకు కుటుంబ సభ్యుల ఆదాయం లెక్కింపు

మరిన్ని వివరాలకు మీ దగ్గరలోని శాఖను (లేదా) టోల్ ఫ్రీ నెం. 1800 180 2222 పై సంప్రదించండి.
మా ఇంటర్నెట్ అడ్రస్ : www.pnbindia.in

పంజాబ్ నేషనల్ బ్యాంక్
... సమృద్ధికి ప్రతీక

Punjab National Bank

ద్వయము కాక, మరి మూడు స్తంభములు ఈ చైత్య గృహ మందు కలవు. ఈ స్తంభములందు గమనిం పదగ్గ విశేషం.. కార్ల గుహల వద్ద నున్న స్తంభముల వలె, క్రింది భాగం పీఠము, అధిష్ఠానం ఏర్పడి, పైభాగం అష్టకోణాకార మున ఉన్నది. కాని ఈ స్తంభములకు శిరోభాగం లేదు. ఈ గుహల్లో చూడదగి నవి 3 మాత్రమే. మూడు.. నహపాన, యజ్ఞశ్రీ, గౌతమిపుత్ర గుహలు. ఇవన్నీ విహార గుహలే. గుహల్లోని శాసనాల నుబట్టి గుహలకు అయీ పేర్లు వచ్చాయి. క్రీ.శ. 100 సం.లో నహపానగుహ, గౌతమిపుత్ర విహార (క్రీ.శ.150), 180 సం.లో యజ్ఞశ్రీ గుహలు నిర్మితమయ్యాయి.

నహపానుని గుహ : నాసిక్-24 గుహల్లో 10వది. నహపానుని గుహలో ఆంధ్రరాజప్రతినిధి అయిన నహపానుని కుటుంబమునకు సంబంధించిన 6 శాసనాలు కలవు. ఇది విహార గుహ. ఈగుహ దాదాపు 40 అడుగుల పొడవు, అంతే వెడల్పు కలిగి చతురస్రాకారం వుంది. దీనిలో వెనుక కుడ్యమునకు 6, ప్రక్కకుడ్యములకు 5 చొప్పున 16 విడిగదులు కలవు. గుహలో 6 స్తంభములు కలవు. ఇవి కార్ల గుహలు పోలివున్నవి. కాని శిరోభాగమయిన బోధిక యందు మాత్రము ఒకింత భేదము కనిపించును. అందుచేత బోధిక భాగమున అమర్చిన వృషభ రూపములు స్తంభ భాగముల్లా కనబడక, స్తంభము పైన దూలము ప్రక్కన విశ్రమించు విడి రూపము లుగా కనిపించును. ఈగుహయందు వెనుక భాగ మున పూర్వము అలంకరించిన స్తూపమును ఎవరో శిల్పులు ఖైరవ రూపముగ మలిచారు. ఇదేరీతిన ఈగుహ కుడ్యమఖంలో ఇరువైపుల ఖైరవ రూపములే కనిపించును.

గౌతమిపుత్ర గుహ

నాసిక్-24 గుహల్లో 3వది. గౌతమిపుత్ర గుహ నహపానుని గుహకంటే కొంచెం పెద్దదయిన విహారం. ఇది నహపానుని గుహ తరువాత 30 సం.లకు మలిచారు. ఈ గుహ సయితం 16 విడి గదులు కలిగి, నహపానుని గుహను పోలి వుంది. కాని గుహ నిర్మాణము కార్ల గుహలు కన్నది చైత్యమును పోలి వుంది. ఈగుహ సింహ ద్వారము ను అలంకరించిన శిల్పములు మొరటుగా వున్నాయి. సాంచి శిల్ప శైలిని కలిగి వుంది. ద్వార బంధ మునకు ఇరువైపుల గోడ స్తంభములు మలిచారు. ద్వారబంధము పైన బోధిమండ స్తూప ము, చక్రము మలిచారు. ఈ ద్వార బంధమునకు ఇరువైపుల ద్వారపాలకులు కలరు. వీరు పూలగుత్తు లను పట్టుకొన్నారు. వీరి ఆభరణ ములు, తలకట్టు ప్రాచీనాంధ్ర శిల్పములందువలె, అజంతా 10 వ గుహయందలి వర్ణచిత్రములవలె వున్నాయి. ప్రాచీ నాంధ్రశిల్పాలందు ఉత్తమశ్రేణికి చెందిన మహా శిల్పులేకాక, సామాన్య శిల్పులు సయితం ఉండిర నుటకు ఈ శిల్పములు తార్కాణం. ఈ గుహ వరాం దాలో 6 స్తంభములు కలవు. ఈ స్తంభశ్రేణికి ఇరువై పుల గోడలనానుకొని 2 స్తంభములు కలవు. ఈ అనుస్తంభములు శిల్పము లచే విరివిగా అలంకృత మయ్యాయి. ఈస్తంభముల గ్రీవము నందు ఒక ఘటము - పేటికకోణముల్లో కుబ్జరూప ములు మలిచారు. ఈ కుబ్జులు (పొట్టిగా-లావుగా) స్తంభ ములకు అతిశయించిన అందమును ఇవ్వక, అతుకులవలె కనబడుతున్నారు. ఈ స్తంభ బోధికల్లో ఎద్దులు, గుర్రాలు, స్పింక్సులు (Sphinxes - స్త్రీ ముఖము కలిగిన జంతురూపములు) మొదలైనవి కలవు. నహపానుని గుహస్తంభములవలె బోధికల్లో నాలుగు మృగరూప ములను మలిచి అడ్డదూలపు పట్టికపై చూరుకొంచెము ముందుకు వచ్చింది. స్తంభములకు క్రింద నిర్మితమైన అంచుగోడమీద ఆలంకార శిల్పము అమరావతి స్తూపప్రాకార శిల్ప శైలిని కలిగి వుంది. ఆనాటికి బహుశా అమరావతి మహాస్తూప నిర్మాణం జరుగుతుండవచ్చు. అందుచే ఉత్తమశ్రేణికి చెందిన ఆంధ్రశిల్పులు అమరావతి దివ్యస్తూప నిర్మాణంలో నిమగ్నులయి, నాసిక్ గుహ లను సామాన్య ఆంధ్ర శిల్పులే మలిచి ఉండవచ్చు.

శాతకర్ణి గుహ : యజ్ఞశ్రీ శాతకర్ణిగుహ కూడ ఒక

పెద్ద విహారం. ఇది తొలుతనిర్మితమయిన తరువాత అనేకమార్లు మలిచి గుహను పొడుగించు టేకాక, శిల్పములను సయితం అమర్చారు. ఈ విహారం ఇరువైపుల కుడ్యమునకు 8 చొప్పున 16 ఉపగదులు కలవు. ఉపగదులందు అరుగులు రాతివే. విహార గర్భం మందేర్పడిన మందిర ద్వార మునకు ఇరువైపుల 9 అడుగుల ఎత్తున ద్వార పాలకుల రూపములు కలవు. వీరి చేతులందు తామర పువ్వు లను ధరించి, శిరముపైన మకుట ములతో ఉండె ను. ఒక ద్వారపాలకుని ఎదురున చిన్న స్తూపము ను, రెండవ వానికి ఎదురున బుద్ధ ప్రతిమ మలిచి రి. 10 అడుగుల ఎత్తున పెద్ద బుద్ధప్రతిమ కలదు. ఈ బుద్ధ రూపము ధర్మచక్ర ముద్రను ధరించి, పాదములు ఒక పద్మముపై నుంచి, పర్యంకాసన మున నిర్మిత మయింది. ఈ ప్రతిమకు ఇరువైపుల ఇద్దరు చామర ధారులు ద్వారపాలకుల వలె కలరు.

శాసనాలు : నాసిక్ గుహల్లోని శాసనాల్లో గౌతమీ పుత్ర శాతకర్ణి తల్లి గౌతమీ బాలశ్రీ రాయించిన శాసనం భారతదేశ చరిత్రలో అత్యంత ముఖ్యమయినది. బాలశ్రీ శాసనం 3వ గుహలో వుంది. నహపానుని అల్లుడు-ఉషవదత్త రాయించిన అతి పెద్ద శాసనం 10వ గుహలో వుంది.

నా సొంతూరు కరావులపల్లి పుట్టపర్తికి 20 కి.మీ. దూరంలో పుట్టపర్తి-బెంగుళూరు రోడ్డులో వుంది. నేను ప్రాథమిక పాఠశాలలో చదువుతున్నప్పుడే భగవాన్ శ్రీసత్య సాయి బాబా వారి గురించి తెలుసుకొన్నాను. అది 1972 నాటిమాట. నేను 4వ తరగతి చదువు తున్నాను. దసరా ఉత్సవాలు పుట్టపర్తిలో ఘనంగా జరుగుతున్నాయి. చుట్టుపట్ల గ్రామాల వారు పెద్ద సంఖ్యలో పోయివచ్చేవారు. నేను కూడా పుట్టపర్తి పోవాలంటే నా తల్లిదండ్రులు వద్దన్నారు. 'ఆ జనసముద్రంలో నీవు తప్పిపోతే' అన్నారు. స్వామివారిని చూడాలన్న ఆశను అట్లే అణచిపెట్టు కొన్నాను. సరిగ్గా 2 నెలల తర్వాత ఆ అవకాశం వచ్చింది. మా పక్కంటి అన్న మేకల ఆదినారాయణ పెండ్లి. పుట్టపర్తిని ఆనుకొని వుండే 'చిన్నపల్లి' గ్రామం పెండ్లికూతురిది. పెండ్లికి మా అమ్మ (తులశమ్మ)తో పాటు నేనూ పోయా. ఎద్దుల బండిలో కరావులపల్లి నుంచి చిన్న పల్లికి పుట్టపర్తి మీదుగా పోవడం నాజీవితంలో గుర్తిండ్లి పోయే సంఘటన. 'నేను మందిరంలోకి పోయిరా వాలన్నాను. 'పొద్దున్నే అందరూ పోదాం' అని అమ్మ చెప్పడంతో 'సరే' అన్నాను. పొద్దున్నే పెండ్లి ముగించుకొని ప్రశాంతినిలయంకు వచ్చినాము. ప్రశాంతి మందిరంలో హాల్లో కూర్చోన్నాము. అక్కడున్న మహిళలు

తిరుమల-పుట్టపర్తి

TIRUMALA - PUTTAPARTHY

A Comprehensive Guide

MYNAA SWAMY

ఆ పుస్తకానికి 16 యేండ్లు

నేను తొలుత పుట్టపర్తిని చూసినప్పుడు, తర్వాత రోజుల్లో ఎంతో మార్పు వచ్చింది. పెద్దపెద్ద భవనాలొచ్చాయి. కుగ్రామంలో ప్రజల జీవన ప్రమాణాలు మారిపోయాయి. ఒకనాడు బస్ కే నోచని గ్రామం.. రైలు, విమానాల రాకపోకలు సాగుతున్నాయి. పొట్టచేత పట్టుకొని పరప్రాంతాల నుంచి పుట్టపర్తికి వలసవచ్చిన వారు కోటీశ్వరులయ్యారు. చుట్టుపక్కల గ్రామాల ప్రజలుసైతం ఎంతో బాగుపడ్డారు. ఉపాధి దొరికింది.

శ్రీ సత్యసాయి ట్రస్ట్ ఆధ్వర్యంలో కె.జి. నుంచి పి.జి. వరకు విద్యాలయాలు, నిరుపేదలకు సైతం వైద్యం అందేవిధంగా సూపర్ స్పెషాలిటీస్ ఆస్పత్రులు, గొంతు ఎందుతున్న ప్రజల దాహార్తి తీర్చడానికి నీటి పథకాలు ఎన్నో ప్రజలకు ఉపయోగపడే కార్యక్రమాలు చేశారు భగవాన్. అన్నికార్యక్రమాలు చేయడం.. అదీ అతి తక్కువ సమయంలో అత్యంత నాణ్యతగల పనులను చేయించడం శ్రీస్వామి వారికే సాధ్యమయ్యింది.

మైనాస్వామి

ఆశీర్వాదించారు.

అప్పుడు మందిరం మినహా పెద్ద భవంతి లేదు. స్వామి దర్శనం గురించి కరావులపల్లిలో చాలా మందికి చెప్పాను. 1973లో గోరంట్ల ఉన్నత పాఠశాలలో 6వ తర గతి చదువుతున్నా.

వర్షాలు ఎక్కువగా కురుస్తున్నందున బస్ కోసమని సహ విద్యార్థులతో కరావుల పల్లి బస్స్టాప్ లో నిలబడుకొన్నా. అంతలో ఒకపెద్దకారు వచ్చింది. చాలా నిదానంగా వచ్చింది. 'స్వామి వస్తున్నారు' అని నేను గట్టిగా అరిచా. స్వామి వారు కారుదిగి పిల్లలను ఆశీర్వాదించి వెళ్ళారు. వెనుక ఇంకో కారులో వచ్చిన విదేశీయులు పిల్లలకు చాక్ లెట్లు ఇచ్చారు. మళ్ళీ చాలాసార్లు పుట్టపర్తికి పోయివచ్చినాను. నేను తొలుత పుట్టపర్తిని చూసినప్పుడు, తర్వాత రోజుల్లో ఎంతో మార్పు వచ్చింది. పెద్దపెద్ద భవనాలొచ్చాయి. కుగ్రామంలో ప్రజల జీవన ప్రమాణాలు మారిపోయాయి. ఒకనాడు బస్ కే నోచని గ్రామం రైలు, విమానాల రాకపోకలు సాగుతున్నాయి. పొట్టచేత పట్టుకొని పరప్రాంతాల నుంచి పుట్టపర్తికి వలసవచ్చిన వారు కోటీశ్వరులయ్యారు. చుట్టుపక్కల గ్రామాల ప్రజలు సైతం ఎంతో బాగుపడ్డారు. ఉపాధి దొరికింది. వ్యాపారాలు పెరిగాయి.

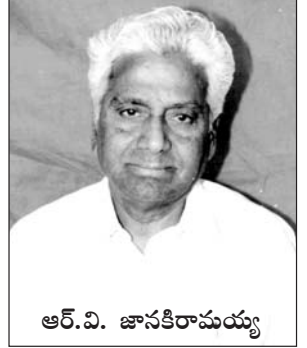
శ్రీ సత్యసాయి ట్రస్ట్ ఆధ్వర్యంలో కె.జి. నుంచి పి.జి. వరకు విద్యాలయాలు, నిరుపేదలకు సైతం వైద్యం అందేవిధంగా సూపర్ స్పెషాలిటీస్ ఆస్పత్రులు, గొంతు ఎందుతున్న ప్రజల దాహార్తి తీర్చడానికి నీటి పథకాలు... ఎన్నో ప్రజలకు ఉపయోగపడే కార్యక్రమాలు చేశారు, భగవాన్. అన్నికార్యక్రమాలు చేయడం..అదీ అతి తక్కువ సమయంలో అత్యంత నాణ్యతగల పనులను చేయించడం శ్రీస్వామి వారికే సాధ్యం.

ఇలా వుండగా 1985లో శ్రీ సత్యసాయి 60వ జన్మదినోత్సవ వేడుకలు కవర్ చేయడానికి ఆంధ్రప్రభ విలేఖరిగా పుట్టపర్తికిపోయినాను. అప్పుడు స్వామివారి తమ్ముడు జానకిరామయ్య పరిచయ మయ్యారు. ఆనాటి నుంచి అన్న జానకిరామయ్య 2003 అక్టోబర్లో చనిపోయే వరకు ఎన్నోసార్లు కలిసినా. మేము ఎప్పుడు కలిసినా రాయలసీమ అభివృద్ధి, నీళ్ళ గురించి మాట్లాడుకొనేవారం. సత్య సాయి నీటిపథకం అనంతపురం జిల్లాలో చేపట్టినప్పుడు తొలుత బుక్కపట్నం చెరువులో బోరువేశారు. అన్న జానకి రామయ్యతో ఆనాడేచెప్పా. 'అన్నా తుంగభద్ర నదీజాలాలనే తాగునీటికి తేవాలి. బోర్లు తవ్వితే ఇప్పుడు వస్తాయి. తర్వాత ఎండిపోతాయి అన్నాను. 'మంచిమాటే.. అంతా కొండలరావు ఇన్చార్జ్' అన్నారు. కొండలరావు పంచాయితీరాజ్ చీఫ్ ఇంజనీర్గా రిటైర్ అయ్యారు. శ్రీసత్యసాయి నీటిపథకాలను కొండలరావు రూపొందించారు. కాగా తిరుమల పుట్టపర్తి అనే

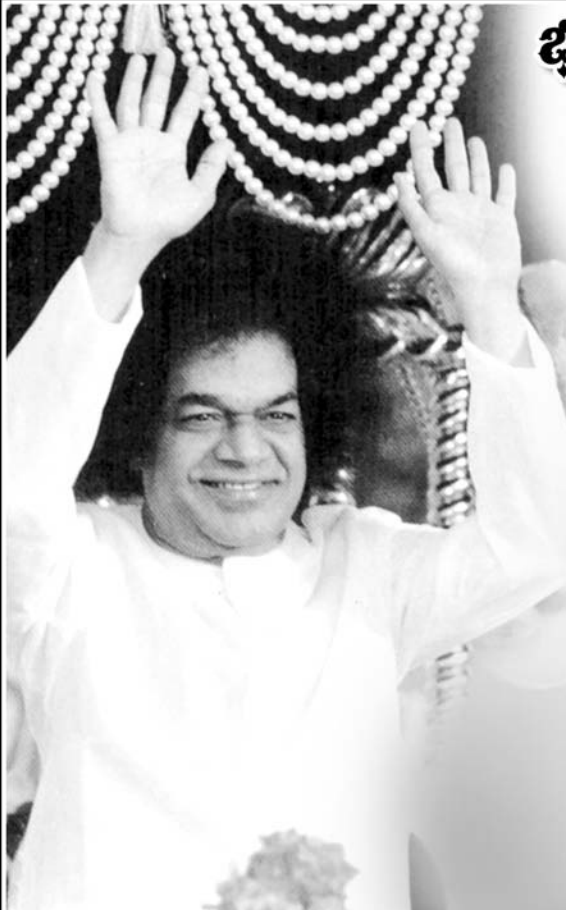
చిన్న పుస్తకాన్ని నేను 2003లో రాసినా. రాస్తున్నట్టు ముందుగానే జానకిరామయ్యతో చెప్పా. మీ చేతులమీదుగా ఆవిష్కరించాలని తెలిపినా. 'సంతోషం' అన్నారు. పుస్తకం సిద్ధమయ్యే నాటికి అన్న ఆరోగ్యం విషమించి చనిపోయారు. దానితో స్వర్గీయ జానకి రామయ్య కుమారుడు ఆర్.జె. రత్నాకర్ పుస్తకాన్ని ఆవిష్కరించారు. తిరుమల - పుట్టపర్తి పుస్తకం 2003 డిసెంబర్లో పుట్టపర్తిలో ఆవిష్కరించడం జరిగింది.

ఆర్.వి. జానకిరామయ్య

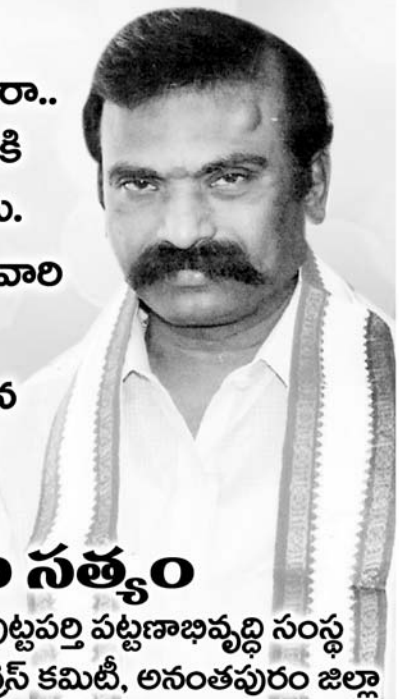
శ్రీ సత్యసాయిసంస్థలు చేస్తున్న సేవలపై పిహెచ్.డి. చేయించాలని సభలో రత్నాకర్ను కోరాను. పుస్తకావిష్కరణ జరిగిన తర్వాత నేను, ఇండియాటుడే - తెలుగు సంపాదకుడు జి. రాజశుక, భారత అంతరిక్ష పరిశోధనా సంస్థ (ఇస్రో) పూర్వ సంచాలకులు - వరల్డ్ స్పేస్ ఇండియా ఉపాధ్యక్షుడు డాక్టర్ డి. వేణుగోపాల్ తదితరులు స్వామి దర్శనం చేసుకొన్నాం. స్వామి వారికి పుస్తకం ఇచ్చి దండం పెట్టుకొన్నా కొన్ని రోజుల తర్వాత తిరుమల -తిరుపతి దేవస్థానాల (తి.తి.దే.) అప్పటి అధ్యక్షుడు డి.కె. ఆదికేశవులు ఫోన్చేసి నన్ను అభినందించారు.

"తిరుమల-పుట్టపర్తి పుస్తకం గురించి భగవాన్ చాలా మెచ్చుకొన్నారు. చాలా అదృష్ట వంతుడని చెప్పారు. సాయిసంస్థలు చేస్తున్న సేవలస్ఫూర్తితోనే నేను ఆపుస్తకం రాసినా. నాకే కాదు.. కోట్లాది మందికి శ్రీ సత్యసాయి స్ఫూర్తి కలిగిస్తున్నారు. ప్రపంచానికే శ్రీసాయితత్వం ఆదర్శమై యింది. శ్రీ సత్యసాయి బాబావారికి శత సహస్ర ప్రణామాలు.

భగవాన్ శ్రీ సత్య సాయి బాబా వారికి నమస్సుమాంజలులు

సమాజం అన్ని విధాలుగా
పురోభివృద్ధి సాధించడానికి
భగవాన్ విద్య, వైద్యం, నీటి సరఫరా..
తదితర సేవలు కోట్లాది మందికి
ప్రయోజనం చేకూర్చుతున్నాయి.
**శ్రీశ్రీ సత్యసాయిబాబా వారి
94వ జయంతి**
సందర్భంగా వారు చూపించిన
అనితర సాధ్యమైన సేవలకు
పునరంకితమవుదాం.
కోట సత్యం
మాజీ అధ్యక్షుడు, పుట్టపర్తి పట్టణాభివృద్ధి సంస్థ
అధ్యక్షుడు, జిల్లా కాంగ్రెస్ కమిటీ, అనంతపురం జిల్లా

యక్షగానం వీక్షించారా..?

■ ప్రొఫెసర్ కె. గోపాలక్రిష్ణారావు

కర్ణాటక కోస్తా ప్రాంతాల్లో ప్రదర్శనలు ఎక్కువగా జరుగుతాయి. యక్షగానం వ్యుత్పత్తి ప్రకారం ఒక యక్షుడి పాట (గానం). ఇక్కడ యక్షుడంటే ప్రాచీన భారతదేశంలో నివసించే అడవి జాతి మనిషి అని అర్థం వస్తుంది. యక్షగానంలో నేపథ్యంలో హెమ్మెళ (హిందె + మేళ) నేపథ్య సంగీతం సమూహం. ఇంకా ముమ్మెళ (ముందె + మేళ) నృత్య మరియు సంభాషణ గుంపు వుంటాయి. ఈ రెండు గుంపుల సమన్వయమే యక్షగానం. హిమ్మెళలో ఒక భాగవత గాయకుడుంటారు. ఇతనే దర్శకుడు. ఇతనినే మొదటి వేషగాడు అంటారు. ఇంకా మద్దెల వారు, హోర్మోనియం (గానంలో హోర్మోనియం స్థానంలో వుంగి అనే వాయిద్యాన్ని వాడేవారు) వాయించే వ్యక్తి, చండె (పెద్ద ధ్వని చేసే దప్పులు) వాయించేవారు ఉంటారు. సంగీతం యక్షగాన తాళాలతో రంగరించిన కర్ణాటక సాంప్రదాయ రాగాలపై ఆధారపడి ఉంటుంది. యక్షగాన తాళాలే తరువాతి రోజుల్లో కర్ణాటక సంగీత తాళాలుగా మార్పు చెందాయంటారు.

వస్త్రాలంకరణ

యక్షగానంలోని ప్రముఖ విభాగం బయలు ఆట (వీధిభాగోతం)లో పాత్రధారులు ధరించే వస్త్రధారణం చాలా ముఖ్యమైనది. ఉదాహరణకు రాజు (కథానాయకుడు), దుష్ట కథానాయకులు ధరించు కిరీటం, ఇతర పాత్రధారులు ధరించు కిరీటం కన్నా

యక్షగానం నృత్య, నాటక, సంగీత, వేష, భాష, అలంకారాల కలబోత. ఇది ఒక శాస్త్రీయ శైలి. కర్ణాటక రాష్ట్రంలోని అతి ప్రాముఖ్యమైన శాస్త్రీయ కళ. కరావళి జిల్లాలైన ఉత్తర కన్నడ, దక్షిణ కన్నడ, ఉడుపి జిల్లాలలోనూ శివమొగ్గ మరియు కేరళలోని కాసరగోవి జిల్లాలు యక్షగానానికి పట్టు గొమ్మలుగా చెప్పవచ్చు. యక్షగాన ప్రదర్శన సాయంత్రం వేళలలో మొదలవుతుంది. ఊరికి తెలియచెప్పడానికి ఆటకు ముందు దాదాపు రెండు గంటల పాటు డప్పు కొడతారు. నటులందరూ మెరిసే దుస్తులు, తలపై నవరం ధరించి ఉంటారు. పెద్ద పెద్ద కిరీటాలు పెట్టుకొంటారు. ఈ ప్రదర్శనలు ఎక్కువగా పురాణగాధలను వివరిస్తుంటాయి. కథకుడు కథ చెబుతుండగా, వెనుక సంగీతం వినబడుతుంటుంది. వర్ణనలకు అనుగుణంగా నటీ నటులు నృత్య ప్రదర్శనలు చేస్తుంటారు. నటులకు సంభాషణ అతి స్వల్పంగా ఉంటుంది. ఇలా దాదాపు మరుసటి రోజు సూర్యోదయం వరకూ యక్షగానం సాగుతుంది. ఎన్నో యేళ్ళుగా కేలికె, ఆట, బయలాట, దశావతార మొదలగు వివిధ పేర్లతో ప్రదర్శించబడే ఈ కళకు 200 యేళ్ళ క్రితం యక్షగానమనే శాస్త్రీయ పేరును పెట్టారు. భక్తి ఉద్యమం జరిగే సమయంలో ఉన్న శాస్త్రీయ సంగీతం, నాటక కళ యక్షగానంగా పరిణితి చెందాయన్నది ఒక నమ్మిక. ఆంధ్రప్రదేశ్, కర్ణాటక, తమిళనాడు, కేరళ రాష్ట్రాల్లో యక్షగాన ప్రదర్శనలు జరుగుతున్నాయి.

భిన్నంగా, ఆకర్షవంతంగా వుంటాయి. అలాగే స్త్రీ పాత్రధారులు ధరించే కిరీటం చాలా చిన్నదిగా వుంటుంది. అంతేకాకుండా దక్షిణ కన్నడ ప్రాంతంలోని యక్షగాన పాత్రధారుల వస్త్రధారణ, ఉత్తర కన్నడ ప్రాంత పాత్రధారుల వస్త్రాలంకరణ కన్నా భిన్నంగా వుంటుంది.

నేపథ్య గానం

యక్షగానంలో నేపథ్యమును హిమ్మెళ (హిందె+మేళ, హిందె అనగా వెనుక, మేళ అనగా మేళం (సంగీత వాద్యం) అంటారు. అనగా యక్షగాన ప్రదర్శన జరుగు సమయంలో ప్రక్క నుంచి అవసరమైన మేరకు సంగీత సహకారం అందించే వాద్య బృందం. ఒక విధంగా నేపథ్య సంగీతం అనవచ్చు

నేమో? ఈ వాద్య బృందంలో డప్పు, మద్దెల, మృదం

గము, జాఘంట మొదలగు సంగీత వాద్య పరికరాలను ఉపయోగిస్తారు. వీటిని నృత్య సమయంలో, భాగవతానుపాదే సమయంలో, ప్రాసంగికులు మాట్లాడేటప్పుడు సందర్భోచితంగా వాయిస్తూ యక్ష గాన ప్రదర్శనను రక్షిస్తారు. అందువలన యక్ష గానం ప్రదర్శన ఫలప్రదం కావాలంటే పాత్రదారుల అభినయం, భాగవతారు గాన మాధుర్యం ఎంత ముఖ్యమో నేపథ్య సంగీతం కూడా అంతే ముఖ్యం. భాగవతారు గాత్రంకు ప్రాణం ఈ నేపథ్యవాద్యం.

ప్రదర్శన : యక్షగానంను ప్రదర్శించుటలో అనేక రీతులు, పద్ధతులు ఉన్నప్పటికీ, బయలాట (వీధిభాగోతం) అత్యంత జనప్రియమైనది. బయలాట అనగా వస్త్రాలంకరణ, వేషాలంకరణ కావించుకొని వేదికపై ఆడే ప్రదర్శన. పండుగ, సంబరాల సమయాలలో ఊరు బయలు (బహిరంగ స్థలం)లో రాత్రి

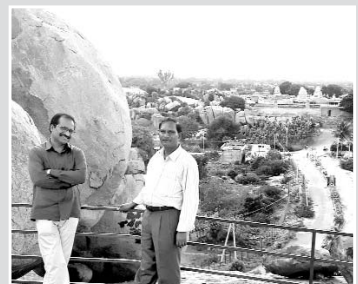
జరిగే ప్రదర్శన కావడం వలన దీనికి బయలాట అనే పేరు రూఢి అయ్యింది. ప్రజలు మామూలుగా 'ఆట' అని వ్యవహరిస్తారు. కానీ ఈ మధ్యకాలంలో యక్షగాన ప్రదర్శన సమయమును కుదించి 2-3 గంటలు మాత్రమే ప్రదర్శిస్తున్నారు. బయలాట ప్రదర్శనలో - రంగస్థలం, భాగవతారు (గాయకుడు), అభినయం, చతుర సంభాషణలు, నృత్యం ఇలా సంప్రదాయ యక్షగానంకు చెందిన అన్ని ఘట్టాలు / భూమికలు వుంటాయి. యక్షగానంలో పశ్చిమ రీతి, తూర్పు రీతి అను రెండు ప్రదర్శన రీతులు వున్నాయి. పశ్చిమ ప్రాంతంలో ఆచరణలో ఉన్నది మడవలపాయ (తూర్పు రీతి) ఆట - మల్లాడు (మలెనాడు) మరియు కరావళి ప్రాంతంలో అధిక ఆదరణ ఉన్నది పశ్చిమ రీతి ఆట. పశ్చిమ యాన ఆటలో మరియు 3 రీతులు ఉన్నాయి. దక్షిణ తిట్టు, తూర్పు తిట్టు, ఉత్తర తిట్టు (కన్నడంలో తిట్టు అనగా నిందించడం, తెట్టు అనగా దిక్కు అని అర్థం. తెట్టు అనే పదమే వ్యవహారికంలో తిట్టుగా మారి ఉండవచ్చు. ఇక్కడ తిట్టు అనగా దిక్కు లేదా యాన అని భావించాలి. ఉత్తర కన్నడ మరియు శివమొగ్గ జిల్లాలలో ఉత్తర యాన బయలాట యక్షగానం ప్రదర్శింపబడితే, ఉడిపిలో బడుగు యానలో, దక్షిణ కన్నడ, మరియు కాసరగూడు జిల్లాలలో దక్షిణ యానలో ప్రదర్శిస్తారు. పాత్ర ధారులు ధరించే వస్త్రధారణ, అలంకరణ, నృత్యశైలిలో ఉన్న వ్యత్యాసాలకారణంగా ఇలా విభజించారు. మూల యక్షగాన ప్రదర్శనలో తేడా వుంది. తాళమద్దలె అనునది యక్షగానంలో మరొక ప్రదర్శనరీతి, విధానం. ఇది బయలాట కన్న విభిన్నమైనది. ఈ పద్ధతిలో వస్త్రాలంకరణ, నృత్యం మరియు భావ వ్యక్తీకరణ కనిపించవు. నేపథ్యం, భాగవతారు, మరియు ప్రాసంగికులు (మాటకారు లు) మాత్రమే వుంటారు. ఇందులో భాగవతారు మూలకథను పాటూరూపంలో పాడగా, అర్థధారులు (కథాంశము ను వచనంలో వివరించే వారు) పాటలోని కథాంశ మును, ప్రాసంగికులతో మాట్లాడడం ద్వారా ప్రేక్షకులకు వివరిస్తారు. బయలాటలో నృత్య, అభినయాలు ముఖ్యాంశాలు. ఇందులో సంభాషణలకు ప్రాధాన్యత వుంటుంది. బయలాట లో వచనమునకు పరిమితి వుంది. తాళమద్దలెలో లేదు. తాళమద్దలెలో వచనమే ప్రాధాన్యం.

(రచయిత బెంగుళూరు విశ్వవిద్యాలయ చరిత్ర శాఖ విశ్రాంత ఆచార్యులు)

జటాయు పార్క్

అనంతపురం జిల్లా లేపాక్షిలో వెలసిన శ్రీ పాపనాశేశ్వర - శ్రీ వీరభద్ర స్వామి దేవాలయాల సన్నిధికి ఒక ప్రత్యేక ఆకర్షణ ఇటీవల వచ్చింది. రామాయణ గాథతో ముడిపడిన లేపాక్షి పురాణ కథనానికి అనుబంధంగా రాష్ట్ర ప్రభుత్వం సుమారు రూ. 6 కోట్లతో జటాయు పార్క్ మరియు వివిధ అభివృద్ధి పనులను పూర్తి చేసింది. లేపాక్షి నంది విగ్రహానికి ఎడమవైపున రోడ్డు ప్రక్కగా సహజసిద్ధంగా వున్న పెద్ద రాతి గుండుపై జటాయు పక్షి బొమ్మను ప్రత్యేకంగా తీర్చిదిద్దారు. లేపాక్షికి వెళ్ళిన పర్యాటకులకు జటాయు పార్క్ కనువిందు అవుతున్నది. ఆ రాతి గుండు కిందివైపున రామాయణ గాథలోని సీత అపహరణ దృశ్యాలను రంగులతో చిత్రిస్తే చూడమచ్చటగా వుంటుంది. జటాయు పార్క్ను పర్యాటకులు విరివిగా సందర్శించాలని పార్క్ ముఖ్య నిర్వాహకుడు గంగాధర్ కోరారు.

శ్రీ పద్మావతి గోదా సేమేశ్వరీ శ్రీ వేంకటేశ్వర స్వామి దేవస్థానం

రాజుపాలెం - 522412, గుంటూరు జిల్లా, ఆం.ప్ర. చరవాణి : 98496 40801

కలియుగ వైకుంఠంగా భాసిల్లుతున్న తిరుమల గిరిలో వెలసిన శ్రీ వేంకటేశ్వర స్వామి ర్శన భాగ్యానికి నోచుకోని భక్తులకోసం శ్రీవారు పద్మావతి గోదాదేవి సమేతంగా గుంటూరు జిల్లా రాజుపాలెంలో వెలిశారు. ఆలయంలో పలు ఉత్సవాలు జరుగుతుంటాయి. ఆలయానికి అనుబంధంగా 'గోశాల' నిర్వహింపబడుతున్నది. అన్ని సేవా కార్యక్రమాలు నిరంతరం కొనసాగడానికి భక్తుల సహకారం - వితరణ అవసరం. తమకు తోచినవిధంగా విరాళాలు పంపి ఆలయ అభివృద్ధికి తోడ్పండి. శ్రీ వేంకటేశ్వర స్వామి కృపకు పాత్రులు కాగలరని మనవి. సదా శ్రీవారి సేవలో...

శ్రీమతి పాత్రుల వెంకటరమణులు శ్రీ సుబ్బారావు దంపతులు

SRI VENKATESWARA SWAMY DEVASTHANAM
Rajupalem - 522412, Guntur Dist., A.P. Mob.: 98496 40801

Balaji Temple Trust - Rajupalem
Andhra Bank A/c : 049810100036941
IFSC : ANDB0000498

0877-2252526
9502736361

JP Dental Hospital

Cosmetic, Dental Laser & Implant Centre

**208-B, Opp. Vinayaka Swamy Temple,
Doddapuram Street, TIRUPATI-517501.**

రాష్ట్ర ప్రభుత్వ ఉద్యోగస్తులకు, పెన్షనర్లకు,
వై.ఎన్.ఆర్. వైద్య సేవ (E.H.S.)
హెల్త్ కార్డు ద్వారా ఉచిత దంత వైద్యం

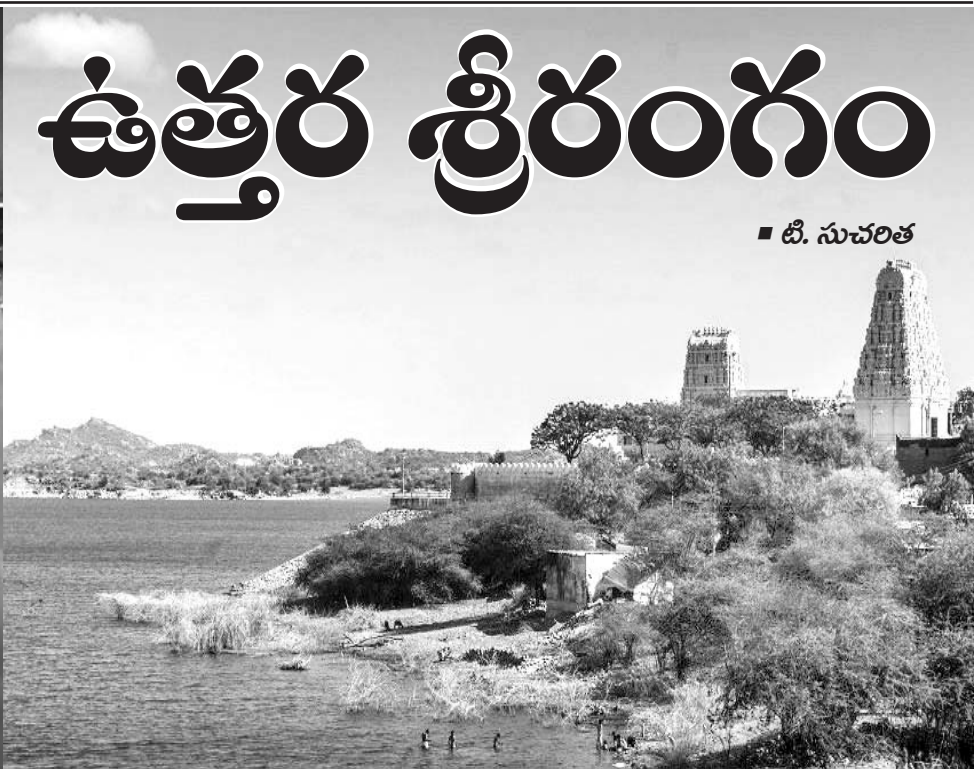
బి.బి.డి. ఉద్యోగస్తులకు
ఫీజు రీయంబర్స్ మెంట్
కలదు

Dr. Jayaprasad G.S.V.
Cosmetic Dental Surgeon

**Branch: 20-3-124, Karakambadi Road,
Opp. Punjab Sindh Bank, TIRUPATI. Ph:2223436**

ఉత్తర శ్రీరంగం

■ టి. సుచరిత

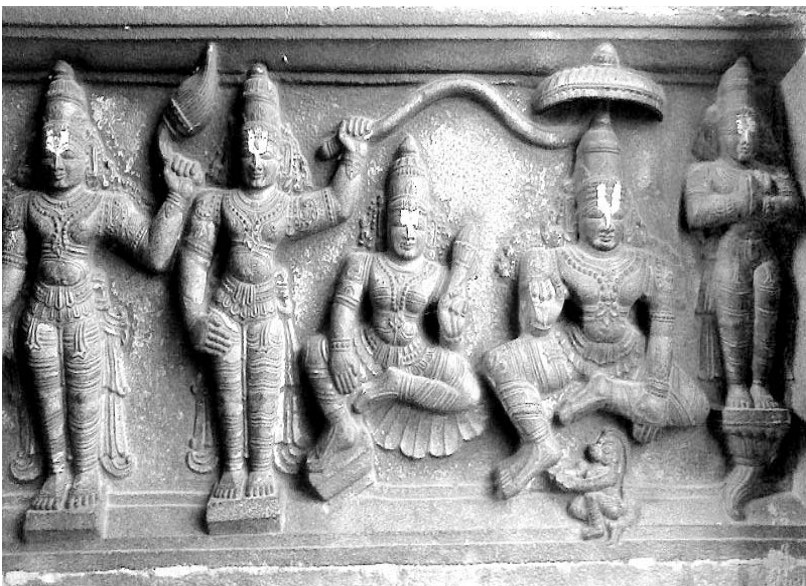

ఉత్తర శ్రీరంగంగా పేరుగాంచిన శ్రీరంగాపురం వనపర్తి జిల్లా పెట్టేరు మండలానికి చెందిన గ్రామం. మండల కేంద్రమైన పెట్టేరు నుంచి 12కిలో మీటర్ల దూరంలో ఉంది. శ్రీరంగాపురంలో 17వ శతాబ్దంలో రాజా రామేశ్వరరావు వంశీయులు నిర్మించిన శ్రీరంగనాయక స్వామి ఆలయం ఉంది. ఆలయ శిల్ప కళా నైపుణ్యం కారణంగా పర్యాటక క్షేత్రంగా ప్రసిద్ధిగాంచింది. శ్రీరంగనాయక స్వామి దేవాలయం తమిళనాడులోని శ్రీరంగక్షేత్రమును పోలి ఉంది. శ్రీహంస దుర్గకృష్ణమాచార్యులు తమ ఉత్తర రంగ మహాత్మ్యము సంస్కృత గ్రంథములో ఈ క్షేత్రమును ఉత్తర శ్రీరంగముగా అభివర్ణించారు.

వనపర్తి సంస్థానాధీశుడైన రాజా బహిరీ గోపాలరావు ఒకసారి దక్షిణ దేశ యాత్రలకు వెళ్ళి, శ్రీరంగ పట్టణమును దర్శించి వైష్ణవ మతమును స్వీకరించాడు. తీర్థయాత్రల నుంచి తిరిగివచ్చిన పిమ్మట ఒకనాడు రాత్రి రాజు

కలలో శ్రీరంగనాథ స్వామి దర్శనమిచ్చి తాను కానాయపల్లి గ్రామము చెంత వల్మీకములో ఉన్నానని, తీసుకొని వచ్చి ప్రతిష్ఠించి, ఆలయమును నిర్మించి పూజలు చేయాలని ఆనతిచ్చెను. స్వప్నములో తెలియ జేసిన ప్రకారము అన్వేషించగా వల్మీకములో శయన మూర్తియైన శ్రీరంగనాథుని విగ్రహము లభించింది. ఆ విగ్రహమును 'కొరివిపాడు' గ్రామమునకు తీసుకొని వచ్చి ఆలయమును నిర్మించి ప్రతిష్ఠించాడు. నాటి నుండి కొరివిపాడు గ్రామము శ్రీరంగాపురంగా ప్రసిద్ధిచెందింది.

క్రీ.శ.1650-70 మధ్యకాలంలో రాజా బహిరీ గోపాలరావు కొరివిపాడు గ్రామంలో శ్రీరంగనాథాల యమును నిర్మించాడు. రాజా రామేశ్వరరావు ఆలయం చూట్టూ శ్రీరంగ సముద్రము అనే పెద్ద చెరువును శ్రవించాడు. తర్వాత లక్ష్మీతాయారు దేవాలయమును నిర్మించాడు. రాజా రామేశ్వరరావు ధర్మపత్ని శంకరమ్మ ఐదంతస్తుల తూర్పు రాజ గోపురమును నిర్మించింది.

చాళుక్యుల చరిత్ర

చాళు

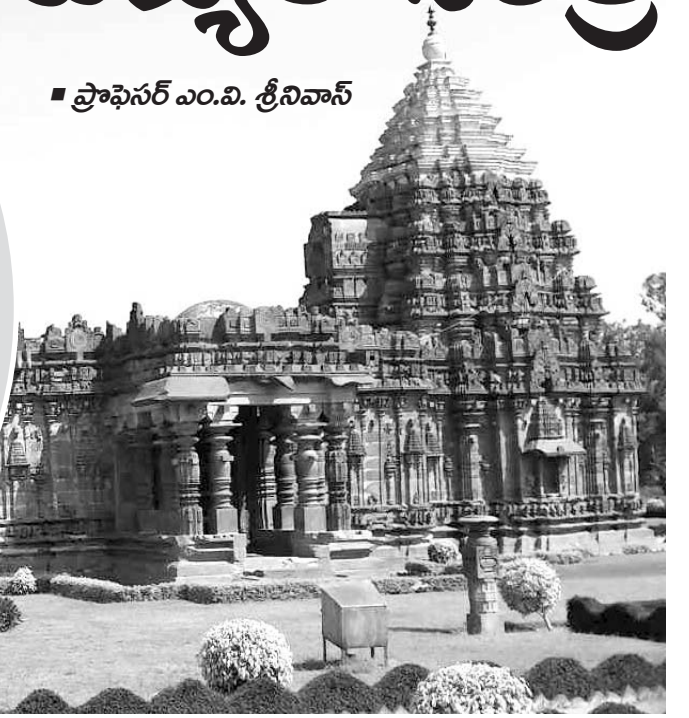
క్యులు దక్షిణ భారత దేశాన్ని క్రీ.శ.

6-12 శతాబ్దాల మధ్య పరిపాలించిన రాజులు.

ముఖ్యంగా వీరు కర్నాటక ప్రాంతాన్ని పాలించారు. క్రీ.శ.

2వ శతాబ్దమునాటి ఇక్ష్వాకుల శాసనములో “కండచికిరేమ్మనక” అనే వ్యక్తి ఇక్ష్వాకుల సామంతుడని వుంది. ఇక్ష్వాకుల పతనం తర్వాత పులల భాటికి తట్టుకోలేక వీరు కర్నాటక ప్రాంతానికి వెళ్ళారు. చాళుక్యుల పూర్వీకులు ఆంధ్రులే. రెండవ పులకేశి మారుటూరు శాసనంలో ‘చాళుక్య విషయము’ ప్రసక్తి గలదు. ఈ చాళుక్య విషయం ప్రస్తుత రాయల సీమలోని కడప - కర్నూలు ప్రాంతం. విషయము అంటే రాష్ట్రం. కర్నాటక దేశమందలి బాదామినేలుతున్న కదంబుల నోడించి చాళుక్యులు ఒక సామ్రాజ్యం స్థాపించారు. చాళుక్యులు తెలంగాణము గుండా తిరిగి ఆంధ్రదేశం ప్రవేశించి వేములవాడ చాళుక్యులు, తూర్పు చాళుక్యులు, ముదిగొండ చాళుక్యులు, చాళుక్య చోళులు మున్నగు శాఖలుగా పరిపాలన చేశారు.

■ ప్రొఫెసర్ ఎం.వి. శ్రీనివాస్

తూర్పు చాళుక్యులు: పూర్వ (తూర్పు) చాళుక్యులు ‘బాదామి - పశ్చిమ చాళుక్య వంశము’ నుంచి చీలిన ఒక శాఖకు చెందినవారు. వీరికి మూల పురుషుడు పశ్చిమ చాళుక్య రాజులలో ప్రసిద్ధుడయిన ఇమ్మడి సత్యాశ్రయ పులకేశి పెద్ద తమ్ముడైన కుబ్జ విష్ణువర్ధనుడు. పులకేశి క్రీ.శ. 617

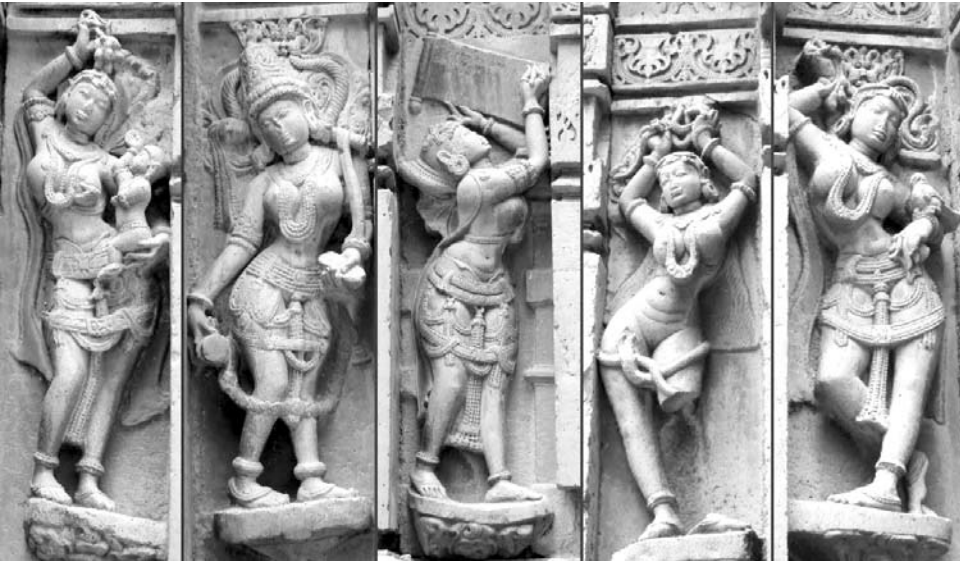
మరియు 624లలో కళింగ, వేంగీ దేశములు (దుర్జయలను) జయించి, తమ్ముడు కుబ్జ విష్ణువర్ధనుని పాలకునిగా నియమించాడు. కుబ్జ విష్ణువర్ధనుని పరిపాలనా కాలం క్రీ.శ. 624-641. క్రీ.శ. 631 వరకు అన్న పులకేశికి ప్రతినిధిగా పాలించాడు. అప్పటి వరకు క్రిష్ణానదికి దక్షిణాన తీరాంధ్ర దేశమంతా పల్లవుల ఆధీనంలో వుండెను. క్రీ.శ. 630లో పల్లవ రాజు మొదటి మహేంద్ర వర్మ మరణించాడు. అదే అదనుగా పులకేశి తీరాంధ్రను ఆక్రమించి వేంగీ రాజ్యాధిపత్యాన్ని కుబ్జ విష్ణువర్ధనునికి ఇచ్చాడు. క్రీ.శ. 631లో తరువాత పులకేశి మూడు సార్లు పల్లవ రాజ్యాన్ని అతలాకుతలం చేశాడు. అయితే క్రీ.శ. 641లో పల్లవ రాజు మొదటి నరసింహ వర్మ బాదామి ముట్టడి చేసి పులకేశిని వధించాడు. అన్నకు సహాయం చేయుటకై వెదలి కుబ్జ విష్ణువర్ధనుడు కూడా మరణించాడని చరిత్రకారుల అభిప్రాయం. కుబ్జ విష్ణువర్ధనుడు అసమాన పరాక్రమశాలి. విష్ణుభక్తుడు. విషమసిద్ధి మరియు మకరధ్వజ అను బిరుదాంకితుడు. రాణి అయ్యణ మహాదేవి. ఇతనికి జయసింహ వల్లభుడు, ఇంద్ర భట్టారకుడు అను ఇద్దరు కుమారులు. వీరు ఒకరి తరువాత ఒకరు సింహాసనం అధిష్టించారు. కాగా జయసింహ వల్లభుడు క్రీ.శ. 641 నుంచి 33 సంవత్సరాలు రాజ్యపాలన చేసినా పాలనా విశేషాలు తెలియవు. సంతతి లేని కారణాన తమ్ముడు ఇంద్ర భట్టారకుడు ఏడు దినములు మాత్రమే రాజ్యమేలాడు. అతని కుమారుడు రెండవ

విష్ణువర్ధనుడు క్రీ.శ. 681 వరకు తొమ్మిదేండ్లు పాలించాడు. తర్వాత మంగి యువరాజు రాజై క్రీ.శ. 705వరకు 25 సంవత్సరాలు పాలించాడు. ఇతనికి జయ సింహుడు, కొక్కిలి విక్రమాదిత్యుడు మరియు విష్ణువర్ధనుడు అను ముగ్గురు కుమారులున్నారు. వీరు ఒకరి తరువాత ఒకరు రాజ్యపాలన చేశారు. ముమ్మడి విష్ణువర్ధను డు క్రీ.శ. 718 నుంచి 752 వరకు పాలన చేశాడు. ఇతని కాలంలో పల్లవ జనపద ప్రజలు తమ రాజుగా నందివర్మ పల్లవ మల్లుని ఎన్నుకొన్నారు. నందివర్మ అద్వితీయ శక్తి సంపన్నుడు. ఇతని అశ్వమేధయాగ సందర్భమున యాగాశ్వము నెల్లూరు మండలంలోని బోయకొట్ట ములు ప్రవేశించెను. అచట విష్ణువర్ధనుని సామంతుడు పృథ్వీ వ్యాఘ్రుడు దానిని బంధించాడు. అక్కడ యుద్ధం జరిగినందున విష్ణువర్ధనుడు తన రాజ్యంలోని దక్షిణ సీమను కోల్పోయాడు.

వేములవాడ చాళుక్యులు: కరీంనగర్ జిల్లాలోని వేములవాడ రాజధానిగా పాలించిన చాళుక్య రాజవంశమును వేములవాడ చాళుక్యులంటారు. తొలుత వీరు ఇందూరు (నిజామాబాద్) ప్రాంతంలోని పోదనపురము (బోదన్) నుంచి పాలించేవారు. శాతవాహన సామ్రాజ్యంలో అశ్వక రాష్ట్రమునకు ఇది రాజధాని. ఈ ప్రాంతమును సపాదలక్ష్మ సబ్బినాడు, పోదననాడు అని కూడా అంటారు. శాతవాహనుల తరువాత నాలుగు శతాబ్దముల చరిత్ర తెలియడం లేదు. రాష్ట్ర కూట రాజగు దంతి

ధర్మలింగేశ్వరుని
దేవాలయంలోని
శాసనం

దుర్గ పోదననాడులో సామంతునిగా వినయాదిత్య యుద్ధమల్లుని (క్రీ.శ 750-780) నియమించాడు. ఇతడు దంతిదుర్గ దండయాత్రలలో విజయములు సాధించి రాజు మన్ననలు పొందాడు. బాదామి చాళుక్యుల అధికారము కూలద్రోయుటలో యుద్ధమల్లుడు మిక్కిలి తోడ్పడ్డాడు. యుద్ధమల్లుని కుమారుడు మొదటి అరికేసరి (క్రీ.శ 780-800). ఇతడు గొప్ప విద్వాంసుడు, గజతంత్రము, ధనుర్విద్య, ఆయుర్వేదము మున్నగు విద్యలు నేర్చినవాడు. నమస్తలోకాశ్రయ, త్రిభువనమల్ల, రాజత్రినేత్ర, సాహసరామాది బిరుదులు గలవాడు. ఇతని కొడుకు రెండవ యుద్ధమల్లుడు. ఇతని గురించి వివరాలు తెలియరాలేదు. రెండవ యుద్ధమల్లుని కుమారుడు బద్దెగ మహావీరుడు. రాష్ట్ర కూటులకు సాయంగా బద్దెగ, కాకర్ల గుండన వేంగిపై దాడి చేశారు. బద్దెగ మనుమడు ఇమ్మడి అరికేసరి ఈ వంశములో అందరికంటే గొప్పవాడు. రాష్ట్రకూటులతో సబంధములు నెరపి వేంగి, మాన్యభేటము, కొరవిలలో తన ప్రాబల్యము పెంపు చేశాడు. ప్రసిద్ధ

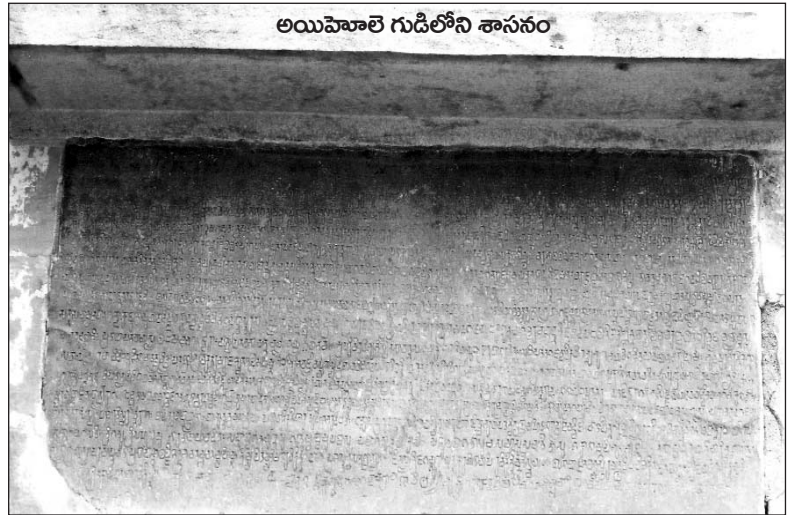
కన్నడ కవి పంప అరికేసరి ఆ స్థానములో వుండి 'విక్రమార్జున విజయం' తొలి కన్నడ కావ్యం రచించాడు.

కల్్యాణి చాళుక్యులు: దక్షిణాపథమును పాలించి ఆంధ్రదేశమును ప్రభావితము చేసిన గొప్ప రాజవంశము కల్్యాణి చాళుక్యులు. వీరు బాదామి చాళుక్యుల కోవకు చెందినవారే. చిరకాలము పశ్చిమ తెలంగాణములో రాష్ట్రకూటులకు సామంతులుగా ఉండి తరువాత స్వతంత్రులయ్యారు. క్రీ.శ. 969లో చివరి రాష్ట్ర కూట రాజు మూడవ కృష్ణ గతించిన పిదప వారి రాజ్యము విచ్చిన్న మయింది. కల్్యాణి చాళుక్యులలో మొదటివాడు రెండవ తైలపుడు (క్రీ.శ 973 -997). ఇతడు 25 సంవత్సరాలు పాలించాడు. పరమారులను, చోళులను, ఘూర్జురులను జయించాడు. తైలపుడు మహాయోధుడు, మంచి పరిపాలకుడు. కన్నడ కవిరత్నత్రయములో ఒకడగు రన్న తైలపుని కొలువులో ఉన్నాడు. కాగా కల్్యాణి చాళుక్యుల్లో విప్రూదిత్య, అయ్యన కొలదికాలమే పాలించారు. అయ్యన తమ్ముడు జయసింహుడు

వేంగి తిరిగి సాధించుటకు చోళులతో పెక్కు యుద్ధాలు చేశాడు. జైనమతాభియోగ జయసింహ శైవము స్వీకరించాడు. అప్పటి నుంచి శైవం కర్ణాటక రాజ్యంలో రాజమతమయ్యింది. జయసింహ కుమారుడు మొదటి సోమేశ్వరుడు తండ్రిని మించిన వాడు. త్రైలోక్యమల్ల, అహవమల్ల బిరుదులు ధరించాడు. తెలుగు చోళులను, కోట, పరిచ్చేది నాయకులను తన పక్షం చేసుకొన్నాడు. ఇతడు కూడా తన 25 సంవత్సరముల రాజ్య కాలము చోళులతో యుద్ధములందు గడిపాడు. ఇతని కాలంలోనే కాకతీయులు అనుమ కొండ విషయమును సామంతులుగా పొందారు. రెండవ సోమేశ్వరుడు, త్రిభువనమల్ల విక్రమాది త్యుడు, మూడవ సోమేశ్వరుడు చోళులతో చేసిన యుద్ధములలో వేంగి పలుమార్లు చేతులు మారింది. చివరకు క్రీ.శ. 1133లో వేంగి కల్్యాణి చాళుక్యుల చేజారిపోయింది. చాళుక్యు చోళ సామంతులైన వెల నాటి చోళులు చాళుక్యు దండనాయకులను జయించి వేంగిని పాలించ సాగారు. ఈ విధంగా తెలుగు దేశము నూట యాభై సంవత్సరములు చాళుక్యు, చోళులకు యుద్ధరంగమైనది.

ముదిగొండ చాళుక్యులు: పూర్వ మధ్య యుగమున తెలుగు దేశములో వేంగి చాళుక్యుల పక్షము వహించి, రాష్ట్ర కూటుల నెదిర్చి, కాకతీయులను కూడా ప్రతిఘటించిన రాజవంశము ముదిగొండ చాళుక్యులు. ఖమ్మం ప్రాంతంలోని ముదిగొండ వీరి రాజధాని. కొరివి, బొట్టు కూడా కొంత కాలం రాజధానులు. ఈ రాజ్యం 8వ శతాబ్దంలో ప్రారంభమై 12వ శతాబ్దిలో అంతమయ్యింది. వీరు మానవ్యస గోత్రులు, హరితీ పుత్రులు, వరాహ లాంఛనధారులు. వీరు శాసనములో అయోధ్య నుంచి వచ్చిన వారుగా చెప్పుకొన్నారు. వీరిలో ముఖ్యులు మూడవ కుసుమాయుధుడు, బొట్టుబేత రాజు మరియు కుసుమాదిత్యుడు.

(రచయిత మైసూరు విశ్వవిద్యాలయ చరిత్ర విశ్రాంత ఆచార్యులు)

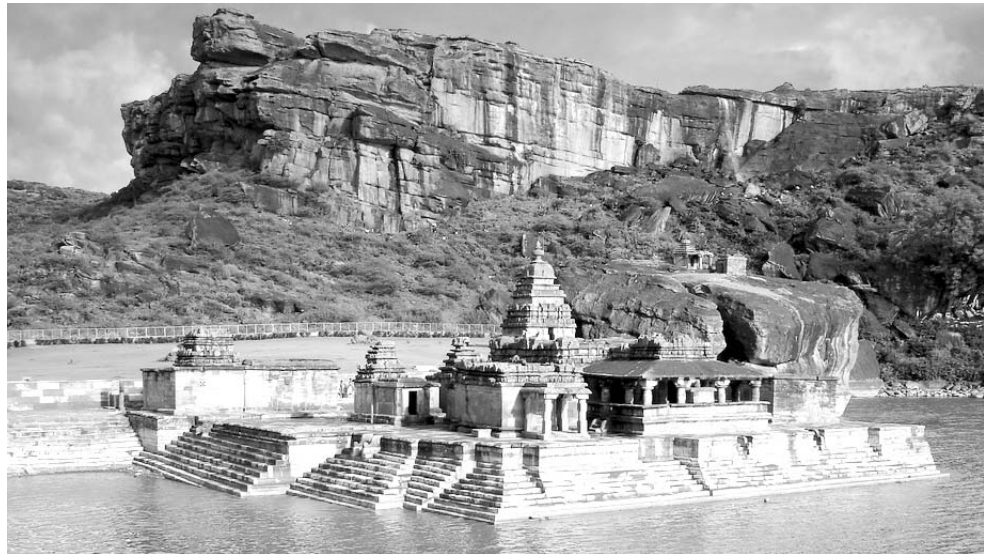
అయిహాలె గుడిలోని శాసనం

బాదామి గుళ్ళు చూశారా ?

■ గుండ్లపల్లి శివకుమార్

ఆదిమ మానవుడు బుద్ధి జీవుడయినప్పటినుంచి ప్రకృతిలోని కొండకోనల్లోని గుహలను తన ఆవాసాలుగా తీర్చిదిద్దుకొన్నాడు. ఇది పరిణామ క్రమంలో ఒక భాగం. తాను నివాసయోగ్యం చేసుకొన్న కొండ గుహలను కాలక్రమేణా కళాత్మకం చేయ బూనాడు. అందుకే అతి పురాతనమైన గుహల యాలు, గుహల్లో కళారూపాలు, చిత్రలేఖ నాలు రూపుదిద్దుకొన్నాయి. నేడు అవి చారిత్రక నిదర్శనాలుగా నిలిచాయి. కాలం గడిచేకొద్దీ రాజులు - రాజ్యాలు - రాచరికాలు ఏర్పడి ఆ రాజులు తమ పాలనలో ప్రకృతిని ఆరాధించారు. రాజులు తమ ఇష్టదైవాల కోసం గుళ్ళను కట్టించారు. ఆ గుళ్ళను అద్భుత కళాసంపదతో తీర్చిదిద్దారు. చాళుక్య రాజులు నిర్మించిన బాదామి గుళ్ళు భారతదేశ ప్రాచీన చరిత్రలో అత్యంత ప్రముఖమైనవి. బాదామిలోని భూత నాథాలయం ఒక అద్భుతం. బాదామి సమీపం లోని ఐహోలా శాసనం దక్షిణ భారత చరిత్ర నిర్మాణంలో అత్యంత ముఖ్యమైనది.

బాదామి ఉత్తర కర్ణాటకలో ఒక సుందర ప్రకృతి దృశ్యాలకు ఆలవాలమైన ప్రదేశం. అక్కడ ప్రకృతి మలచిన శిల్పాలా అన్నట్లున్న రెండు కొండల మధ్య కొన్ని గుహలు. ఇందులో చాళుక్యులు నిర్మించిన నాలుగు గుహలున్నాయి. అందులోని శిల్పాలు సమృద్ధిగా కలిగివున్నాయి.

**కర్నాటకలోని బాదామిలో
భూతనాథేశ్వర దేవాలయ సముదాయం,
రాతి కొండలో తొలచిన గుహలయాల,
అందులోని విభిన్న మతాల విగ్రహాలు,
బాదామి పరిసరప్రాంతాలలోని చారిత్రక
కట్టడాలు పర్యాటకుల మనసులో
చెరగని ముద్రవేస్తాయి.**

గుహల్లో అనేక ఆలయాలు నిర్మించారు. చిన్నదే అయినా అతి ప్రఖ్యాతమైనది. భూతనాథేశ్వర ఆలయం. ఈ ఆలయానికి దక్షిణంగా మరిన్ని శివాలయాలండడం విశేషం. ఒక్కో ఆలయం ఒక్కో రాజుల కాలంలో నిర్మించారు. ఇక్కడ దక్షిణ కోట సమీపంలో ఆరవ శతాబ్దంలో నిర్మించిన 4 (నాలుగు) గుహలయాల అతి ప్రాముఖ్యమైనవి. ఇటు చారిత్రకంగాను, అటు శిల్పకళాసంపద పరంగాను ఈ ఆలయాలు చాలా ప్రసిద్ధమైనవే.

ఇంకో విశేషం ఏమంటే ఈ ప్రాంతంలో అనేక

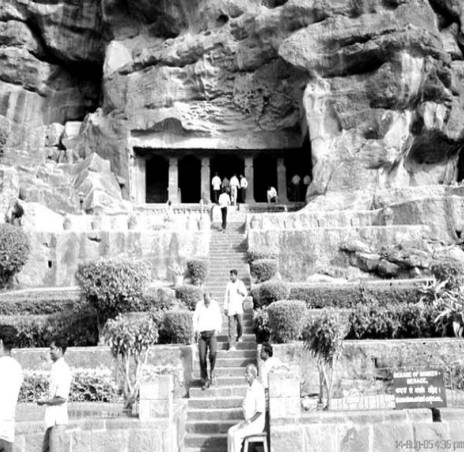
బాదామి గుహలో హనుమంతుని విగ్రహం

బాదామి చాళుక్యుల రాజధాని. బాదామి కట్టడాలు 6వ శతాబ్దంలో చాళుక్య వంశకర్త అయిన ఒకటవ పులకేశి నిర్మించాడని ప్రతీతి. వీరి కాలంలో శిల్పకళా వైవిధ్యాలు ఆవిష్కరింపబడ్డాయింటే ఆశ్చర్యం లేదు. అంతకు ముందెన్నడూ ఎక్కడలేని శిల్పకళా చాతుర్యాలు, ఆలయ నిర్మాణాలు, చాళుక్యులకే సొంతం. మనకు బాదామి అయి హోల్, పట్టాడకల్, వాటి పరిసరాల్లో అపూర్వ శిల్పాలయాలన్నాయి. బాదామి గుళ్ళు భారత శిల్ప కళారాధనలో ఒక సువర్ణ అధ్యాయానికి తెరలేపాయి.

బాదామి ప్రాంతాన్ని వాతాపి అని పూర్వం పిలిచేవారు. ఇది కర్నాటక రాష్ట్రంలోని భాగల్కోట్ జిల్లాలో ఉంది. ఈ పట్టణాన్ని చాళుక్యరాజు పులకేశి నిర్మించాడు. అగస్త్య తీర్థ రిజర్వాయర్ ఈ పట్టణాన్ని మూడు వైపుల ఆవరించి వుంటుంది. కొంత ప్రాంతమైన ఈ ప్రదేశంలో అతి మెత్తని రాయి (సాండ్ స్టోన్) విరివిగా ఉండడం వల్ల ఈ ప్రాంతంలో వెల్లివిరిసిన శిల్పకళా సౌందర్య మంతా ఈ శిలలపైనే చెక్కినారు. అతి ప్రాచీనమైన ఈ శిల్పకళా చాళుక్యరాజుల ప్రత్యేకత. కొండలు తొలిచి,

బాదామి గుహలో పార్వతీనాథుని విగ్రహం

ఆలయాలున్నాయి. అవి హిందూ, బౌద్ధ, జైన మతాలకు సంబంధించినవి. రెండు/మూడు గుహాల యాలు హైందవాని (వైష్ణవ సాంప్రదా యాని)కి ప్రతీకలైతే, ఒకటవ గుహాలయం శివునికి సంబంధించినది. కానీ 4వ గుహాలయం బౌద్ధాలయం. ఇక్కడ గోడలపై శిల్పతోరణాలు జైన తీర్థంకరుల, అనేక హిందూ దేవతామూర్తుల శిల్పాలు గుహాల యాల్లో వున్నాయి. ఈ బాదామి శిల్ప కళాసంపద అతి ప్రాచీనమైనది.

బాదామి

బాదామిలోని ప్రధాన ఆకర్షణ భూతనాథేశ్వర ఆలయం. రాతికొండ ఎదురుగా సరస్సును ఆనుకొని ఆలయాన్ని నిర్మించడం ప్రత్యేకత. ఆలయం ఎదురుగా నిలబడి కొండవైపు చూస్తే సన్నని జలధార కనిపిస్తుంది. వర్షాకాలంలో జలధార జలపాతంగా మారుతుంటుంది. రాతికొండపై నుంచి వచ్చేనీరు సరస్సులోకి చేరుతుంది. కొండ... జలధార... భూతనాథేశ్వరుని సన్నిధి, భూతనాథుని

ఆదిశేషువు పై విష్ణువు

సన్నిధిలో మరిన్ని శివాలయాలు మనసుని కట్టి పడవేస్తాయి. బాదామి కొండలోని రాళ్ళు కొద్దిగా మెత్తగా ఉన్నాయి. కొండను తొలచి గుహాలయాలుగా మలిచారు. ఒకటో గుహాలయంలో శివున్ని చెక్కారు. 2,3 గుహాల్లో విష్ణుమూర్తిని మలిచారు. 4వ గుహాలో బుద్ధుని విగ్రహాన్ని సుందరంగా తీర్చిదిద్దారు. గుహాల్లో జైనతీర్థంకరుడు కూడా కొలువు దీరాడు. ఎల్లమృ, మల్లికార్జునుని గుళ్ళు కూడా బాదామిలో చూడదగ్గవి.

బాదామి దక్షిణ కోట కన్నా ఇక్కడ మనకు ముస్లిములు నిర్మించిన బురుజు కొట్టొచ్చినట్లు కనబడుతుంది. పట్టాడక్కల్లో చాళుక్యులు ఎన్నో గుళ్ళు నిర్మించారు. అందులో విరూపాక్ష ఆలయం, సంగమేశ్వరుని గుడి, కాశీవిశ్వనాథుని దేవాలయం, మల్లికార్జున ఆలయం, గల్లనాథ గుడి, కథ సిద్ధేశ్వర ఆలయం, జంబులింగ గుడి, నారాయణ జైన ఆలయం, నాగనాథ, చంద్రశేఖర, మహాకూటేశ్వర ఆలయం ముఖ్యమైనవి. ఆలయ సంస్కృతిని ప్రతిబింబించే విధంగా ఒక మ్యూజియం వెలిసింది. అందులో అపురూప శిల్పాలున్నాయి.

అయిహోలె

అయిహోలెలో దుర్గ గుడి, మేగుటి జైన ఆలయం, రావణసాధి ఆలయం, గౌడ గుడి, మ్యూజియం, సూర్యనారాయణ ఆలయం ముఖ్యమైనవి. జెరుసాపుల్లో వర్ణమానస్వామి ఆలయం ఉంది. కాగా బాదామి పరిసరాల్లో అనేక శిలాశాసనాలు బయలు పడ్డాయి. ముఖ్యంగా చరిత్రలోనే మొట్టమొదటి దేవనాగరి లిపిలో చెక్కబడిన శాసనం ఈ ప్రాంతంలో లభ్యమైంది. అలాగే కన్నడ భాషలోని శాసనాలు కూడా అనేకంగా లభించాయి. ఇవి దాదాపు 6వ శతాబ్దం కాలం నాటివిగా గుర్తింపబడ్డాయి. ఈ ప్రాంతంలో సాధారణంగా కన్నడభాష ఉపయోగిస్తారు. అయినా ఇంగ్లీషు, హిందీ భాషలలో కూడా ఇక్కడి ప్రజలకు అవగాహన ఉండడంవల్ల యాత్రికులకు ఏ విధమైన ఇబ్బందులుండవు.

విశేషాలు

బౌద్ధ గుహాలయం సహజసిద్ధంగా కొండగుహలో నిర్మింపబడినందువల్ల మనం వంగి మోకాళ్ళ మీదుగా లోపలికి పాకాల్చి వుంటుంది. ఇది ఒక ప్రత్యేక అనుభూతిని కలిగిస్తుంది. భూతనాథ ఆలయం చాలా చిన్నది. దీని ఎదురుగా ఒక సరస్సు వుంది. ఈ ఆలయం 5వ శతాబ్దంలో నిర్మించినట్లు చరిత్రకారులు పేర్కొన్నారు. బాదామి కోట కొండపైన నిర్మింపబడింది. చాలా ఆకర్షణీయంగా వుంది. తప్పక చూడాల్సిన ప్రదేశం. అనేక శివాలయాలు ఇక్కడ ఉన్నాయి. ఒక్కొక్కటి ఒక్కొక్క రాజు కాలంలో నిర్మింపబడ్డాయి. మల్లికార్జున ఆలయం నిర్మాణమే ప్రత్యేకం. నక్షత్రం ఆకారంలో గల ఈ నిర్మాణం దాదాపు 11వ శతాబ్దంలో రూపు

దుర్గా మాత

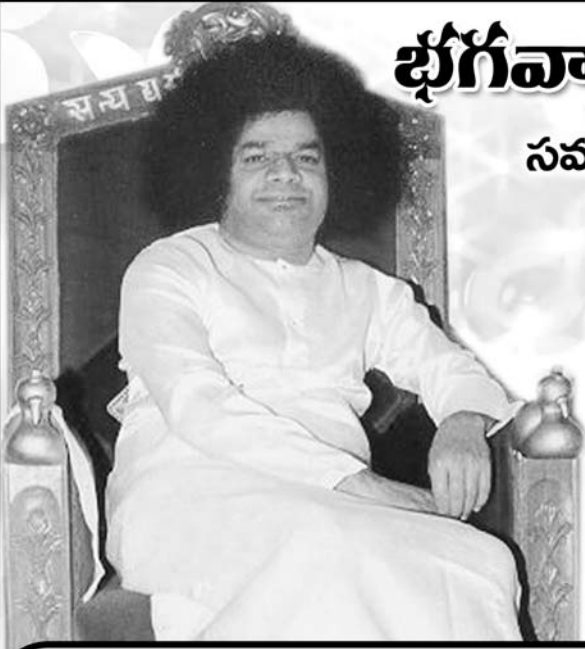
దిద్దుకొన్నది. ముస్లిం మతానికి సంబంధించిన దర్గా దక్షిణకోట సమీపంలో ఉంది. ఇది ఈనాటికీ పూజా స్థలమే. ఈ ప్రాంతంలోని అనేకమందికి కులదేవత-బనశంకరి మాత గుడి బాదామి సమీపంలో ఉంది. ఇక్కడి పురావస్తు ప్రదర్శనశాలలో బాదామి, అయిహోలె పట్టాడక్కల్ ప్రాంతాల్లో దొరికిన శిల్పాలు, విగ్రహాలు ప్రదర్శింపబడుతున్నాయి.

హుబ్లీ-బీజాపూరు మార్గంలో బాదామి పట్టణం ఉంది. హుబ్లీ-షోలా పూరు రైలురూట్లో బాదామి ఉంది. బెంగుళూరు నుంచి బస్సులో దాదాపు 12 గంటల ప్రయాణం. బెంగుళూరు నుంచి హౌస్ఫీట్కు రాత్రి రైలులో ప్రయాణించి హౌస్ఫీట్ నుంచి బాదామికి నేరుగా బస్సులో చేరవచ్చు. అలాగే బెంగుళూరు నుండి హుబ్లీ చేరి అక్కడనుంచి బస్సులో బాదామి చేరవచ్చు. హుబ్లీ నుంచి సుమారు 130 కి.మీ. దూరంలో బాదామి ఉంది. పట్టణంలో ప్రయాణానికి సిటీబస్లు, టాంగాలు, ఆటో రిక్షాలున్నాయి. బాదామి పరిసరాల్లోని బహు సుందర పర్యాటక ప్రదేశాల సందర్శనతో మనోల్లాసం కలుగు తుంది. మధురానుభూతి మిగులు తుంది.

నంది వాహనంపై శివపార్వతులు

భగవాన్ కు శతసహస్ర నమస్సులు

సమాజం అన్ని విధాలుగా పురోభివృద్ధి సాధించడానికి
భగవాన్ చేపట్టిన విద్య, వైద్యం, నీటి సరఫరా..
తదితర సేవలు కోట్లాది మందికి
ప్రయోజనం చేకూర్చుతున్నాయి.
శ్రీశ్రీ సత్యసాయిబాబా వారి
94వ జయంతి సందర్భంగా వారు
చూపించిన అనితర సాధ్యమైన సేవలకు
పునరంకితమవుదాం.

శ్రీమతి పరుచూరి సాయి నిర్మల
W/o లేట్ డాక్టర్ పరుచూరు రామయ్య

కత్తుల గిరిధర్
S/o లేట్ శ్రీ కత్తుల చక్రపాణి

శ్రీ సత్యసాయి భక్త బృందం - తిరుపతి

భగవాన్ శ్రీ సత్య సాయి బాబా వారికి నమోస్కరణలు

**న్యూ మాంటెనెన్స్ లి
ఇంగ్లీష్ మీడియం స్కూల్
గోరంట్ల, అనంతపురం జిల్లా**

నర్సరీ నుండి 5వ తరగతి వరకు (బస్టాండ్ దగ్గర రాజయ్య కాంప్లెక్స్)
LKG నుండి 10వ తరగతి వరకు (విజయనగర్ కాలనీ రోడ్డు)

మా పాఠశాల ప్రత్యేకతలు

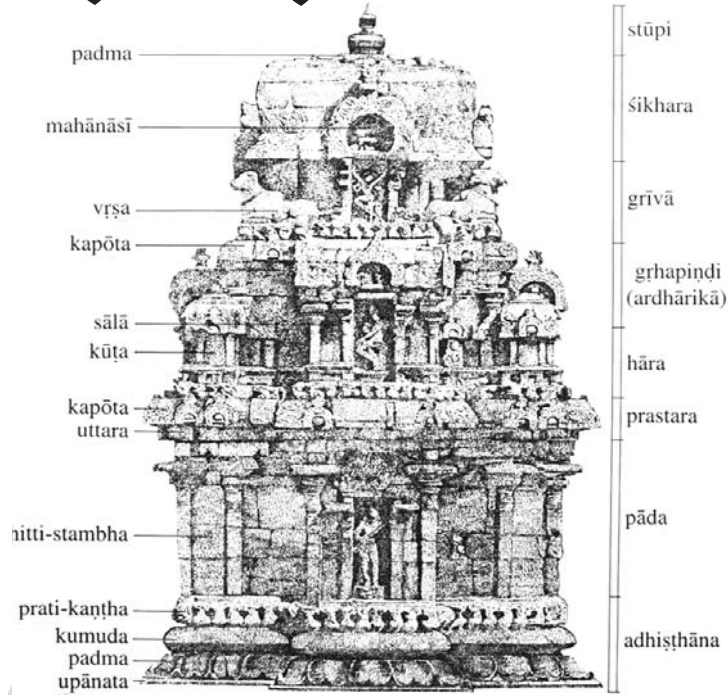
- కాలుష్యానికి దూరంగా ప్రశాంతమైన వాతావరణంలో విద్యాబోధన
- ప్రైవేట్ తరగతులలో సెక్షన్ కు 30 మంది మాత్రమే
- అర్హత అనుభవమున్న అధ్యాపక బృందం
- ఈ టెక్నో ఇంటరాక్టివ్ విద్యాబోధన
- 1వ తరగతి నుండి కంప్యూటర్ శిక్షణ • విశాలమైన ఆటస్థలం
- బాలబాలికలకు ప్రత్యేక హాస్టల్ వసతి • డే స్కూల్స్ కు బస్సు సౌకర్యం
- విద్యలో ప్రతిభ కనబరిచిన విద్యార్థులకు తగిన బహుమతులు
- చదువులో వెనకబడిన విద్యార్థులకు ప్రత్యేక శిక్షణ

వి.లలితమ్మ, M.A., B.Ed.
హెడ్ మిస్ట్రెస్

వి. రామమోహన్ రెడ్డి
కరస్పాండెంట్

బహుముఖాల భారతీయ ఆలయాలు

విమానం లో ఏకతలం నుంచి ద్వాదశ తలం వరకు 12 రకాల తేడాలున్నాయి. ఒక్కొక్క తలం ఎత్తును బట్టి ఐదు రకాలున్నాయి. శాంతిక, పౌష్టిక, జయద, అద్భుత, సార్వకామి కము అనేవి విమాన తలాల పేర్లు. అరవై రకాల విమాన నిర్మాణాల్లో ప్రధాన మైనవి మూడే. అవి నాగర, ద్రావిడ, వేసర. పశ్చిమ చాళుక్య శాసనం ప్రకారం గుడి నిర్మాణ రీతులు నాలుగు రకాలని తెలుస్తున్నది. అవి నాగర, కాళింగ, ద్రావిడ, వేసర. మరో గ్రంథంలో నాగర, ద్రావిడ, వారాటగా పేర్కొనడం జరిగింది. బృహత్ శిల్ప శాస్త్రం ఏడు రకాల నిర్మాణ రీతులని చెబుతున్నది. అవి నాగర, ద్రావిడ, మిశ్రక, లతిన, సాధార, భూమి, నాగర పుష్పక విమానం. అయితే ముఖ్యంగా నాగర, ద్రావిడ, వేసర అనే మూడు నిర్మాణ రీతులు మాత్రమే వాడుకలో వున్నాయి. దక్షిణాదిలో ద్రావిడ పద్ధతిలో విమాన నిర్మాణం సాగాలని శిల్ప శాస్త్రం తెలుపుతున్నది. వాస్తవానికి ఉత్తరాది ఆలయాలు నాగరశైలిలో, దక్షిణాది గుళ్ళు ద్రావిడ శైలిలోనే వుండడం గమనించ దగ్గ విషయం. కొందరు రాజులు నాగర ద్రావిడ రెండు పద్ధతులనూ అనుసరించారు. గుప్తుల కాలం నాటి ప్రాచీన ఆలయాలు నాగర లక్షణాలను కలిగి వున్నాయి. ఉత్తర ప్రదేశ్ లోని దేవగఢ్ లో గల దశావతారాల

ఆలయ నిర్మాణాలు విభిన్న రీతుల్లో సాగాయి. ఉత్తరాది, దక్షిణాది కట్టడాల్లో ఎంతో తేడా వుంది. ఒక్కో రాజు లేదా రాజవంశం ఒక్కో విధంగా గుళ్ళను నిర్మించడం జరిగింది. గర్భగృహంపై వున్న విమానం, ప్రవేశ ద్వారాలపై ఎత్తైన రాజగోపురాలు గుడికి ఎంతో శోభను చేకూర్చాయి. విశేషమైన కొలతలతో నిర్మింపబడేదే విమానం. భూమి వద్ద నుంచి విమాన నిర్మాణాన్ని ఆరు భాగాలుగా శిల్ప శాస్త్రం వర్గీకరించింది. అవి అభిష్టానం, పాదవర్ణం, ప్రస్తరం, గ్రీవ, శిఖరం, స్థూపి (కలశం). అభిష్టానం ఐదురకాలు. అవి ఉపానం, జగతి, కుముదకం, కంఠం, పట్టిక. అభిష్టాన నిర్మాణ రీతులను బట్టి ఎనిమిది రకాల పేర్లను పిలుస్తున్నారు. అవి పాద బంధం, పద్మబంధం, పుష్పబంధం, శ్రీ ప్రియాం బుజం, ప్రతిబంధం, ప్రతిత్రియం, కపోతబంధం, శ్రీబంధం, ఆగమశాస్త్రం, శిల్ప శాస్త్ర ప్రకారం విమాన నిర్మాణంలో 60 రకాలు కలవు.

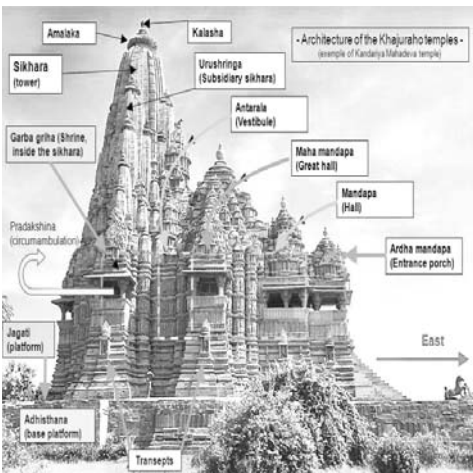
గుడి, బుద్ధగయలోని మహాబోధి గుడి విమాన నిర్మాణం నాగరశైలిలో సాగింది. జైన ఆలయాలు నాగర పద్ధతిలోనే వున్నాయి. మహాబలిపురంలోని పగోడాలు

■ మైనాస్వామి

(శిలారథాలు), కంచీలోని కైలాసనాథ ఆలయం (క్రీ.శ 700-728), తిరుమలలోని శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి గుడి. తంజావూరులోని బృహదీశ్వరాలయం, బాదామి చాళుక్యులు పట్టాడక్కుల్ (కర్ణాటక)లో నిర్మించిన విరాహాక్ష ఆలయం (క్రీ.శ 700) విమాన విఖరాలు ద్రావిడ పద్ధతికి దర్పణం. కాకతీయులు వేసర, ద్రావిడ రీతులను అనుసరించారు. కర్నూలు జిల్లా త్రిపురాంతకంలో నిర్మించిన త్రిపురాంతకేశ్వరాలయం ద్రావిడ సంప్రదాయంలో వుండగా, శ్రీశైల విమాన శిఖరాలు వేసర రీతిలో వున్నాయి. బళ్ళారి జిల్లా హంపీలోని విరాహాక్ష గుడి, గుంటూరు జిల్లా బాపట్లలోని భావ నారాయణ స్వామి గుడి విమానాలు వేసరశైలిలో వున్నాయి.

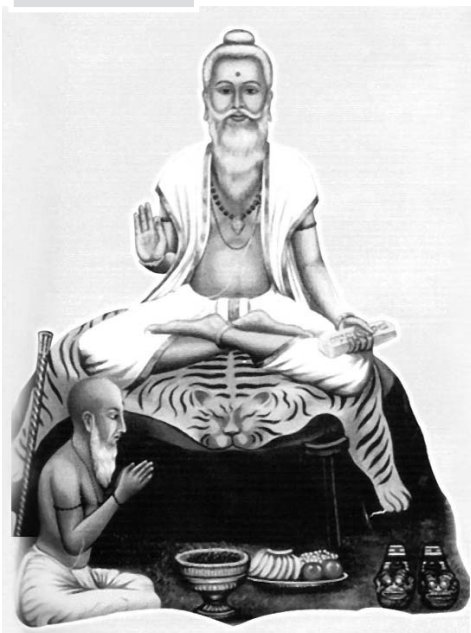
ఇదిలా వుండగా విమాన భేదాలను ఈ విధంగా గుర్తించవచ్చు. అభిష్టానం మొదలు స్థూపి వరకు గల భాగ మంతా చతురస్రాకారంగా వుంటే దానిని నాగర విమానం అంటారు. ప్రస్తరం వరకు సమ చతురస్రంగా వుండి, గ్రీవ, శిఖరాలు ఆరులేదా ఎనిమిది భుజములుగా వుంటే అది ద్రావిడ విమానం అవుతుంది. ప్రస్తరం వరకు సమ చతురస్రంగా వుండి గ్రీవ, శిఖరాలు వృత్తాకారంగా వుంటే దానిని వేసర విమానంగా పరిగణించవచ్చు.

(రచయిత 'దైవారాధన - దేవాలయం పుట్టు పూర్వోత్తరాలు' పరిశోధనా గ్రంథాన్ని రాశారు)

మహాబోధి గుడి విమాన నిర్మాణం నాగరశైలిలో సాగింది. జైన ఆలయాలు నాగర పద్ధతిలోనే వున్నాయి. మహాబలిపురంలోని పగోడాలు

వీరబ్రహ్మేంద్రస్వామి ఈ మూలతత్వాన్ని బాగా లోకానికి వెల్లడించాలనే తన కాళికాంబ సప్తశతిలో మాతృమూర్తిని మించు దైవంలేదని ఘంటాఘోషం గా చెప్పారు.

జీవులకును మాతృదేవోభవ యటంచు
శ్రుతులు స్మృతులు పలికె శుద్ధముగను
మాతృమూర్తిమించు మఱి దైవమేలేదు
కాళికాంబ! హంస! కాళికాంబ!

(కా.స.శ. 339)

ఇక్కడ ఉద్ఘాటించటమే కాదు, గోవిందపదాల్లో కూడ గోవిందశబ్దాన్ని విష్ణువునకు అన్వయించటమే కాక బ్రహ్మేంద్రస్వామి తన అర్ధాంగి అయిన గోవిందమ్మకు కూడ అన్వయించాలని సంభావించి నట్లుంది. అంటే విష్ణువుకే కాక ఆ దివ్యత్వ లక్షణాలు భార్యకు కూడా అన్వయించి నట్లు స్పష్టం. దీనినిబట్టి కూడా స్వామివారికి స్త్రీ పట్ల గల గౌరవభావం తెలుస్తుంది. సృష్టికంతటికీ స్త్రీయే ప్రధానమని

కందిమల్లాయపల్లెలో శ్రీ వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వాముల వారు నివసించిన ఇల్లు

శ్రీ వీరబ్రహ్మేంద్రస్వామి దృష్టిలో ఆమ్మ

■ డాక్టర్ స్వర్ణ వాచస్పతి

కడప జిల్లా కందిమల్లాయపల్లిలో సజీవ సమాధి నిష్ఠుడై మూడు శతాబ్దాలకు పైగా తన కాలజ్ఞాన సూక్తులతో, కాళికాంబ శతకాలతో, తత్వగీతాలతో కులమతాతీత విశ్వప్రేమ సాధాలను నిర్మిస్తున్నారు శ్రీ పోతులూరి వీరబ్రహ్మేంద్రస్వామి. అందుకే ఆ స్వామి ఈ పురుషాధిక్య ప్రపంచంలో స్త్రీ సమున్న తిని గుర్తించి తన కృతుల ద్వారా మానవలోకానికి ప్రబోధించేశారు.

భారతదేశం మాతృత్వానికి పరమప్రాధాన్య మిచ్చిన పురాతన పుణ్యభూమి 'మాతృదేవోభవ, పితృదేవోభవ, ఆచార్యదేవోభవ' అనే మంత్రాలలో తల్లితండ్రీ గురువు అనే ముగ్గురిలో తల్లికి ప్రథమ స్థానమివ్వబడింది. అంతేకాదు, తల్లిని దైవ స్వరూపంగా మున్నుండు సంభావించాల న్నారు, శ్రుతిస్మృతులు పలికిన ఈ పవిత్రవాక్కు తల్లిని మించిన దైవంలేదని నొక్కివక్కాణిస్తుంది.

భావం కుండబ్రద్దలుకొట్టి చెప్పినట్లు చెప్పాడు బ్రహ్మేంద్రుడు.

“తల్లితండ్రీగురుడు దైవములందున
తల్లిపూజ ముఖ్యమెల్లరకును
సృష్టికంతటికిని స్త్రీ ప్రధానము కదా!
కాళికాంబ! హంస! కాళికాంబ!

(కా.స.శ. 24)

అయితే జీవలోక సృష్టికి పితృబీజ నిక్షేపం కారణం కదా! మరి పితృ ప్రాధాన్యం గుర్తించాలి కదా, ఔను గుర్తించాలి. గర్భంలో బీజ నిక్షేపానం తరం పిండం రూపుదిద్దుకొని ఆకారం సంతరించు కొని బయటకు వచ్చేవరకు, వచ్చిన తరువాత తల్లి చూపే ప్రేమ, శ్రద్ధ మాటల్లో చెప్పటం సాధ్యమా. ఒక్కమాటలో చెప్పాలంటే సృష్టి వికాసానికి జీవలోక విస్తృతికి మాతృస్థానమే మూలకారణ మన్నా అతిశయోక్తికాదు.

అందుకే బ్రహ్మేంద్రుడు మాతృపూజ ముఖ్యమని ఉద్ఘాటించాడు. “కాళికాంబ! హంస! కాళికాంబ!” శతక మకుటంలోనే అంటగా భావించి హంసః సో హమ్ అతడే నేను అనే అద్వైత భావానికి ప్రాధాన్యమిచ్చారు.

స్త్రీల మనసులోనే శుభంకరుడైన శివుడున్నాడని ఆయన భావం. కారణం స్త్రీల శీలసంపద అంత గొప్పది. వారి శీలంలోనే సత్యమార్గం రూపుదిద్దుకొంటుందట.

స్త్రీలలోన కలుగు శీలసంపదలతో
సత్యపథములోన జగమునడచు
స్త్రీల మనసులోనే శివుని వాసమృగు
కాళికాంబ! హంస! కాళికాంబ!

(కా.స.శ. 52)

శ్రీ బ్రహ్మంగారు “శివుడు ఎక్కడున్నాడయ్యా?” అంటే “శీలసంపదగల స్త్రీల మనసులోనే గూడు కట్టుకొని స్థిరనివాసముంటాడు” అన్నాడు. శివుడు అంటే శుభము కలిగించువాడని అర్థం. అంటే స్త్రీ మనస్సు శుభప్రదమైనదని చెప్పక చెప్పినట్ట యింది. అంతేకాదు, సకల విద్యలకు- ఆ మాట కొస్తే మోక్షప్రదానానికే జనన నిర్గమనముల ఆవృత్తి కే ఆ తల్లి మూలకారణ మంటారు బ్రహ్మేంద్రుడు.

సకల విద్యలకును సాక్షి కామాక్షియో
మోక్షమునకు సాక్షి, ముక్తి కాంత,
పుట్టుగిట్టుటలకు భూదేవతే సాక్షి
కాళికాంబ! హంస! కాళికాంబ!

కామాక్షీదేవి విద్యలన్నిటికీ కారణభూతురాలు. “విదజ్ఞానే” అనే ధాత్యర్థాన్ని బట్టి సర్వవిధ విజ్ఞానాలకు హేతుభూతురాలు కామాక్షియే. ‘కామాక్షి’ అంటే కోరిన కోరికలను వెన్నెలతో దర్శించి- వాటిని అవలీలగా సాధించిపెట్టగల తల్లి. అన్నట్లు అసంఖ్యాక కామములలో మోక్షకామం కూడా ఒకటి. ఈ కామాక్షియే ఆ ముక్తికాంత. జీవుల జనన మరణాలకు సాక్షిభూతురాలు మాత్రం భూదేవతే. ఇవన్నీ ప్రసాదించే తల్లులు స్త్రీలే. బ్రహ్మేంద్రుని కులదేవత కామాక్షి కావటం కూడా ఒక విశేషమే.

స్త్రీలకు వేదవిద్య విషయంలో చిరకాలంగా మరొక చిత్రమైన వాదం ఉంది. అది స్మృతి ప్రోక్తమైనా విస్మృతి చేయదగినదేనని బ్రహ్మేంద్రుడు బలగ్రుద్ధి చెప్పాడు. గార్గి, మైత్రీ వంటిలేదా విద్యా నిధుల సంగతి తెలిసి కూడా “న స్త్రీ శూద్రౌ వేద మధీయతామ్” అని మొండిపండితవాదం కుటిలులు కొనసాగిస్తూనే ఉంటారు. వీళ్లకు మాత్రం అసలు విషయం తెలియదా? ఏ బ్రహ్మ ముఖాల్లో నుండి చతుర్వేదాలు ప్రభవించాయో ఆ బ్రహ్మ నాలుకమీదే తిప్పవేసుకు కూర్చున్న దేవి ఎవరు? బ్రహ్మదేవుని

శ్రీ వీరబ్రహ్మం గారు కూర్చోన్న రచ్చ బండ

రాణి వాణి కాదా? ఆమె ఎవరు? స్త్రీ కాదా? ఆమె కృపలేకుండా బ్రహ్మయ్య వేదం పలుక కలిగేనా? సత్య విషయాలు ఇంత స్పష్టంగా ఉంటే స్త్రీలకు వేద విద్యాధికారం లేదనే మాట పొల్లుమాట, కల్లమాట కాక ఏమౌతుంది? వీరబ్రహ్మేంద్రుడు ఈ విషయమే కవితా హృదయంతో గానంచేశాడు. వినండి.

“వెలదులకును వేదవిద్యాధికారమ్ము
లేదటంచు బ్రహ్మ లిఖితమందు
నోరు తెఱచి మఱచినారు వాణిని నిన్ను
కాళికాంబ! హంస! కాళికాంబ!”

(కా.స.శ. 678)

వేదవిద్యసంగతి అట్లా ఉంచుదాం. స్త్రీలపట్ల పురుషుడి నడవడి ఎంత జాగరూకంగా ఉండాలనేది కూడా బ్రహ్మేంద్రుడు సిద్ధసుద్దేశించి భక్తులందరికీ చెప్పాడు.

తల్లియు కూతురు చెల్లెలు
ఇల్లాలై యున్న భావ మెఱుగక తిరిగే
వల్లడి కానికి మోక్షము
కొల్లలుగా నెట్లుదొరకు కూరిమిసిద్ధా!
(కాలజ్ఞాన సిద్ధగురుబోధ)

తల్లిపట్ల భక్తి, కూతురుపట్ల వాత్సల్యం, చెల్లెలి పట్ల ఆదరం, ఇల్లాలిపట్ల ప్రేమ, ఇట్లా వివిధ రీతులుగా హృదయం, సన్నిహిత స్త్రీలపట్ల స్పందించాలని బ్రహ్మేంద్రుని బోధ.

అసలు యౌవనం అంకురించగానే జీవుల

కళ్ళకు అజ్ఞానపు తెరలు కమ్ముకొంటాయి. ఇది స్త్రీ పురుషు లిద్దరికీ సమానమే అయినా స్త్రీకంటే పురుషుడికి ఈ అజ్ఞానం ఎక్కువగా అలముకుంటుంది. సమాజంలో పురుషుడికున్న స్వేచ్ఛ ఇందుకు కారణం కావచ్చు. బ్రహ్మేంద్రుడు దీని విషయంలో కూడా పురుషుల్ని హెచ్చరించాడు.

యౌవనమ్ము రాక అజ్ఞానమనుతెర
కన్నులకును పొరగ కప్పితీరు
తెరులు పొరలు తెగిన పరనారి తల్లియో
కాళికాంబ! హంస! కాళికాంబ!

అజ్ఞానపు పొర తెగితేనే పురుషునికి పరస్త్రీ తల్లిలాగా కనిపిస్తుందట. స్త్రీల విషయంలోను ఈ హెచ్చరిక వీరగురుడు గట్టిగానే చేశాడు.

పురుషుణ్ణి స్త్రీ పరమ పురుషుడనీ ఆత్మపురుషుడనీ భిన్నవిధాలుగా భావించాలట. పరమపురుషుడంటే విశ్వాత్ముడైన పరమాత్ముడే. ఆత్మ పురుషుడంటే తనకు పతియైన భర్త అన్నమాట. పరమాత్ముణ్ణి విశ్వాత్మ దృష్టితో భావిస్తూ ఆత్మలో మెలిగే తన భర్త అయిన పురుషుణ్ణి దర్శించే స్త్రీయే పతివ్రత. తన అర్థాంగి అయిన గోవిందమ్మ తనను ఆత్మ పురుషుడుగా భావించి తన వెలుగును దర్శిస్తుందని గుర్తించాడు బ్రహ్మేంద్రుడు. ఈ కారణంవల్లనే బ్రహ్మేంద్రుడు తాను జీవసమాధి పొందిన తరువాత గోవిందమాంబ మాంగల్య చిహ్నాలు ఏవీ తీసివేయ కూడదని కట్టడి చేశాడు. లోకులు వారితోపాటు పోతులూరయ్య గోవింద మాంబను ఈ విషయంలో కొంత వత్తిడి పెట్టినా ఆ తల్లి బ్రహ్మేశ్వరుని ఆదేశాన్ని అక్షరాలా పాటించింది. ఇది ఒక విధంగా ఈనాటి మహిళా లోకానికి కూడా అనుసరణీయమే అనిపిస్తుంది. భార్య గతిస్తే, పురుషుడు నిరలం కృతుడు కానప్పుడు భర్తపోతే భార్య విధిగా నిరలం కృత కావాలా? ఇటువంటి ప్రశ్నలకు బ్రహ్మేంద్రుడు తన ఆదేశాల ద్వారానే గడుసుగా జవాబుచెప్పాడు.

సకలమునకు శక్తి శాశ్వతాధారమై నిలుచునని నిగమములు ఘంటాఘోషంగా చెప్పాయి. దానిని దృష్టిలో ఉంచుకొనే వీరగురుడు ‘స్త్రీ నిజమ్ముగాను సృష్టికిమూలమ్ము’ అని ఉద్ఘాటించాడు.

కాలసంగ్రహణాత్ కాళీ సర్వేషా మాది రూపిణీ-
మహాకాళీ దురత్యయా శక్తిస్సర్వపాల నేకమున్నా
కలియుగారారాధ్యదేవత కాళికయే అంటారు.

మాతృదేవతకు ప్రాధాన్యమివ్వడంలో వీరగురుడు ఎంతో దూరదృష్టితో పలికాడు సత్యాన్ని. ఈ అంశం వాచ్యంగా కవితాత్మకంగా బ్రహ్మేంద్రుడు ఎంతరమ్యంగా చెప్పాడో చూడండి.

‘అంబ గొలిచి నచ్చిదానందలహరిలో
ఈదులాడు జీవి మోదమందు
తల్లి గొలువనట్టి తనయులు తనయులా?
కాళికాంబ! హంస! కాళికాంబ!’

(కా.స.శ. 343)

ఇవి ఒక తనయులకే అన్వయిస్తుందను కోసకం లేదు. ‘తల్లి గొలువనట్టి తనయులు తనయులా?’ అని కూడా పఠించుకోవచ్చు.

తల్లిని భక్తితో సేవించే బిడ్డలు సత్+చిత్+ఆనందలహరిలో ఈదులాడుతారట. సత్య జ్ఞాన మహానదాలు వారికి కరతలా మలకాలన్నమాట.

అన్నట్లు బ్రహ్మేంద్రుని మనుమరాలు ఈశ్వరమ్మ అనే మహాయోగిని ఉంది. బ్రహ్మేంద్రుని రెండవ కుమారుడైన గోవిందయ్యకు గిరెమ్మ వల్ల జన్మించిన తొలి సంతకు ఈశ్వరమ్మ. ఈమె కూడా తాతగారికంటే ఒక ఆకు ఎక్కువచదివి బ్రహ్మచారి ణిగానే జీవితం గడిపి కాలజ్ఞాన సూక్తులను ప్రవచించిన యోగీశ్వరి. శ్రీమద్విరాట్ పోతులూరి వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి దృష్టిలో స్త్రీ విశిష్టత ఏమిటో మహాయోగిని ఈశ్వరమ్మ కూడా భక్తకోటికి నిరూపించారు. అందుకే భక్తులు ఆమెను గూర్చి ‘ఈశ్వరీ నిన్నే నమ్మితి’ అంటూ తమ భక్తి విశ్వాసాలు ప్రకటించుకొనే వారు. నూట ఎనిమిదేండ్లు జీవించి తన సమాధి ముహూర్తాన్ని ముందుగానే నిర్దేశించి సమాధి గతురాలైన పుణ్యమూర్తి ఆమె.

బ్రహ్మేంద్రుని మరం ప్రక్కనే ఈశ్వరమ్మ మరం కూడా నెలకొని భక్తికోటి నిత్యపూజలందుకొంటున్నది.

మరాధిపతులు

శ్రీ వీరభోగ వసంత వేంకటేశ్వర స్వామి వారు

కీలాద్రిపై కొలువైన దుర్గమ్మ

■ బి. మురళీమోహన్ రావు

శ్రీకనకదుర్గ అమ్మవారి గుడి విజయవాడలో క్రీష్ణానది ఒడ్డున ఇంద్రకీలాద్రి పై ఉంది. విజయవాడ అనగానే కనకదుర్గ ఆలయం గుర్తుకు వస్తుంది. పురాణాలలో అమ్మవారి ప్రస్తావన ఉంది. బ్రహ్మాండపురాణంలో కనకదుర్గమ్మను శక్తిమాతగా వర్ణించారు.

దుర్గామాత గుడి బంగారు శిఖరంతో అత్యంత శోభాయమానంగా ఉంది. ఆలయంలో అమ్మవారి విగ్రహం సుమారు నాలుగు అడుగుల ఎత్తు ఉంటుంది. వజ్ర-వైడూర్య ఆభరణాలు, పూలతో అమ్మవారు అలంకరించబడి ఉంటుంది. విగ్రహానికి ఎనిమిది చేతులున్నాయి. ఒక్కో చేతిలో ఒక్కో ఆయుధం ఉంటుంది. త్రిశూలంతో మహిషా సురున్ని పొడుస్తున్న భంగిమలో అమ్మవారి విగ్రహం వుంది. దుర్గాదేవి స్వయంభువుగా వెలసిందని, క్షేత్రపురాణం లో చెప్పబడింది.

ఆదిశంకరాచార్యుల వారు అమ్మ వారిని దర్శించి, శ్రీచక్రం ప్రతిష్ఠ చేశారని ప్రతీతి. ప్రతి నిత్యం వేలాది మంది ఈ దేవాలయానికి వస్తున్నారు. రాక్షసుల బాధ భరించలేక ఇంద్రకీలుడనే మహర్షి దుర్గాదేవి తపస్సుచేసి, అమ్మవారిని తనపైనే నివాసముండి రాక్షసులను సంహరించమని ప్రార్థించాడు. తల్లి ఇంద్రకీలాద్రి (ఇంద్రకీలుడి కొండ) పై కొలువుతీరింది. కృతయుగానికి పూర్వం కీలుడు అనే యక్షుడు దుర్గాదేవిని ప్రత్యక్షం చేసుకొని ఆమె

ను తన హృదయస్థానంలో నిలిచి ఉండమని కోరాడు. అమ్మవారు కీలుని పర్వతంగా నిలబడమని, కృతయుగంలో రాక్షస సంహారం చేసిన తరువాత తాను ఆ పర్వతం మీద నిలిచి ఉంటానని మాటిచ్చింది. కీలుడు కీలాద్రిగా మారి అమ్మవారి కోసం ఎదురుచూస్తూ ఉన్నాడు. అమ్మవారిని సేవించడానికి ఇంద్రాది దేవతలు రావడం వల్ల కీలాద్రి ఇంద్రకీలాద్రిగా మారింది. ఇక్కడ వెలసిన మహిషాసురమర్ధిని కనకవర్ణంతో వెలుగుతున్న కారణంగా కనకదుర్గ అయింది. అర్జునుడు ఈ కొండపై శివుని గురించి తపస్సు చేశాడని పురాణ కథనం. అర్జునుడు శివుని నుండి పాశుపతాస్త్రాన్ని పొందాడట. పూర్వం విజయ వాడను మాధవవర్మ అనే రాజు పాలించేవాడు. అతను నిత్యం మల్లేశ్వర స్వామిని పూజ చేసేవాడు.

ఒక రోజు అతని కుమారుడు రథం మీద విజయ వాడ పురవీధులలో తిరుగుతున్నాడు. ఒక బాలుడు వేగంగా వెళ్తున్న ఆ రథచక్రాల క్రిందపడి మరణించాడు. ఆ పిల్లవాడు ఆ రాజ్యంలో నివసిస్తున్న ఒక పేదరాలి కుమారుడు. ఆమె వెళ్ళి మాధవవర్మకు అతని కుమారుని కారణం గా తన బిడ్డ చనిపోయాడని ఫిర్యాదు చేసింది. మాధవవర్మ ధర్మబద్ధుడు. అతనికి ప్రస్తుత పరిస్థితి పరీక్షలాగా మారింది. అతను వెంటనే భవిష్యత్తు రాజు అయిన తన కుమారునికి మరణ శిక్షవేసి అమలు పరిచాడు. అతని తీర్పునకు సంతసించిన దుర్గాదేవి కనక వర్ణం కురిపించింది. కాబట్టి ఆమెకు కనకదుర్గ అని పేరు వచ్చింది. మల్లేశ్వరస్వామి ఇద్దరి బిడ్డలను తిరిగి బ్రతికిస్తాడు. ఈ ఆలయానికి పురాణాల్లో ప్రత్యేకమైన స్థానం ఉంది.

అమ్మవారి గుడి కొండ మధ్యలో ఉంది. దుర్గాదేవి గుడి బంగారు శిఖరంతో అత్యంత శోభాయమానంగా ఉంది. గర్భగుడి ప్రవేశద్వారం పైన ఒక శ్లోకం ఉంది. ఎడమ వైపు భవానీ మంటపం కనిపిస్తుంది. చాముండి, మహాకాళి మొదలైన అమ్మవార్ల ఉగ్రమైన రూపాలు కొండమీద చెక్కుబడి ఉన్నాయి. భవానీ మాల వేసుకొన్న భక్తులు పూజలు చేస్తారు. ప్రతీరోజు ఉత్సవమూర్తులకు కుంకుమార్చన చేస్తారు. అమ్మవారికి ఎదురుగా ఒక అశ్వధ్వజం ఉంది. దాని క్రింద ఆంజనేయస్వామి విగ్రహం ఉంది. ఆంజనేయస్వామి క్షేత్రపాలకుడు. **మల్లేశ్వరస్వామి:** మల్లేశ్వరస్వామి గుడి మెట్ల మార్గంలో వుంది. విఘ్నేశ్వరుడు, నటరాజస్వామి, శివకామి సుందరిల గుళ్ళు దుర్గాదేవి మల్లేశ్వర స్వామి గుడికి మధ్యలో ఉన్నాయి. దుర్గాదేవి గుడి ప్రక్కనే ఉన్న సుబ్రహ్మణ్యేశ్వర స్వామి గుడిలో నాగేంద్రస్వామి గుడి కలదు.

నిత్యపూజలను ప్రాకార మంటపంలో చేస్తున్నారు. భవానీ మంటపంలో దుర్గాదేవి కళ్యాణం చేస్తున్నారు. శంకరాచార్య మంటపం మల్లేశ్వర స్వామి గుడి ప్రక్కన ఉంది. ఇందులో ఆదిశంకరాచార్య స్వామి విగ్రహం ఉంది. చండీహోమ మందిరం ఆదిశంకరాచార్య మంటపం ప్రక్కన ఉంది. ఇందులో ప్రతీరోజు చండీహోమం చేస్తారు. కనకదుర్గ గుడి ప్రాంగణంలో నవ గ్రహ లయం, శాంతి కళ్యాణ వేదిక, గోపీకృష్ణుని విగ్రహం, నిత్యాన్నదాన భవనం, అద్దాలమంటపం ఉన్నాయి. దుర్గాదేవికి ప్రతి సంవత్సరం దసరా నవరాత్రి ఉత్సవాలు ఘనంగా జరుగుతాయి. అమ్మవారు ఉత్సవాల్లో ప్రతీరోజు ఒక అవతారంతో దర్శనమిస్తుంది.

వైభవంగా రాయల ఏటాభిషేక సభ

విజయనగర సామ్రాజ్య చక్రవర్తి, సాహితీ సమరాంగణుడు శ్రీక్రిష్ణ దేవరాయల పట్టాభిషేక మహోత్సవం సందర్భంగా హైదరాబాద్‌లోని మియాపూర్ సమీపంలో గల జయప్రకాష్ నగర్‌లో సాహితీ సమావేశం ఇటీవల వైభవంగా జరిగింది. రచయితలు - రచయితులు, కవులు - కళాకారులు, పరిశోధకులు సభలో పాల్గొని శ్రీక్రిష్ణదేవరాయల సాహితీ సేవను ముఖ్యంగా తెలుగు భాషకు ఇచ్చిన ప్రాముఖ్యతను వారు కొనియాడారు. సాహితీ సభల నిర్వహణ బాగా తగ్గిపోతున్న తరుణంలో సభను అత్యంత వైభవంగా నిర్వహించిన శ్రీ జోదళరాజి - గుత్తి నారాయణ రెడ్డి సాహిత్య పీఠం అధ్యక్షుడు చంద్రశేఖర రెడ్డిని పలువురు అభినందించారు. సభకు అధ్యక్షత వహించిన మాజీ డి.జి.పి., ఆం.ప్ర. రాష్ట్ర పర్యాటక అభివృద్ధి సంస్థ పూర్వ అధ్యక్షులు చెన్నూరు ఆంజనేయ రెడ్డి మాట్లాడుతూ తెలుగు సభలు, తెలుగు పుస్తకాల రచన - ముద్రణ, తెలుగు చదివేవారు రోజురోజుకీ తగ్గుతుండడం పట్ల ఆవేదన వ్యక్తం చేశారు. ఇటువంటి సభలు - సమావేశాలు తెలుగు భాషకు పూర్వ వైభవం తీసుకురావడానికి దోహదపడతాయని ఆంజనేయ రెడ్డి అభిప్రాయపడ్డారు.

శ్రీక్రిష్ణదేవరాయలపైన గల అభిమానంతో వందలాదిమంది రచయితలు సభకు రావడం, కొన్ని పుస్తకాలను ఆవిష్కరించడం స్ఫూర్తిదాయకమని సభానిర్వాహకులు చంద్రశేఖర రెడ్డి అన్నారు. పొట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం పూర్వ ఉపకులపతి ఆచార్య అనుమాండ్ల భూమయ్య, పూర్వ ఉపకులపతి ఆచార్య ఆవుల మంజులత, దక్షిణ మధ్య రైల్వే ప్రాంతీయ అధికారి రావిపాడి ప్రసాద్, చారిత్రక పరిశోధకుడు మైనాస్వామి తదితరులు సభలో పాల్గొన్నారు. 8 మంది రచయితలు - పరిశోధకులను నారాయణ రెడ్డి సాహిత్య పీఠం సత్కరించింది. ఈ సందర్భంగా చంద్రశేఖర రెడ్డి కన్నడం నుంచి తెలుగులోకి అనువదించిన 'స్వప్న సారస్వతం' పుస్తకాన్ని ఆవిష్కరించారు.

వేంకటేశ సమోదేవో..

■ - డాక్టర్ పాతూరి వేంకటేశ్వరరావు
ప్రఖ్యాత సంపాదకులు

వేంకటాద్రి సమవమ్స్థానం బ్రహ్మాండేనాస్తి కించన

వేంకటేశ సమోదేవో నభూతో నభవిష్యతి

సత్యం సత్యం పునస్సత్యం... తిరుమల లాంటి పుణ్యక్షేత్రం నిజంగానే మరెక్కడాలేదు. జనాకర్షణ, ధనాకర్షణ కూడా అక్కడున్నంత మరెక్కడా లేదంటే అతిశయోక్తి కాదేమో! తిరుమలలో ఆలయం తలుపులు రోజుకు ఇరవై గంటల సేపు తెరిచి ఉంటున్నప్పటికీ, భక్తులకు స్వామి దర్శనం కొన్ని క్షణాలు మాత్రమే లభిస్తున్నప్పటికీ యాత్రికులు ఎప్పుడూ బారులు తీరి ఉంటూనే ఉన్నారు. రోజురోజుకీ యాత్రికుల సంఖ్య పెరుగుతూనే ఉంది. పశుండిలో పడే కానుకల విలువే ఒక చిన్న రాష్ట్రం ఆదాయానికి సమానంగా ఉంటున్నది. అన్ని రాష్ట్రాల నుంచి, విదేశాల నుంచి స్వామి దర్శనార్థం వస్తున్నారనడానికి పశుండిలో పడుతున్న కరెన్సీ ద్రవ్యాలూ, ముడుపులూ, ఉత్తరాల వెంట కానుకలే నిదర్శనం.

తిరుమల సందర్శించే వారి సంఖ్య ఇంకా ఇంకా పెరిగిపోయి, శ్రీనివాసుని విశ్రాంతి వేళను మరింత తగ్గించవలసి వస్తున్నది. గిరిపాద ప్రాంతంలో కూడా కొన్ని వేల కాటేజీల నిర్మాణం అవసరమైతుంది. యాత్రికుల సౌకర్యార్థం ఎప్పటికప్పుడు దేవ స్థానం వారు ఎన్నో వసతులను అమరుస్తున్నారు. రవాణా, నివాస వసతి, దైవదర్శనం మొదలైనవి విస్తృతమవుతున్నాయి. అయినప్పటికీ, పెరుగుతున్న యాత్రికుల రద్దీని దృష్టిలో పెట్టుకొని కొత్త ఏర్పాట్లు చేయడం అవసరమవుతుంది.

తిరుపతి పట్టణానికి విమాన వసతి, రైలు, బస్సు సౌకర్యాలు ఉన్నాయి.

నేరుగా తిరుపతికి చేరే మరిన్ని రైళ్ళకు ప్రత్యేక బోగీలను ఏర్పాటు చేయడం అవసరమవుతుంది. ఏయే ప్రాంతాల నుంచి తిరుపతికి ఎందరెందరు యాత్రికులు వస్తున్నారో సరైన అంచనాలేదు. కొన్ని నెలల పాటు యాత్రికుల రాకపోకలకు సంబంధించి సమగ్ర సమాచారాన్ని సేకరించి విశ్లేషిస్తే భవిష్యత్తులో అవసరమయ్యే సౌకర్యాలను అంచనా వేయడం సుకరమవుతుంది. అలిపిరి నుంచి కొండ మీదికి తీగబాట(రోప్‌వే)ను నిర్మించే ఆలోచన చాలా కాలంగా కొనసాగుతున్నది. దీనిని వేగిరపరచాలి. తీగబాట నిర్మాణం జరిగితే కొండ మీదకు వెళ్ళి రావడానికి పట్టే వ్యవధి తగ్గి తుంది. ప్రమాదాలకు కూడా ఆస్కారం ఉండదు.

కొండపైకి వేళ్ళే కాలిబాటపై అచ్చాదనం అమరింది. ఇది యాత్రికులకు ఉపయోగపడే సౌకర్యమే.

శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామికి అతి విలువైన ఆభరణ సంపద ఉంది. ఎందరో మహారాజులు, చక్రవర్తులు ఇచ్చిన నగలు ఉన్నాయి. ఏ రాజు ఇచ్చినదో తెలియని ఆభరణాలు కొన్ని ఇప్పటికీ అలాగే మూటకట్టి ఉన్నాయని వింటున్నాము. ఎవరు ఏది ఇచ్చారో తెలుసుకొనడానికి ప్రయత్నం జాబితా రూపొందించవలసి ఉంది. తగిన బందోబస్తుతో కొండమీదగాని, కొండ కిందగాని ఈ ఆభరణాల శాశ్వత ప్రదర్శన నొకదాన్ని ఏర్పాటు చేస్తే అది కూడా తిరుపతి ఆకర్షణలో ఒకటై డి.టి.డికి ఆదా యాన్ని సమకూర్చగలదు. భద్రత ఉండదనే కారణం వల్ల ఇలాంటి ఆలోచనను మానుకోవలసిన అవసరం లేదు. ఖర్చు ఎక్కువ కావచ్చుగాని తగిన భద్రతా యేర్పాట్లు చేసుకోవడం అసాధ్యమేమి కాదు.

ఏ యేడాది కా యేడాది తిరుమలలో బ్రహ్మాత్మ వాలు వైభవోపేతంగా జరుగుతున్నాయి. ప్రతి బ్రహ్మాత్మవానికి ఏదైనా ఒక కొత్త ఆకర్షణను కల్పించడం డి.టి.డికి ఒక ఆనవాయితీ కావాలి. 'నానా దిక్కుల నరులెల్లా

వానలలోనే వత్తురు గదలి సతులు సుతులు బాంధవులు హితులు గొలువగా నిందరు నుశత సహస్రయోజన వాసులును ప్రతములతోడనే వత్తురు గదలి...'

తిరుమలేశుడి నిత్యోత్సవ, పక్షోత్సవ, మాసోత్సవ, సంవత్సరోత్సవాది వివిధోత్సవాలను శ్రద్ధగా గమనించిన అన్నమయ్య ఆయా సందర్భాల లో అల్లిన పాటలు అలనాటి ఉత్సవ వైభవాలను సూచి స్తున్నాయి. నానా దిక్కుల నరులెల్లా వానలలో వచ్చి పాల్గొనే ఉత్సవం బ్రహ్మోత్సవం. వంద యోజనాల దూరం నుంచి కుటుంబాలకు కుటుం బాలు శ్రీనివా సుని బ్రహ్మోత్సవాలు చూడటానికి వచ్చేవారట. బ్రహ్మోత్సవకాలంలో తిరుమలకు వచ్చి, శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామిని దర్శించుకోవడం ఒక వ్రతం.

ముడుపులు జూలెలు మొగిదలమూటలు

కడలేని దనము గాంతలును

కడు మంచి మణులు కరులుదురగములు

వడిగొని చెలగుచు వత్తురు గదలి

కొన్ని పుణ్యక్షేత్రాలకు వెళ్ళడం అంటేనే మొక్కు తీర్చుకోవడం. కానీ తిరుమలకు వెళ్ళే యాత్రికులు తమ శక్తి కొలది ముడుపులు తీసుకువెడతారు. సామాన్యులు ఒక చిన్న నాణేన్ని పసుపుగుడ్డలో కట్టి, తిరుమల వెళ్ళినప్పుడు హుండీలో వేయడం ఒక సంప్రదాయం. అది ముడుపు చెల్లించడం. ధనాధ్యులు కోట్లలో, లక్షలలో కానుకలను స్వామికి సమర్పించుకొంటారు. ఇప్పుడు రూపాయల కట్టలు హుండీలో పడుతున్నట్టు వెనుక వజ్రవైఘాతాల సంఘాలు, స్వర్ణాభరణాలు ఇసుకొనేవారు. వందల సంవత్సరాల లుగా ఎందరో మహారాజులు సమర్పించు కొన్న ఆభరణాలు, రత్నాలు ఇప్పటికీ స్వామివారి ఖజానాలో ఉన్నాయి. గుర్రాల మీద, ఏనుగుల మీద తిరుపతి చేరుకొని తమ వాహనాలను, పాడిపశువులను దేవునికి ఇచ్చి వేయడం కూడా జరుగుతున్నది.

మగు(కు)ట వర్ణసులు, మందలేత్సరులు

జగదేకపతులు జతురులును

తగు వేంకటపతి దరుశింపగ బహు

వగల సంపదల వత్తురు గదలి

అతి సాధారణ వ్యక్తి మొదలు చక్రవర్తుల వరకు బ్రహ్మోత్సవ సమయాలలో కొండకు చేరుకునేవారట.

సంవత్సరాది మొదలు తిరిగి సంవత్సరాది వరకు తిరుమలేశుడికి అనేకానేక ఉత్సవాలు జరుగుతూనే ఉంటాయి. వైష్ణవ పర్వదినాలలో అనివార్యంగా అక్కడ ప్రత్యేకోత్సవాలు ఉంటాయి.

వైకుంఠ ఏకాదశి సందర్భంగా తిరుమల భూలోక వైకుంఠంగా వెలుగొందుతుంది. లక్షలాదిమంది భక్తులు స్వామి వారిని దర్శించి తరిస్తారు. బంగారు రథంపై ఊరేగే మలయపుస్వామిని చూసి భక్తులు తన్మయత్వంలో మునిగిపోతారు.

తిరుమల బ్రహ్మోత్సవాలు అత్యంత ప్రాచీనమైనవి. వాటికి వెయ్యి సంవత్సరాలకు పైగా లిఖిత చరిత్ర ఉంది. తిరుమలలోని అనేక ఉత్సవాలు సూర్యచంద్రుల స్థితుల ననుసరించి జరుగుతున్నాయి. ఇవిగాక కొన్ని ప్రత్యేక వేడుకలను జతపరచి జరిపే ఉత్సవాలూ ఉన్నాయి. (ఉదాహరణకు ఉభయ నాంచార్లకు శ్రీమలయపు స్వామి కి మధ్య పూలచెండ్లు విసురుకోవడమనే క్రీడ జరిగే ప్రణయ కలహోత్సవం) బ్రహ్మోత్సవం సూర్యుడు కన్యారాశిలో ప్రవేశించిన మాసంలో జరుగుతుంది. ఆశ్వయుజమాసం శుక్లపక్షమిలో

శ్రవణసంక్రంతం ఈ ఉత్సవంలో ముఖ్య తిథి. అధిక మాసం వచ్చిన సంవత్సరాలలో రెండు బ్రహ్మోత్సవాలు జరుగుతున్నాయి. ఒక్కొక్క సంవత్సరం భాద్రపదంలోనూ ఈ బ్రహ్మోత్సవాలు జరగవచ్చు. అంకురార్పణ, ధ్వజారోహణం, యాగశాలలో పూర్ణకుంభ స్థాపన. ఉత్సవ విగ్రహాలను వివిధ వాహనాలపై ఊరేగించడం, అవభృథమనే చక్రస్నానం బ్రహ్మోత్సవాల్లో ముఖ్య విశేషాలు, కొత్త పల్లికలలో మృత్తికను సేకరించి, అందులో నవదాన్యాలు సోసి అంకురార్పణ చేయడం, ధ్వజస్తంభం వద్దగరుడ పతాకను ఆవిష్కరించడం మొదలైన కార్యక్రమాలన్నీ సంప్రదాయం ప్రకారం ఒక క్రమ పద్ధతిలో జరుగుతున్నాయి. పల్లికి, హంస, సింహం, గరుత్మంతుడు, హనుమంతుడు, గజం, సూర్యప్రభ, చంద్రప్రభ, కల్పవృక్షం, శేషుడు మొదలైన వాహనాలపై ఉత్సవమూర్తులను ఊరేగించడం లక్షలాది భక్తులను ఆకర్షిస్తున్నది. ఊరేగింపులో ఛత్రచమరాది లాంఛనాలన్నీ ఉంటాయి. వేదపఠనం విధిగా ఉంటుంది. స్వామి పుష్కరిణి స్నానంతో బ్రహ్మోత్సవ కార్యక్రమాలు ముగుస్తాయి. బ్రహ్మోత్సవాల సమయంలో అత్యంత సంఖ్యాక ప్రజలు తిరుమల దర్శిస్తారు. బారులుతీరి దైవదర్శనం చేసుకోవాలనుకొనే భక్తులకు కొన్ని గంటల నిరీక్షణ తరువాతనే ఇప్పుడు దర్శనం లభిస్తున్నది. అధికమవుతున్న భక్తులు సంఖ్యను గమనిస్తే ఇక ముందు ఈ మాత్రం దర్శనం కూడా కష్టసాధ్యమవుతుందనిపిస్తున్నది. మరి లక్షల మంది తిరుమలకు వస్తే వారందరికీ తిరుమలేశుడి దర్శనం చేయించడం ఎలా? అందులోనూ వానాకాలంలో వచ్చే బ్రహ్మోత్సవాలలో రద్దీని తట్టుకోవడం ఎలా?

(మైనాస్వామి సంపాదకత్వంలో వెలువడిన కొత్తపత్రిక లక్ష్మీబిర్-నవంబర్ 2005 సౌజన్యంతో)

HOTEL SINDHURI PARK

14-12-118, 119, T.P. Area, Tirupati - 517 501 A.P. Ph : 2256430 (18 Lines)
(Opp. Sri Govindaraja Swamy Temply Pushkarani)
Email : hotelsindhuri@rediff.com Fax : 0877 - 2256438

**Stay With Us
And Feel The Difference**

M. VENKAYYA
Managing Director

అంతర్జాతీయ ఆధ్యాత్మిక కేంద్రంగా అయోధ్య

■ ప్రొఫెసర్ రాళ్ళపల్లి రామమూర్తి, ఎస్వీయూ పూర్వ ఉపకులపతి

ఉత్తరప్రదేశ్ రాష్ట్రం అయోధ్యలోని రామ జన్మ భూమి-బాబ్రి మసీదు వివాదాస్పద స్థలం హిందువులకు అప్పగించాలని సుప్రీంకోర్టు తుదితీర్పును నవంబర్ 9న వెలువరించడంతో అయోధ్య అంతర్జాతీయ ఆధ్యాత్మిక కేంద్రంగా రూపుదిద్దుకోవడానికి మార్గం సుగమం అయింది. అయోధ్య స్థలం తుదితీర్పును వెల్లడిస్తూ కేంద్ర ప్రభుత్వానికి సుప్రీంకోర్టు ఆదేశాలు జారీ చేసింది. వివాదాస్పద స్థలం హిందువులకు అప్పగించాలని కోర్టు తీర్పు వెలువరించింది.

“ 2.77 ఎకరాల వివాదాస్పద స్థలం అయోధ్య ట్రస్టుకు అప్పగించాలి. ప్రత్యామ్నాయంగా ఐదేకరాల భూమిని సున్నీ బోర్డుకు ఇవ్వాలి. స్థలం స్వాధీనం చేసుకోనేందుకు 3నెలల్లో ట్రస్ట్ ఏర్పాటు చేయాలి. ఆ భూమిని ట్రస్ట్ కి అప్పగించాలి. ఆలయ నిర్మాణం, నిర్వహణ పనులను ట్రస్ట్ చేపట్టాలని” తీర్పులో పేర్కొన్నది. మొఘల్ వంశానికి అడ్డుడైన బాబర్ మసీదును కట్టారని

కొందరి వాదన. 1992 డిసెంబర్ 6న బాబ్రి మసీదు కూల్చివేతకు గురి అయింది. కొన్ని హిందూ సంస్థల నేతృత్వంలో కరసేవకులు మసీదుకూర్చి వేయడం జరిగింది. కాగా సుప్రీమ్ కోర్టు తీర్పు హిందువులకు అనుకూలంగా రావడంతో ఉత్తరప్రదేశ్ ప్రభుత్వం రామ మందిరం నిర్మాణం కోసం ధర్మకర్తల మండలిని నియమించుకున్నది. శ్రీవేంకటేశ్వర స్వామి కొలువైన తిరుమల తరహాలో అయోధ్యను అభివృద్ధి చేయాలని ప్రభుత్వం ఆలోచిస్తున్నది.

విమానాశ్రయం, రైల్వేస్టేషన్, సెంట్రల్ బస్ స్టేషన్ లను అంతర్జాతీయ స్థాయిలో అభివృద్ధిపరచడానికి నిపుణుల కమిటీని కూడా నియమించ నున్నది. అయోధ్య రూపురేఖలు పూర్తిగా మారిపోతాయి. అయోధ్య అంతర్జాతీయ ఆధ్యాత్మిక కేంద్రంగా అభివృద్ధి అవుతుంది. అయోధ్యపై టూరిజం న్యూస్ అందిస్తున్న ప్రత్యేక కథనం ఈ విధంగా వుంది.

అయోధ్య పైజాబద్కు 6 కిలోమీటర్ల దూరంలో సరయూ నదీతీరంలో ఉంది. అయోధ్య భారత దేశంలోని పురాతన నగరాలలో ఒకటి. అయోధ్యను సాకేతపురమని కూడా అంటారు. విష్ణువు శ్రీరాముడుగా అవతరించిన ప్రదేశం అయోధ్య. రామాయణ మహాకావ్యం అవిష్కరణకు మూలం అయోధ్య. అయోధ్య కోసలరాజ్యానికి రాజధాని. శ్రీరాముడు ఈ నగరం లోనే జన్మించినట్లు రామాయణం చెబుతోంది. రామాయణంను అనుసరించి అయోధ్య నగరం 9వేల సంవత్సరాలకు పూర్వం వేదాలలో మొదటి పురుషుడుగా హిందువులకు ధర్మశాస్త్రం అందించిన

మనువు చేత స్థాపించబడింది. మరికొన్ని ఆధారాల ప్రకారం ఈ నగరం సూర్యవంశరాజైన ఆయుధ్ చేత నిర్మించబడింది. సూర్యవంశ చక్రవర్తులు పాలించిన కోసల దేశానికి అయోధ్య రాజధాని నగరం. హిందూ పురాణాల ప్రకారం ఇది 250 చదరపు కిలోమీటర్ల వైశాల్యం కలిగి ఉండేది. సూర్య వంశానికి చెందిన 63వ రాజు దశరథుని రాజ్యమైన కోసల రాజ్యానికి రాజధానిగా ఉండేది. రామాయణంలోని ప్రారంభ అధ్యాయాలలో ఈ నగరం యొక్క గొప్పతనాన్ని అక్కడి ప్రజల మంచితనాన్ని గురించి వర్ణించడం జరిగింది. జైన మతానికి చెందిన ఐదుగురు తీర్థంకరులు ఇక్కడే

జన్మించారు. జైన మతానికి ఆధ్యుడైన అధినాథుడు ఇక్కడే జన్మించాడు. భగవాన్ స్వామి నారాయణ్ తన బాల్యం ఇక్కడే గడిపాడు. తులసీదాసు రామచరితమానస్ గ్రంథాన్ని క్రీ.శ 1574లో అయోధ్యలోనే రాశాడు. స్కంద మరియు ఇతర

పురాణాలు భారతదేశంలోని ఏడు మోక్షపు రాలలో అయోధ్య ఒకటని చెప్తున్నాయి. హిందూ పవిత్ర గ్రంథాలలో పురాణాలు ముఖ్యమైనవి. ప్రస్తుతం అయోధ్య పుణ్యక్షేత్రం అయోధ్య దేవనిర్మితమని అది స్వర్గసమానమని అధర్వణ వేదం పేర్కొన్నది. సూర్యవంశం వాడైన పృథువు వలన భూమికి పద్వి అనే పేరు వచ్చింది. తరువాత రాజు మాంధాత. సూర్యవంశం లోని 31వ రాజు హరిశ్చంద్రుడు. హరిశ్చంద్రుడు సత్యవాక్పరిపాలనకు ప్రసిద్ధి. ఆయన వంశస్థుడైన నగరుడు సంకల్పించిన అశ్వమేధయాగానికి కలిగిన విఘ్నం వైదొలిగించి, ఆయన ముని మనుమడైన భగీరథుడు గంగానదిని భూమికి తీసుకు వచ్చాడు. రఘుమహారాజు రాజ్యవిస్తరణ చేసి పేరు గడించి సూర్యవంశంలో మరో వంశకర్త అయ్యాడు. రఘు మహారాజు తరువాత సూర్యవంశం రఘు వంశంగా పిలువబడింది. రఘుమహారాజు మనుమడు దశరథుడు. దశరథుడి కుమారుడు రామచంద్రుడు.

హిందూ - జైనం - బౌద్ధం మరియు ఇస్లాం మతాలు ఇక్కడ ఒక్కోసారి ఆధిక్యతలో ఉన్నాయి. ఉదాహరణకు జైనమత గురువులైన పంచ తీర్థంకరులు ఇక్కడ జన్మించారు. వారు వరుసగా మొదటి తీర్థంకరులైన అధినాథ్, రెండవ తీర్థంకరులైన అజిత్ నాథ్, నాలుగవ తీర్థంకర అభినందనాథ్, ఐదవ తీర్థంకర సుమతీనాథ్ మరియు పదనాలుగవ

తీర్థంకర అనంతనాథ్.

ఇదిలా వుండగా 1984లో విశ్వహిందూ పరిషత్ బాబ్రీ మసీదు స్థలాన్ని రామ ఆలయం కోసం తిరిగి స్వాధీనం చేసుకొనేందుకు ఒక ఉద్యమం ప్రారంభించింది. 1992లో హిందూ జాతీయవాద సంస్థలు బాబ్రీ మసీదును కూల్చి వేశాయి. రామజన్మభూమి స్థలంలో రాముడు చిన్న పిల్లవాడిగా, వికసించే తామర పువ్వులో నవ్వుతూ వున్న విగ్రహం, రామ్ లల్లాతో తాత్కాలిక మందిరం ఉంది. భారత ప్రభుత్వం అధీనం క్రింద ఉన్న 200 గజాల స్థలం వద్ద ఎవరికీ అనుమతి లేదు. ఈ స్థలంలో వున్న ద్వారం వెలుపల గేటుకు తాళం వేయబడింది. అయితే వివాదాస్పదం కాని స్థలంలో హిందూ యాత్రికులు, రాముని పూజ కొరకు మరోవైపు ఉన్న తలుపు ద్వారా ప్రవేశించడం మొదలు పెట్టారు. 2003లో భారత పురావస్తు సర్వేక్షణ శాఖ (ఎఎస్ఐ) బాబ్రీమసీదు ప్రదేశంలో త్రవ్వకాన్ని నిర్వహించింది. వివిధ రకాల వస్తువులు, హనుమంతుని 12 అడుగుల విగ్రహంతో సహా నాణేలు మరియు ఇతర చారిత్రక వస్తువులు లభ్యమయ్యాయి. హిందువులు మాత్రమే కాకుండా, బౌద్ధ మరియు జైన ప్రతినిధులు తవ్విన ప్రదేశంలో వారి దేవాలయాలు కూడా ఉన్నాయని పేర్కొన్నారు. చూడవలసిన ప్రదేశాలు : అయోధ్యలో ముఖ్యమైన ప్రదేశాలు.... ఆలయాలు మరియు మందిరా లను

ఒక్కొక్కటిగా చూడాలి. రామజన్మభూమిని కూడా అలాగే చూడాలి.

రామ జన్మభూమి: ఇక్కడ రామజన్మభూమిలో వివాదం ముగిసినాక ఆలయనిర్మాణం కొరకు అవసరమైన శిల్పాలు మొదలైనవి నిర్మించి సిద్ధంగా ఉంచబడ్డాయి. సుమారునిర్మాణానికి అవసరమైన పని 80 శాతం సిద్ధంగా ఉన్నాయని అంచనా. రామజన్మ భూమిలో తాత్కాలికంగా అతి చిన్నదైన రామలయంలో సీతారాములకు పూజాధికాలు నిర్వహించబడుతున్నాయి. రక్షణ వలయంలో క్యూపద్ధతిలో ప్రయాణించి ఆలయాన్ని చూడాలి. సెల్ ఫోన్, కెమెరాలు, పెన్నులు వంటివి లోపలకు అనుమతించరు.

స్నానఘట్టం: సరయూనది తీరంలో బంకమట్టి అధికంగా ఉంటుంది. సరయూ నదీజలాలు తేటగానూ శుభ్రంగా ఉంటాయి.

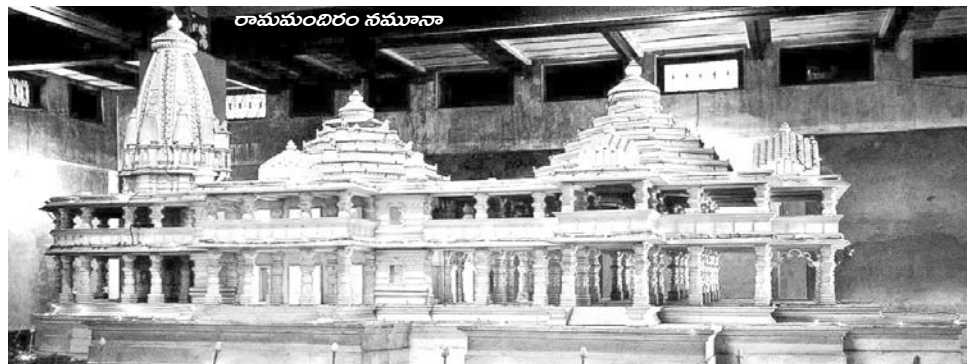
అన్నదాన సమాజం: అయోధ్యలో భిక్షుకులు ఉండకూడదన్న ఉద్దేశంతో సాధువులకు ఏర్పాటు చేసిన అన్నదాన సత్రం. ఇక్కడ దాతల సహాయంతో నిధి వసూలు చేసి ప్రతిరోజు సాధువులకు అన్న దానం చేస్తుంటారు. అలాగే ఇక్కడ ఉన్న గోశాలలో 200లకు పైగా గోవులున్నాయి. శ్రీరామునికి జన్మ నిచ్చిన కౌశల్యాదేవికి ఇక్కడ మాత్రమే మందిరం నిర్మించబడి ఉంది. ఈ మందిరంలో కౌసల్యా దేవి, దశరథులతో రామచంద్రుడు ఉండడం విశేషం.

వాల్మీకి మందిరం: వాల్మీకి మందిరంలోని పాలరాతి గోడల మీద వాల్మీకి రామాయణంలోని 24వేల శ్లోకాలు లిఖించబడి ఉన్నాయి. ఇక్కడ మూల మందిరంలో వాల్మీకి మహర్షిలో లవకుశులుండడం విశేషం.

కనక మహల్: సీతారాములు వివాహానంతరం అయోధ్యలో ప్రవేశించిన తరువాత కైకేయీ, దశరథులు వివాహ కానుకగా సీతారాములకు ఈ భవనం ఇవ్వబడిందని విశ్వసించబడింది. ప్రస్తుత భవనం విక్రమాదిత్యుడు నిర్మించాడని ప్రతీతి.

హనుమంతుని గుడి ఎత్తైన ప్రదేశంలో ఉంటుంది. ఈ ఆలయానికి సుమారు 90 మెట్లుంటాయి. ఆలయ ప్రాంగణంలో సీతారాముల ఆలయం ఉంది.

(మైనాస్వామి సహకారంతో..)

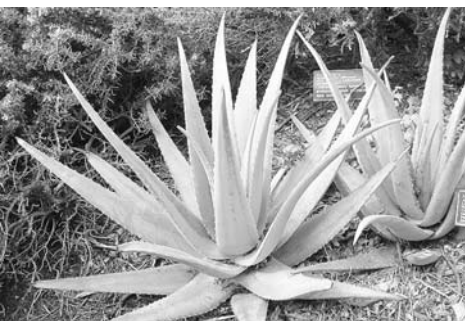

అలోవీరాతో అద్భుత ఆదాయం

మండు మొక్కల (మెడిసికల్ ప్లాంట్స్) సాగు మంచి లాభదాయకంగా మారింది. ప్రస్తుతానికి మండు మొక్కల వ్యవసాయం పట్టణ పరిసర ప్రాంతాలకు పరిమితమయింది. గ్రామీణ ప్రాంతాలకు పూర్తి స్థాయిలో విస్తరించి, సరైన మార్కెటింగ్ సౌకర్యం కల్పించినప్పుడే ఆ సాగుకు సార్థకత చేకూరుతుంది. మండు మొక్కల్లో మనదేశంలో సఫేద్ ముస్లీ గురించి గొప్పగా చెబుతున్నారు. మంచి ఆదాయం లభిస్తున్నదని సఫేద్ ముస్లీ సాగుచేయడానికి ఎకరాకు లక్షల్లో పెట్టుబడి పెట్టాలి. అదే విధంగా 'స్టీవియా' (చక్కెరకు ప్రత్యామ్నాయం) మొక్కలు పెంచడానికి కూడా ఎక్కువ మొత్తమే ఖర్చుచేయాలి. పైగా మార్కెట్ కోసం వెదకాలి. అశ్వగంధను కూడా సాగుచేస్తున్నారు. అయితే తక్కువ పెట్టుబడి అతి తక్కువ శ్రమతో ఎక్కువ రాబడి ఇచ్చేది 'అలోవీరా. అలోవీరాను పల్లెవాసులు మంచి కలబందగా పిలుస్తారు.

అలోవీరా నుంచి తీసే జెల్. జ్యూస్ లకు దేశీయంగా, అంతర్జాతీయంగా మంచి డిమాండ్ వుంది. అలోవీరా జెల్, జ్యూస్ ల ద్వారా విదేశాల్లో సుమారు 10వేల రకాల మందులున్నాయి. ఇక కాస్మెటిక్స్ ఎన్నో వున్నాయి. భారతదేశంలో తయారయ్యే జెల్, జ్యూస్ లకు బాగా గిరాకీ వుండడంతో

కొందరు అలోవీరా సాగుకు మక్కువ చూపుతున్నారు. అలోవీరాతో అద్భుత ఆదాయం పొందవచ్చునని నిపుణులంటున్నారు.

అలోవీరా సాగుకు కేంద్రప్రభుత్వం సబ్సిడీ లభిస్తుంది. సబ్సిడీ పొందడానికి ఆంధ్రప్రదేశ్ మెడిసికల్ ప్లాంట్స్ బోర్డు ద్వారా ఢిల్లీలోని కేంద్ర మెడిసికల్ ప్లాంట్స్ బోర్డుకు సంబంధిత రైతులు రుణాలు తీసుకొన్న బ్యాంకులకు పంపుతారు. కనుక రైతులు అలోవీరాపై పంట రుణం (క్రాప్ లోన్) తప్పనిసరిగా తీసుకోవాలి. ఒక ఎకరంలో కలబంద సాగుచేయడానికి సంతృప్తరానికి 35 వేల నుంచి 37 వేల రూ॥ల వరకు ఖర్చవుతుండగా 90 నుంచి 95 వేల రూ॥ల వరకు ఆదాయం వుంటుందని ఆయుర్వేద ప్రముఖుడు (హెర్బాలజిస్ట్) జె.సి. సర్రా చెప్పారు. తక్కువ నీటితో అలోవీరాను

సాగుచేయవచ్చునని, పొలాల సమీపంలోనే జెల్, జ్యూస్ తయారుచేసే పరిశ్రమను నెలకొల్పవచ్చునని ఆయన వివరించారు.

జ్యూస్, జెల్ తయారీ ఫ్యాక్టరీ పెట్టాలంటే కనీసం 100 ఎకరాల్లో అలోవీరాను సాగుచేయాలి. రెండు లేదా మూడు షిప్ట్లు పనిచేయాలంటే 400 నుంచి 500 ఎకరాలకు సాగును విస్తరించాలి. మన దేశంలో పండ కలబంద ద్వారా మంచి నాణ్యత గల జెల్ ఉత్పత్తి అవుతుందని నిపుణులు అంటున్నారు.

మన దేశంలో ఉత్పత్తి అయ్యే అలో జెల్ లేదా జ్యూస్ లో అధికశాతం ఎంజైమ్ లుంటాయని ఆయుర్వేద వైద్యులు ఎప్పుడో తేల్చారు. అలోవీరాకు అధిక ఉష్ణోగ్రత అవసరం. నీరు చాలా తక్కువ కావాలి. ఒక బోరు బావిలో వచ్చే నీటి ద్వారా దాదాపు 40 ఎకరాలు సాగు చేయవచ్చు ఎండా కాలంలో నెలకు రెండుసార్లు వానా కాలంలో ఒక్కసారి మాత్రమే కలబందకు నీటిని పెట్టాలి. రసాయన ఎరువులు కాకుండా పశువుల ఎరువు (బయో ఫర్టిలైజర్స్) వాడాలి.

ఇతర దేశాల్లో తయారైన అలోవీరా ఉత్పత్తులను అధిక ధరలకు మనదేశంలో అమ్ముతున్నారు. ఉదాహరణకు 100 గ్రాముల అలోవీరా ఫేస్ క్రీమ్ ను ఒక వీదేశీ కంపెనీ 200రూ.లకు పైనే అమ్ముతున్నది. మనం తయారు చేస్తే 100రూ.లకు లేదా ఇంకా తక్కువకే ఇవ్వవచ్చు. ఒక విదేశీ కంపెనీ హైదరాబాద్- సికింద్రాబాద్ జంటనగరాల్లో కోట్ల రూ.ల ఉత్పత్తులను అమ్ముతున్నదంటే అలోవీరాకు గల గిరాకీ ఏపాటిదో మనం అర్థం చేసుకోవచ్చు. అలోవీరా సాగు మరియు పరిశ్రమ స్థాపన వంటి విషయాల గురించి మరిన్ని వివరాలు తెలుసుకోవా లంటే అలోవీరా స్పెషలిస్ట్ జగదీష్ నర్రాను 8686666197 సంప్రదించండి.

(కొత్తపత్రిక జూన్ 2004 సౌజన్యంతో)

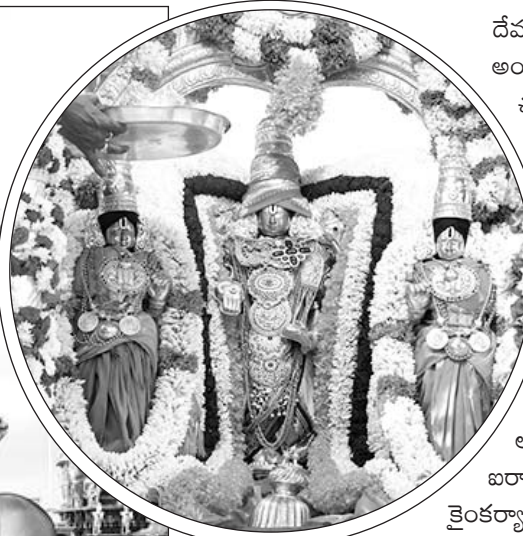
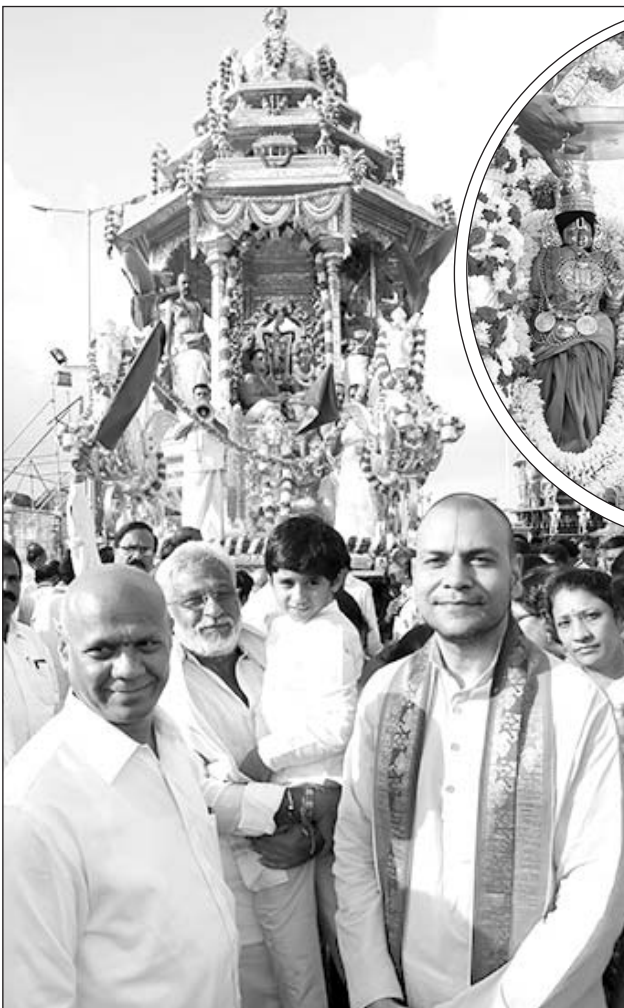
బ్రహ్మండ్ స్వామి సేవకో..

■ గుండ్లపల్లి శివకుమార్

వైకుంఠంలో శ్రీమన్నారాయణమూర్తి చిద్విలాసుడై వుండగా సాక్షాత్తు శ్రీమహాలక్ష్మి స్వామి వారి పాదపద్మాలను తన సుకుమార హస్తాలతో సుతారంగా అదుముతూ శ్రీవారి ముఖారవిందంలోని వింత శోభలను ఆస్వాదిస్తూ వుంది. అంతటి ఆనందంలో వున్న ఆ దంపతుల ఆనందాన్ని తుంచివేసేలా భృగుమహర్షి రావడం, స్వామివారి వక్షస్థలంపై తన్నడం, అక్కడ నివసించే శ్రీ మహాలక్ష్మి ఆ అవమాన భారాన్ని భరించలేక అలిగి భూమి మీదకు విచ్చేసి కొల్లాపూరు చేరడం, స్వామివారు వేంకటాచలవాసుడవ్వడం, ఆకాశరాజు కుమార్తె పద్మావతిని వివాహమాడడం ఆ సంఘటనలన్నీ పురాణాలు తెలుపుతూ వున్నాయి.

అలా శ్రీమన్నారాయణమూర్తే శ్రీనివాసునిగా భూలోకంలో వెంకటాచలం పై కలికాలాంతం వరకు భక్త జనులకు కనువిందు చేస్తానని, వారి పూజాది కైంకర్యాలు అందుకొంటూ వారికి అభయాలను అందిస్తూ అనేక వరాలను ప్రసాదిస్తానని స్వయంగా తెలిపినట్లు పురాణాధారాలున్నాయి. మరి జగన్నాథుడైన శ్రీనివాసచక్రవర్తి తిరుమలలో స్థిరపడ్డాడంటే స్వర్గలోక వాసులందరూ ఆయన నిత్య దర్శనానికి పరుగులెత్తరా? అందుకు శ్రీ వేంకటేశ్వర సుప్రభాతం ఒక్కటిచాలు, నిశ్చయించడానికి “అత్రాది

సప్తముషయస్సముపాస్య సంధ్యాం” “పంచాననాజ్ఞ భవషణ్ముఖ వాసవాద్యాః” “తంత్రీప్రకర్ష మధురస్వనయా- విపంచ్యా” వంటి శ్లోకాల తాత్పర్యాలు గ్రహిస్తే అనునిత్యం స్వామివారి శ్రీచరణ సేవకు దేవతామూర్తులందరూ ప్రతిదినం విచ్చేసి తమ భక్తిప్రపత్తులను చాటుకొంటారన్నది అంగీకరించాల్సిందే. సర్వజంతు జీవ వృక్ష చరాచరాలను సృష్టించిన ఆ జగజ్జనకునికి ప్రకృతిలోని ప్రతి జీవి ఆత్మార్పణం చేసుకోవాలనే ప్రయత్నం చేస్తూ వుంటుంది. కర్మసిద్ధాంతం అవలోకిస్తే శ్రీవారిసేవలో తరించాలనే తపన వుండడంలో ఆశ్చర్యం లేదు.

దేవదేవేరులే కాదు, ‘పద్మేశమిత్రశతపత్రగ తాళివర్గా’ అంటూ తుమ్మెదలు సైతం శ్రీవారి చరణ కమలాలను చుట్టుకొని సిద్ధి పొందాలనుకోవడంలో చిత్రంలేదు. అంతేగాక శ్రీవారి దర్శనానికి విచ్చేసే బ్రహ్మ మహేశ్వరులే కాదు, సనకసనందనాదులు కూడా ఉదయం పుష్కరిణిలో సుచిస్నానం చేసి ఆనంద నిలయ వాకిటిలో కింకరుల చేతిబెత్తం దెబ్బలు భరిస్తూ స్వామి దర్శనానికై వేచివున్నారని తెలుస్తుంది. (శ్రీస్వామి పుష్కరిణి కాష్ట 22 షవనిర్మలాంగా) స్వామిసేవలో ఆచలాలయిన సప్తగిరులు పులకించి తరించి సంతృప్తులవుతున్నాయి. అష్టదిక్పాలకులతో సహా గరుడుడు, సింహం, ఆది శేషుడు, ఐరావతం, ఉచ్చైశ్రవం వంటి జంతు జాలాలు స్వామి వారి కైంకర్యానికి ఆరాటపడుతుంటాయి. సర్వగ్రహాది దేవతలు స్వామి వారికి దాసానుదాసులై ప్రతి ఉదయం శ్రీవారిని సేవిస్తుంటారు. (సూర్యో దు భౌమ బుధవాక్పతికాన్యసారి) అంతటి కళ్యాణ చక్రవర్తిని తనివితీరా వీక్షించి అర్పించి సేవించి అభయ వరదానాలను పొందాలనే ఆకాంక్షతో జగత్తులోని సర్వజీవులు తాపత్రయపడు తుంటాయి. ఇంతవరకు మనం చర్చించింది భావం మాత్రమే. ఆ భావానికి స్వరూపాన్నివ్వడమే శ్రీవారి బ్రహ్మోత్సవాల పరమార్థం. బ్రహ్మోత్సవాల నిర్వహణలో సకల జీవ జంతుపక్షి వృక్ష చరాచరాలన్నీ శ్రీవారికి కైంకర్యాలుగా పాలు పంచుకొంటున్నాయి. ఇది లోతుగా గమనించిన వారికే అర్థం అవుతుంది. కేవలం ప్రతిదినం నిర్వహించే వాహనాలన్నీ కొయ్యవే కదా. కాకపోతే బంగారువెండి తాపడం చేసుంటాయేమో అనుకుంటే అది లౌకిక దృష్టి మాత్రమే. పరమాత్మికంగా చూస్తే పెద్దశేషుడు సాక్షాత్తు ఆదిశేషుడే. ధ్వజాన్ని అధిరోహించి బ్రహ్మోత్సవ ఆహ్వానాన్ని సకల దేవతామూర్తులకు అందించే గరుడపటం సాక్షాత్తు గరుత్మంతుడే. గరుడుడు శ్రీమన్నారాయణుని నమ్మినబంటు, ప్రియసేవ కుడు. హంస శ్రీ సరస్వతీదేవి వాహనమే అయినా శ్రీ వేంకటేశ్వరునికి బ్రహ్మోత్సవ వాహనంగా సేవచేసి తరించిపోతుంది.

హంస పక్షి(నీటి) రాజు. సాక్షాత్తు జంతువుల రాజైన సింహం (నరసింహుడే అయినా) అధినాయకుని కొలువులో పావనమవు తుంది. సింహం దర్శానికి ప్రతీకగా అర్థం చేసుకో వాల్సి వుంది. ఆ అహంకారాన్ని అణచివేయగల రారాజు శ్రీనివాసుడే. అందుకే సింహ వాహనసేవ. మిక్కిలి పటాటోపంగా జరుగు తుంది. చంద్రుడే ముత్యం వెలుగు. అటు వంటి చంద్రవాహనం ప్రత్యేక వాహనంగా వున్నా ముత్యపు పందిరి వాహనం నవర త్నాలకు ప్రతీకగా ఎందుచ కోబడి వేంకట నాథుని సేవా కైంకర్యానికి వినియోగింబడు తున్నది. చంద్రకాంతిలో ముత్యాల వెలుగులాగ భక్తుల హృదయాల్లో చల్లని కాంతులు విరజిమ్మాల నేది ఇందులోని పరమార్థం.

ఇంద్రసభకు అలంకారాన్ని తెచ్చే కల్పవృక్షం సాక్షాత్తు లక్ష్మీదేవికి తోబుట్టువు. (సముద్ర మధనం లో వెలువడినదే కల్పవృక్షం. ఉచ్చైశ్రవం శ్రీమహా లక్ష్మి, చంద్రుడు.) చంద్రవాహనంగా బావగా రయిన శ్రీనివాసుని సేవలో తరిస్తాడు ఏడో నాడు రాత్రి సేవలో. ప్రత్యక్ష నారాయణుడే అయిన సూర్యభగ వానుడు భృత్యుడై ఏడో నాడు ఉదయం స్వామివారికి వాహనం అవుతాడు. అలాగే నాల్గవ

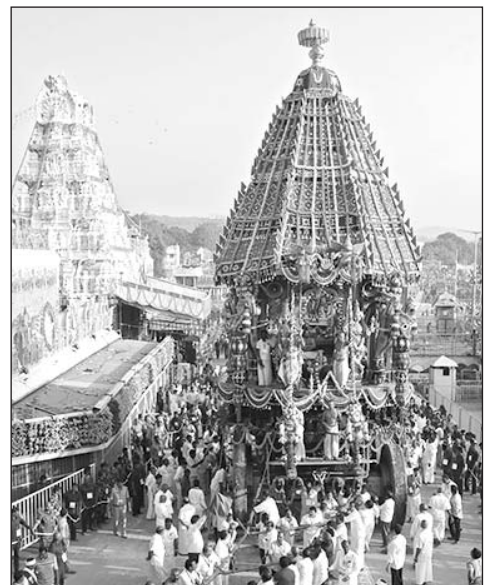
నాడు కల్పవృక్షము వాహనంకాగా అయిదవనాడు స్వయంగా గరుడుడే తన స్వామివారిని చేరి విష్ణువు శ్రీనివాసులు వేరుగాదనే తలంపు తెస్తాడు. ఐదవనాటి ఉదయం స్వామియే స్వయంగా మోహిని అవతారంలో దంతపు పల్లకీలో విహరించడంలోనే అత్యంత మనోహరమైన భావం వుంది. మానవ సమాజంలోని దైవ రాక్షస ప్రవృత్తుల ను సమ్మోహ పరచి ఆనాడు ఏవిధంగా అమృతాన్ని దేవతలకు అందిస్తాడో అదేవిధంగా దుష్టసంహారమే కాదు శిష్టరక్షణ భారం తనదే అని చాటిచెప్పేందుకు గాను ఈ మోహినీ అవతారం. శ్రీనివాసుడే శ్రీరామ చంద్రుడనే భావనతో స్వయంగా హనుమంతుల వారే సేవాధర్మనిర్వాహకునిగా ఆరోరోజు బ్రహ్మాత్మ వాల్లో శోభిస్తాడు. రాత్రి గజవాహనం ఇక రథం ఆనందనిలయానికే ప్రతీక. లక్ష్మీదేవికి మరో తోబుట్టువయిన ఉచ్చైశ్రవం (అశ్వవాహనం) కూడా తన వంతు సేవాధర్మాన్ని నిర్వర్తించడంతో బ్రహ్మాత్మ త్వం వాహనసేవలు ముగుస్తాయి. స్వయంగా స్వామివారే తన నవరాత్రి ఉత్సవాలను అధికారిగా సమర్థవంతంగా నిర్వహించిన సేనా నాయకుడు శ్రీ చక్రతాళ్ళూరు సన్మానం తన సన్నిధిలో చేయడమే చక్రస్నానం.

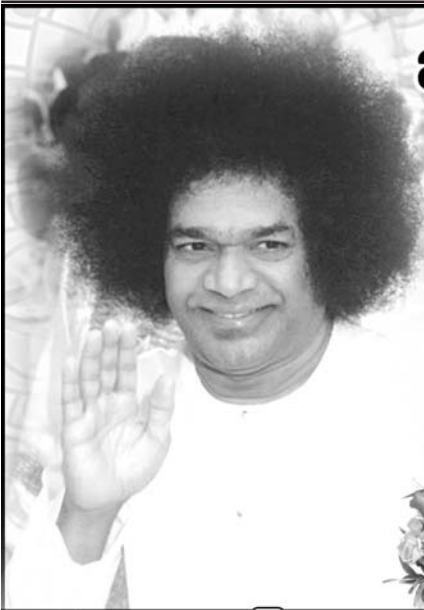
బ్రహ్మాండనాయకుని బ్రహ్మాత్మవాల్లో స్వామి సేవకులెందరో బంటు లెందరో ఏడో సేవచేసి తరించాలనే తపనతో లక్షలాది జనం ఎగబడతారు. ఒక్కొక్కరిది ఒక్కోసేవ. దర్శనంతో ఒకరు, అభయం తో ఇంకొకరు, ప్రసాదంతో ఒకరు, మానవసేవతో మరొకరు, అలంకార సేవ, రథంలాగడం, హారతులు, భజన వాహన సేవలముందు నాట్యం చేయడం... ఇలా ఒక్కొక్కరు వారికి తోచిన విధంగా స్వామి వారి కైంకర్యంలో పాలు పంచుకోవడంతో

బ్రహ్మాత్మవాలు ఈ భూమిపై మహాత్మవాలుగా మహోజ్వలంగా వెలుగొందుతున్నాయి. పారమార్థిక దృష్టితో మరింతగా లోతుకెళితే మనకు అనేక విశేషాలు స్పష్టమవుతాయి. ఉత్తరభారతంలోని కొన్నితోటల్లోని పూలు, ఇతర ప్రదేశాల్లోని సుగంధ ద్రవ్యాలు, శ్రీవిల్లిపుత్తూరు నుంచి మాలలు, మదరాసు నుంచి గరుడసేవనాడు ప్రత్యేకమైన గొడుగులు... ఇలా అనేకం స్వామివారి సేవకు అంకితమయ్యాయి. పరోక్షంగా వేలాది గోవులు, కోట్లాది పుష్పజాతుల మొక్కలు, సకల ప్రపంచ జీవ జంతుజాలం వృక్ష చరాచరాలన్నిటికీ ప్రతీకలు, శ్రీనాథుని సేవలో తరిస్తున్నాయంటే శ్రీనివాసుడు జగన్నాథుడు.

(రచయిత తితిదే విశ్రాంత ఉప కార్యనిర్వహణాధికారి)

భగవాన్ శ్రీశ్రీ సత్యసాయిబాబా వారికి
ప్రణామాలు

శ్రీ సాయిదేవుని

94వ జయంతి సందర్భంగా

వారి పాదపద్మములకు

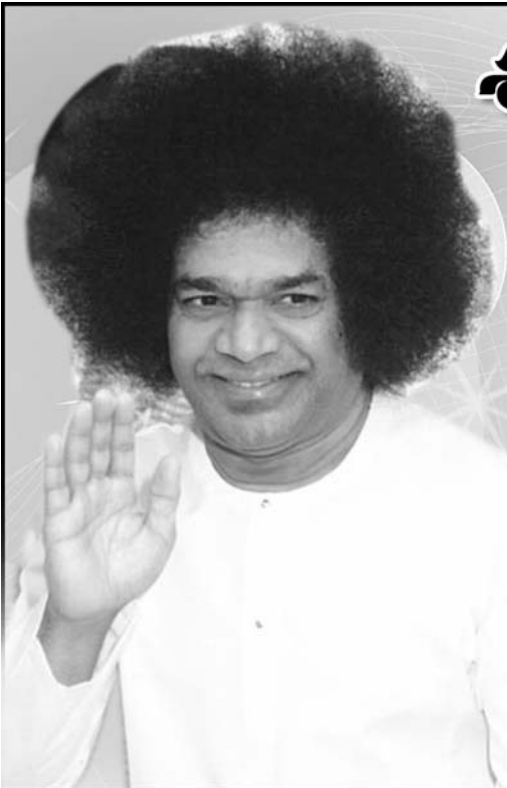
నమస్కారములతో...

శ్రీ వివేకానంద ఇంగ్లీష్ మీడియం స్కూల్

ఈడిగ దుబ్బన్న కాంపౌండ్, మెయిన్ రోడ్డు, గోరంట్ల - 515231

అనంతపురం జిల్లా. ఫోన్ : 9441196097

శతకోటి ప్రణామాలు

భగవాన్

శ్రీశ్రీ సత్య సాయి బాబా వారికి

శతకోటి ప్రణామాలు.

శ్రీ బాబా వారి 94వ జయంతి

సందర్భంగా సాయి భక్తకోటికి

శుభాకాంక్షలు.

శ్రీ సత్యసాయి భక్తులు మరియు భజన మండలి, పెనుకొండ

సమైక్యతా సాధనలో మొహరం

భారతదేశం ఒక వైవిధ్య భరితమైన దేశం. కాశ్మీర్ నుండి కన్యాకుమారి వరకూ భిన్నమైన భౌగోళిక శీతోష్ణ పరిస్థితులు, అనేక రకాలైన సంస్కృతి - సంప్రదాయాలు కలిసి ఉన్నాయి. ప్రపంచంలోని అన్ని ప్రధాన మతాలు, అనేక రకాలైన ఆచారపు అలవాట్లు సంస్కృతి - సంప్రదాయాలు ఆచరించే ప్రజలు ఉన్నారు. దాదాపు 1650 భాషలు వివిధ మాండలికాలు ఇక్కడి ప్రజలు వినియోగిస్తున్నారు. అధికార భాషలు గా 18 భాషలను గుర్తించడం జరిగింది. ఇన్ని రకాలైన వైరుధ్యాలు ఉన్నప్పటికీ 'భిన్నత్వం లో ఏకత్వం' అనే సూత్రాన్ని అవలంబిస్తూ భారతీయులుగా ఒక్క త్రాటిపై నడుస్తున్నారు. అందరినీ కలుపుతున్న సిద్ధాంతమే జాతీయ సమైక్యత. మొహరం పండుగ జాతీయ సమైక్యత సాధించడానికి ఎంతగానో దోహదపడుతున్నది.

“భౌతిక, సాంఘిక రీతుల్లో, భాషల్లో, మతాలలో, సంప్రదాయంలో ఎటు చూసినా వైవిధ్యం, భిన్నత్వమే. కానీ అంతర్లీనంగా ప్రవహిస్తున్న ఒక సమైక్యతా జీవన విధానం హిమా లయం నుంచి కేవేకామరిన్ వరకూ గోచరిస్తుంది

—నర్ హెర్బర్ట్ రైస్

దాదాపు ఇదే అభిప్రాయాన్ని డాక్టర్ వి.వి.స్మిత్ కూడా వ్యక్తంచేశారు.

భారతదేశంలో సూఫీత్వము, భక్తి మార్గం వంటి సిద్ధాంతాలు కూడా ప్రజలలో ఉదార స్వభావాన్ని పెంపొందించడానికి కృషి చేశాయి. ఆంగ్లేయులు భారతీయ సంస్కృతిని విచ్చిన్నం చేస్తూ ‘విభజించి పాలించు’ అనే సిద్ధాంతాన్ని అవలంబించి నప్పటికీ భారత స్వాతంత్ర్య ఉద్యమంలో ప్రజలందరూ ఒకే భావాన్ని కలిగి ఉండి సమైక్యతను చాటుతూ విజయాన్ని సాధించారు. స్వాతంత్ర్యానంతరం దేశ విభజన ఒక సవాలును నిలిపింది. ఈ సమయంలో జాతీయ సమైక్యతా భావాన్ని పెంపొందించ వలసిన అవశ్యకత మరింత పెరిగింది.

చరిత్ర : “మొహరం” ఇస్లాం ‘హిజరి’ క్యాలెండరులోని మొదటి మాసపు పేరు. దీనికి నిషేధించబడినది మరియు మూర్ఖపు పట్టుదల అని అర్థాలు కలవు. తర్వాతి కాలంలో శోకము, దుఃఖము అను అర్థం స్థిరపడింది. ఏమైనప్పటికీ ‘మొహరం’

ను ముస్లింలపండుగలైన రంజాన్, బక్రీద్ లకులాగా ధాతు అర్థంలో కాకుండా, సాధాణ అర్థంలో ఉపయోగించారు. ‘హిజరి’ శకం ప్రారంభమైనప్పటి నుండి అంటే క్రీ.శ. 622 నుండి ‘మొహరం’ అనే పదం వాడుకలో ఉంది. అయితే ‘మొహరం’ ఉత్సవానికి కారణమైన కర్బలా యుద్ధం క్రీ.శ. 680లో జరిగింది.

‘మొహరం’ నెలలోనే కర్బలా యుద్ధం జరిగి మహమ్మదు ప్రవక్త మనవడు ఇమామ్ హుసేన్, అతని పరివారం మొత్తం 72 మంది హత్యగావింపబడ్డారు. వీర మరణం చెందిన 72 మంది సంస్కరణార్థం, పాలింపబడు శోకవ్యంజక కార్యక్రమమే ‘మొహరం’. వాడుక భాషలో ‘పంజే-కా-ఈద్’, ‘ఆఫూరా’, ‘పీర్ల పండుగ’ మొదలైన పేర్లతో వ్యవరిస్తున్నారు. వాడుకలో ఉన్న ‘ఈద్’ పండుగలకు ‘సంతోషం తో జరుపుకొనే’ అనే అర్థం ఉంది. కాని ‘మొహరం’ సందర్భంలో మాత్రం వీటికి ఈ అర్థాలు తీసుకోకూడదు. ఎందుచేతనంటే మృత వీరులను, యుద్ధ భీభత్సాన్ని గుర్తు చేసుకుంటూ శోకించే కార్యక్రమం ఇది.

‘మొహరం’ మొదట అరేబియా దేశంలో ప్రారంభమైంది. హుసేన్ పరివారాన్ని అంతముం దించిన సంవత్సరం కాలం తర్వాత ‘యెజీద్’ కర్బలా యుద్ధంలో హుసేన్ వర్గం వాడిన వస్తువులను, రాజ

■ డాక్టర్ మండి అన్వర్ హుసేన్

చిహ్నాలను ‘మదీనా’ పంపించాడు. వాటిని చూసిన ప్రజలు అగ్రహారాలతో ‘యెజీద్’ వర్గానికి వ్యతిరేకంగా వీధుల వెంబడి ప్రదర్శనలను చేశారు. ఆ తర్వాత చాలాకాలం పాటు ఇటువంటి ప్రదర్శనలను ‘ఖలిఫాలు’ అణగదొక్కారు. మొహరం నిరసనను నిషేధించి అందులో పాల్గొన్న వారిని శిక్షించసాగారు. తర్వాత క్రీ.శ. 1109 నుండి మొహరం నిరసన ప్రదర్శనలు బహిరంగంగా ప్రదర్శించడం ప్రారంభమై ప్రతి సంవత్సరం కొనసాగుతున్నాయి. ఆనాటి కర్బలా యుద్ధభూమి నేడు ముస్లింలకు ముఖ్యంగా ‘షియా’ వర్గీయులకు పవిత్రమైన యాత్రా స్థలంగా మారింది.

హుసేన్ హత్యచరిత్రను, అనేక ప్రాంతాలలో ఆరుబయట నిర్మితమైన వేదికలపై దృశ్య రూపకంగా ప్రదర్శించేవారు. నాటి వేదికలు, ప్రదర్శనలే నేటి పీర్ల కొలువులకు ఊరేగింపులకు బీజాలు. ప్రారంభంలో ‘షియాలు’ హుసేన్ సానుభూతిపరులు శోకాన్ని వ్యక్తపరస్తూ వచ్చారు. నల్లని కంబళ్ళను వీధుల వెంబడి ప్రదర్శిస్తూ, హృదయా లను బాదుకొంటూ, శోకిస్తూ వెళ్ళే వారు.

భారతదేశంలో ‘మొహరం’ ఎప్పటి నుండి ప్రారంభమైందో ఖచ్చితంగా తెలియనప్పటికీ రాజలాంఛనాలతో ఈ ఉత్సవాన్ని ప్రారంభించింది మాత్రం ‘తైమూరు’ రాజుగా చెప్పవచ్చు. రాజాజ్ఞతో చేయబడిన ఉత్సవంలో అన్ని వర్గాల ప్రజలూ పాల్గొనటం సర్వసాధారణం. అయితే అలాంటి ఏ ఆజ్ఞ లేకుండా భారత దేశంలో అన్నివర్గాల ప్రజలూ మొహరం ఉత్సవంలో పాల్గొనడం విశేషంగా చెప్పవచ్చు. దక్కనులో గోల్కొండ కుతుబ్ షాహీలు తమ అంతస్తులను, స్థితిగతులను పక్కనపెట్టి సాధారణ ప్రజలతో సమానంగా ఈ ఉత్సవాలలో పాల్గొనేవారు.

ముస్లిమేతరులు ‘మొహరం’ ఉత్సవంలో పాల్గొనడానికి ముఖ్యంగా ఈ క్రింది కారణాలు చెప్పవ

చ్చు. 'మసీదు'లలో ప్రవేశానికి నోచుకొని ముస్లిమేతరులు ఈ 'ఆఫ్ఫర్ ఖానా'లలోకి అనుమతింపబడటం. అధమ కులాలుగా భావించుకునే వారికి ఉన్నత కులస్తులతో పాటు సమానప్రాతి నిధ్యం లభించటం, స్త్రీలకు ప్రత్యేకంగానే అయిన పుట్టికీ పురుషులతో సమానంగా 'ఇమాం బారా' (పీర్లచావడి)లలోకి అనుమతించడం పరదా పద్ధతి పాటించే ముస్లిం స్త్రీలతో పాటు అన్ని వర్గాల స్త్రీలు పాల్గొనే అవకాశం ఉండటం మొదలైన విషయాలు భారతదేశంలోని ముస్లిమేతరులను విశేషంగా ఆకర్షించాయి.

అయితే గ్రామాలలో ప్రజలు 'మొహర్రం' ఉత్సవంలో పాల్గొనడానికి మరో విశిష్టమైన కారణం ఉంది. అది 'పీర్ల'కు మహత్యాలు ఉంటాయనే నమ్మకం ప్రజల్లో ఉండటమే ఈ నాటికీ రాయల సీలోని గ్రామాలలో 'పీర్లు' ఎత్తుకొన్న వారికి 'స్వామి' పూనడం 'లేదా' స్వామి ఆవరించడం ఉంది. దీనినే స్వామి పైలోకొచ్చాడు, పీరుపై నిండింది. అని పిలవడం కనబడుతుంది. ఈ విధంగా పీరు పైనిండినప్పుడు మొక్కబడులు కోరుకోవడం, ఆ విధంగా వారి కోరికలు నెరవేరడం ఇప్పటికీ జరుగుతున్నదని ప్రజల విశ్వాసం. వారి నమ్మకాలకు ప్రత్యక్షసాక్షి.. హుస్సేనప్ప, ఉసేనప్ప, ఫక్కిరప్ప, మసానప్ప, దన్నగిరి, నబీ గౌడు, ఉసేనమ్మ, కుళ్ళాయమ్మ, లాలెమ్మ వంటి పీర్లకు సంబంధించిన పేర్లు ముస్లిమేతరులు పెట్టుకోవడం.

కుటుంబంలో కష్టాలు వచ్చినప్పుడు, దంపతులకు సంతానం లేక పోవడం వంటి విషయాలు ఎదురై నప్పుడు, కష్టాలు తొలగిపోవాలని, తమ కోరిక తీరాలని ఆశ మాత్రమే ఉంటుంది. అలాంటి సందర్భాలలో వారి కోరికలు నెరవేరతాయని అనుకుంటే వంద దేవుళ్ళకైనా మొక్కుకొంటారు.

భారతదేశంలోని ప్రజలు మొహర్రం ఉత్సవంలో పాల్గొనడానికి, అలాగే ముస్లిం యోగుల సమాధులైన 'దర్గా'ల వద్ద దర్శనానికి రావడానికి వారి నమ్మకమే ప్రధానమైన కారణమని వారి మాటలను బట్టి తెలుస్తున్నది. మరో విధంగా చూస్తే విగ్రహ

రాధన, వ్యక్తిపూజకు వ్యతిరేకమైన ఇస్లాంలో దాదాపు అలాంటి విషయాలు 'మొహర్రం'లో కనిపిస్తాయి. ఈ విషయాలు కూడా హిందువులను ఆకర్షించక పోలేదు. నేటికీ గ్రామాలలో ఈ ఉత్సవంలో పాల్గొనే తొంభైశాతం మందికి మొహర్రం పూర్వ చరిత్రంటే, అది ఎందుకు చేస్తున్నారో తెలియదు. ఈ విషయం గురించి ప్రశ్నిస్తే కొన్ని కల్పిత

కథలు మాత్రం వినిపిస్తాయి. అయితే హసన్. హుసేన్ సోదరులు శత్రువుల చేతిలో చంపబడ్డారని వీరు తమ స్వార్థం కోసం కాక కొన్ని మానవ విలువల కోసం ప్రాణాల ర్పించారని మాత్రం వీరి నమ్మకం. అలాగే హసన్, హుసేన్ తల్లి 'ఫాతిమా' మీద కూడా వీరికి ఎనలేని అభిమానం ఉంది. అందుకే తెలుగులోని మొహర్రం గీతాలలో వీరిపేర్లు ఎక్కువగా వినిపిస్తాయి.

గ్రామాలలో పెద్దమ్మ, పోచమ్మ, ఎల్లమ్మ వంటి గ్రామ దేవతలకు ఎంత ప్రాముఖ్యం ఉందో 'పాతమ్మ' (బీబీ ఫాతిమా) కు కూడా సమాన ప్రాతి నిధ్యం ఉంది. కలుపు పాటలలో కూడా వీరి గాథలు వినిపిస్తాయి.

మొహర్రం చారిత్రక నేపథ్యం తెలిసిన ముస్లింలలో 'షియా'లు మాత్రం ఈ ఉత్సవాన్ని ఖరీదైన నియమాలను పాటించి, వీరప్రత దీక్షాపరులై జరుపుకొంటారు. ఉదాహరణకు హైదరాబాదు లోని ఉత్సవ విధానాన్ని చెప్పుకోవచ్చు. మొహర్రం ప్రారంభం నుండి నలభై రోజులపాటు నల్లని వస్త్రాలను ధరించటం, మితంగా భుజించటం, మితంగా మాట్లాడటం, ప్రారంభ దినాలలో 'మజ్లిస్' అంటే ప్రత్యేక సభలను ఏర్పాటు చేసి అందులో

కర్బలా యుద్ధ విషాద గాథలను స్మరించుకొంటూ రోదించటం, 7 నుండి 10వ రోజు వరకూ "మర్సియా", "నౌహా" వంటి ప్రత్యేక మొహర్రం శోకగీతి కలను చదువుతూ చేతులతో రొమ్ములను బాదుకోవడం ఇంకా కత్తులతో తమ శరీరాలను గాయపరచుకోవటం వంటి పద్ధతులను పాటిస్తారు. 9,10వ రోజులలో 'షియా'లో కుటుంబాలలోని మూడు సంవత్సరాలు పై బడిన పిల్లల నుండి పెద్దల వరకూ పురుషులు తలపై కత్తితో గాయం చేసుకొంటారు. దీనిని 'ఖమ్' అంటారు. అలా 'ఖమ్' చేస్తున్న సందర్భంలో ఒకే కత్తిని కడగకుండా ఒకరి తర్వాత మరొకరు గాయం చేసుకోవడం ఇప్పటికీ కొనసాగుతోంది. మొహర్రం నలభైరోజులూ 'షియా' అనందోత్సవాలకు, శుభ కార్యాలకు, విందులకు దూరంగా నిరాదంబరమైన జీవితాన్ని గడుపుతారు.

ఇటువంటి నియమాలతోపాటు, మొహర్రం ప్రారంభం కాగానే బాటసారుల దాహం తీర్చడం కోసం అనేక త్రాగు నీటి కేంద్రాలను ఏర్పాటు చేస్తారు. వీటిని 'సాబిల్' అంటారు. అదే విధంగా బెల్లం, చెక్కర పాన కాలు, పాల పానకాలు పంచటం పరిపాటి ఇక 'మజ్లిస్' లు జరుగుతున్న సందర్భాలలో రొట్టెలు, ఖర్జూరాలు పంచిపెట్టడం, ఆ తర్వాత 'షియా' కుటుంబాలలో ఉచిత అన్న దానాలు కూడా జరుగుతాయి.

'మాతం' చేస్తున్నప్పుడు చదివే ఉర్దూ శోక గీతి కలలో అనేక రకాలు ఉన్నాయి. అవి 'మర్సియా', 'నౌహా', 'సలామ్', 'సోస్', 'వావైలా', 'జారీ', 'బిదా', పిలిచే పేరేదైనా అందులో వస్తువు మాత్రం ఒక్కటే కర్బలా యుద్ధ, యుద్ధానంతర, విషాద గాథలు

ఉదాహరణకు : ఉర్దూమొహర్రం గీతిక లలోని వస్తువును, పాడే విధానాన్ని పరిశీలించండి.
1. కూఫే కా ఔర్ షామ్ క మంజర్
కూఫే కా ఔర్ షామ్ క మంజర్
యాద్ జబ్ ఆజాతహై బాబా
దిల్ మెర ఫట్ జాతహై బాబా

2. మజ్ లూమ్ హుసేన్... మజ్ లూమ్ హుసేనా
లాచార్ హుసేనా..... లాచార్ హుసేనా
ఈషర్ షబ్ మా తమే హుసేనా
లాచార్ లాచార్..... లాచార్ హుసేనా
‘షియా’ యేతరులు జరుపుకునే మొహర్రం
ఉత్సవ విధానంలో ఒక చోటికి, మరో చోటికి చాలా
వైవిధ్యం కనిపిస్తుంది.

ఉదా : అనంతపురంలో జరిగే ఉత్సవంలో
పూలను విపరీతంగా వాడతారు. 10వ రోజు
పూలతో అలంకరించిన ‘పీరు’ను ఎత్తు కోవడానికి
ఇద్దరు, ముగ్గురు వ్యక్తులు కావలసి ఉంటుంది.
అక్కడ మొక్కుబడులు కోరుకొనేవారు తలపై నుండి
నీళ్ళు పోసుకొని తడి బట్టలతో ‘పీరు’ నడుస్తున్న
దారిలో పడుకొంటారు. అందులో పాల్గొనే వారు
ఎక్కువగా ముస్లింలే. అలాగే అనంతపురం
జిల్లా గుత్తిలో పీర్లను ఊరేగిస్తున్న సమయంలో నిప్పు
స్పటికలు ఎగురవేయడం కనిపిస్తుంది. అక్కడ గుత్తి
కోటలో పీర్లు బయటికి, బయటి పీర్లు కోట లోపలికి
ప్రవేశించవు. ప్రతి దానికి ఏదో కథ ముడిపడి
ఉంటుంది.

ఇక గూగూడులో ఉన్న ‘పీరు’ పేరు కుళ్ళాయ
స్వామి. అక్కడ కూడా నిప్పుల గుండం ఏర్పాటు
చేయడం, ఈ అగ్ని గుండంలో పీరు నెత్తుకున్న వ్యక్తి
అటూ, ఇటూ తిరగడం గమనించవచ్చు.

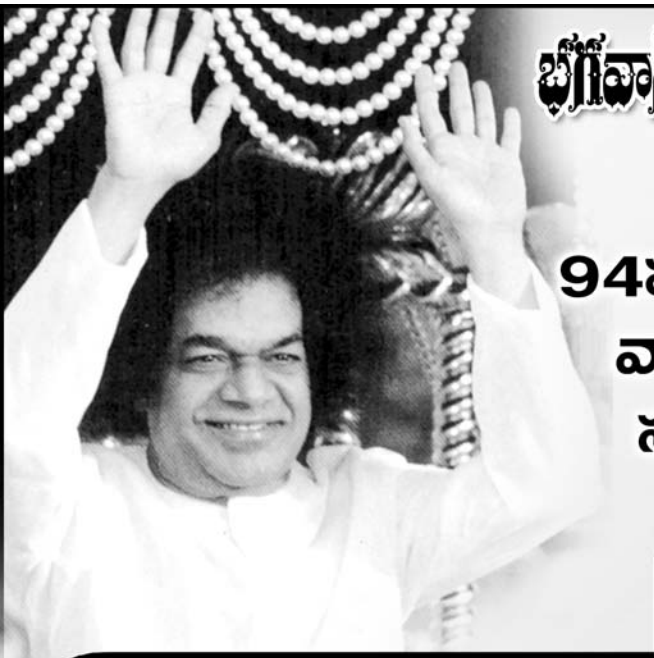
హైందవ మతంలో అగ్నికి విశిష్టమైన ప్రాధా
న్యం ఉంది, మొహర్రంలో వీరి (హిందువుల) ప్రమే
యం ఎక్కువ ఉండటం చేత అగ్నిగుండం, నిప్పు
గుండం ఈ ఉత్సవంలో చోటు చేసుకుంది. ఇక్కడ
గమనించ దగ్గ విషయం ఏంటంటే మొహర్రంలోని
అగ్నిగుండం సన్నివేశానికి సింగపూర్ లోని అతి
పురాతనమైన హిందూ ఆలయం “మరియామెన్”లో

జరిగే ‘ఫైర్ వాకింగ్’ ఉత్సవానికి దగ్గరి పోలికలు
ఉండటం.

పండుగలో పాల్గొనే విధానం ఆచరించే
నియమాలు, పండుకునే వంటలూ, ఆచార సంప్రదా
యాలు వేరుగా ఉండవచ్చు కాని, ఆషుర్ ఖానాలలో
అందరూ కలిసి కూర్చోవడం, గ్రామంలో ఒక
తెలుగు గీతాన్ని పాడుతున్నప్పుడు ముస్లింలు సైతం
వంత పాడడం, అలావా తొక్కడం (అగ్నిగుండం
చుట్టూ ఒక లయ బద్ధంగా ఎగరడం), ‘పీర్ల’ పేరు
మీద పంచే ప్రసాదాన్ని అన్ని మతాల వారూ భక్తి
శ్రద్ధలతో స్వీకరించడం పీర్లకు తమ సంప్రదాయా
లలో మొక్కు బడులు తీర్చుకోవడం వంటి
విషయాలు ప్రజల మధ్య సాన్నిహిత్యం పెంచడానికి
ఉపయోగపడుతాయనడంలో సందేహం లేదు.

‘పీర్ల’ పండుగ ఇప్పుడు హిందువుల పండుగ’
అయినది అని ఆచార్య తూమాటి దోణప్ప రాశారు.
అలాగే ‘ఆధ్యాత్మిక సంస్కృతి, మత సంస్కృతి కంటే,
భౌతిక సంస్కృతి కంటే ఉత్పన్నమై నది కనుక అది
దేశ కాల మాతాతీతంగా ఉంటుంది”. అని ఆచార్య
బిరుదురాజు రామరాజు పేర్కొనడం మొహర్రం
ప్రాధాన్యతను తెలుపు తుంది. పీర్ల పండగ గురించి
తెలుగులో మొదట రాసింది, వీరిరువురే.

(రచయిత కర్నూలు ఉస్మానియా కళాశాలలో
తెలుగు శాఖ సహ ఆచార్యులు)

బీగోవాన్ శ్రీ సీత్యేసాయి బాబా వారికి నమోస్కలు

శ్రీ సాయిదేవుని 94వ జయంతి సందర్భంగా వారి పాదపద్మములకు నమస్కారములతో...

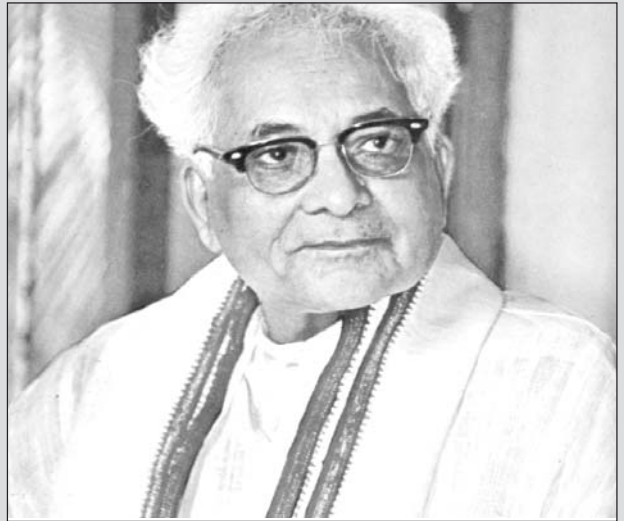
సాయిక్రిష్ణ

చల్లా రామారావు మరియు కుమారులు చిత్రావతి రోడ్డు, పుట్టపర్తి, అనంతపురం జిల్లా.

భావ కవి..దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి

■ మళ్ళా పెంచల ప్రసాద్

దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి ప్రసిద్ధ తెలుగు కవి. తెలుగు భావ కవితా రంగంలో కృష్ణశాస్త్రి ఒక ప్రముఖ అధ్యాయం. ఆయన రేడియోలో లలిత గీతాలు, నాటికలు, సినిమాల్లో పాటలు రాయడం ద్వారా ప్రఖ్యాతి చెందారు. చిన్న వయసునుండే రచనలు ఆరంభించారు. 1929 లో రవీంద్రనాథ్ ఠాగూరును కలిసిన తరువాత ఆయన కవిత్వంలో భావుకత వెల్లివిరిసింది. భావ కవిగా, 'ఆంధ్రా షెల్లీ'గా ప్రసిద్ధులైన దేవులపల్లి వేంకట కృష్ణశాస్త్రి... బి.ఎన్.రెడ్డి ప్రోత్సాహంతో 'మల్లీశ్వరి (1951)'తో చిత్రరంగంలో అడుగుపెట్టారు. మల్లీశ్వరితో ప్రారంభించి కృష్ణశాస్త్రి ఎన్నో చక్కని సినిమా పాటలు అందించారు. అవి సామాన్యులనూ, పండితులనూ కూడా మెప్పించే సాహితీ పుష్పాలు. సినిమా పాటకు కావ్య గౌరవం కలిగించారు. ఆపాత మధురమైన కృష్ణశాస్త్రి సాహిత్యం ఇక్కురసార్థవం వంటిదని శ్రీశ్రీ శ్లాఘించారు. లాలిత్యం, సారళ్యం, ప్రకృతి సౌందర్యం - కృష్ణశాస్త్రి పాటల్లోని ప్రధాన లక్షణాలు. భావోద్వేగాలకు, హృదయ స్పందనలకు అక్షర రూపమిచ్చి భావ కవితలంత సుకుమారంగా ప్రణయ విరహ గీతాల్ని రాసిన కవి. ఆత్మ నివేదన, ఆరాధన గల భక్తిగీతాలు కూడా అనేకం రాశారు. 'పద్మ భూషణ్' పురస్కారాన్ని 1976లో అందుకొన్నారు.

దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి తూర్పు గోదావరి జిల్లా, పిఠాపురం దగ్గరలోని రావు వారి చంద్రపాలెం అనే గ్రామంలో ఒక పండిత కుటుంబంలో 1897 నవంబరు 1న

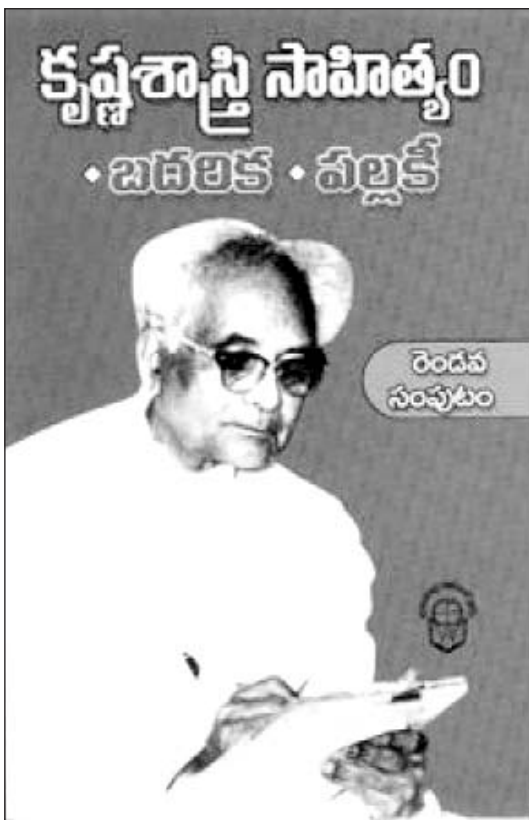
జన్మించాడు. అతని తండ్రి, పెద తండ్రి గొప్ప పండితులు. వారింట్లో నిరంతరం ఏదో సాహిత్యగోష్ఠి జరుగుతూ ఉండేది. కృష్ణశాస్త్రి చిన్న వయసునుండే రచనలు ఆరంభించాడు.

పిఠాపురం హైస్కూలులో అతని విద్యాభ్యాసం సాగింది. పాఠశాలలో తన గురువులు కూచి నరసింహం, రఘుపతి వెంకటరత్నం ఆంగ్ల సాహిత్యంలో తనకు అభిరుచి కల్పించారని దేవులపల్లి చెప్పుకొన్నారు. 1918లో విజయనగరం వెళ్లి డిగ్రీ పూర్తి చేసి తిరిగి కాకినాడ పట్టణం చేరాడు. పెద్దాపురం మిషన్ హైస్కూలులో ఉపాధ్యాయవృత్తి చేపట్టారు.

ఆ కాలంలో వ్యావహారిక భాషావాదం, బ్రహ్మ సమాజం వంటి ఉద్యమాలు ప్రబలంగా ఉన్నాయి. కృష్ణశాస్త్రి తన అధ్యాపకవృత్తిని వదిలి బ్రహ్మ సమాజంలో చురుకుగా పాల్గొన్నారు. అదే సమయంలో సాహితీ వ్యాసంగం కూడా కొనసాగించారు. 1920లో వైద్యంకోసం రైలులో బళ్ళారి వెళుతూండగా ప్రకృతినుండి లభించిన ప్రేరణ కారణంగా "కృష్ణపక్షం కావ్యం" రూపు దిద్దుకొంది. 1922లో భార్యా వియోగానంతరం అతని రచనలలో విషాదం అధికమయ్యింది. తరువాత మళ్ళీ

వివాహం చేసుకొని, పిఠాపురం హైస్కూలులో అధ్యాపకునిగా చేరాడు. కానీ పిఠాపురం రాజుగారికి కృష్ణశాస్త్రి భావాలు నచ్చలేదు. కృష్ణశాస్త్రి ఆ ఉద్యోగం వదిలి బ్రహ్మ సమాజంలోను, నవ్య సాహితీసమితిలోను సభ్యునిగా, భావ కవిత్వోద్యమ ప్రవర్తకునిగా దేశమంతటా ప్రచారంలో పాల్గొన్నారు. ఆ సమయంలో ఎందరో కవులతోను, పండితులతో పరిచయాలు కలిగాయి. ప్రాచ్య, పాశ్చాత్య సాహిత్యాన్ని అధ్యయనం చేశాడు. పిఠాపురంలోని హరిజన వసతి గృహంతో సంబంధం ఏర్పరచుకొని హరిజనోద్ధరణ కార్యక్రమాలలో పాల్గొన్నందున బంధువులు అతనిని వెలివేశారు. అయినా వెనుకాడని కృష్ణశాస్త్రి వేశ్యావివాహ సంస్థను ఏర్పాటు చేసి ఎందరో కళావంతులకు వివాహాలు జరిపించారు. సంఘ సంస్కరణ కార్యక్రమాలు నిర్వహిస్తూనే 'ఊర్వశి' అనే కావ్యం రాశారు.

విశ్వకవి రవీంద్రనాథ్ ఠాగూర్ తో 1929లో పరిచయం ఏర్పడింది. వారిద్దరి మధ్య సాహితీ సంబంధాలు ఏర్పడ్డాయి. 1933-41 మధ్య కాలంలో కాకినాడ కాలేజీలో తిరిగి అధ్యాపక వృత్తిని చేపట్టారు. బి.ఎన్.రెడ్డి ప్రోత్సాహంతో మల్లీశ్వరి చిత్రానికి పాటలు రాశారు. తరువాత అనేక చిత్రాలకు సాహిత్యం అందించారు.

ఆకాశ వాణిలో చేరి తెలుగు సాహిత్య ప్రయోక్తగా అనేక గేయాలు, నాటికలు, ప్రసంగాలు చేశారు.

భావ కవిగా, 'ఆంధ్రా పెల్లీ'గా ప్రసిద్ధులైన దేవులపల్లి వేంకట కృష్ణశాస్త్రి... బి.ఎన్.రెడ్డి ప్రోత్సాహంతో 'మల్లీశ్వరి (1951)'తో చిత్ర రంగంలో అడుగుపెట్టారు. సినిమా పాటకు కావ్య గౌరవం కలిగించారు. ఆపాత మధురమైన కృష్ణశాస్త్రి సాహిత్యం ఇక్కురసార్థవం వంటిదని శ్రీశ్రీ శ్లాఘించారు. లాలిత్యం, సారళ్యం, ప్రకృతి సౌందర్యం - కృష్ణశాస్త్రి పాటల్లోని ప్రధాన లక్షణాలు. భావోద్వేగాలకు, హృదయ స్పందనలకు అక్షర రూపమిచ్చి భావ కవితలంత సుకుమారంగా ప్రణయ విరహ గీతాల్ని రాసిన కవి. ఆత్మ నివేదన, ఆరాధన గల భక్తిగీతాలు కూడా అనేకం. రాజమకుటం, సుఖదుఃఖాలు, కలిసిన మనసులు, అమెరికా అమ్మాయి, గోరింటాకు మొదలైన చిత్రాల్లో 170 పాటలు మాత్రమే రాసిన కృష్ణశాస్త్రి, ఈ పన్నెండుగురు పద నిర్దేశకుల్లోనూ తక్కువ పాటలు రాసిన కవి. 'భక్త ప్రహ్లాద (1931)'తో ప్రారంభమైన తెలుగు సినిమా పాట ఎనభయ్యో పదిలో అడుగుపెట్టింది. ఈ ఎనిమిది పదుల కాలంలో సుమారు 400 మంది కవులు దాదాపు 34 వేల పాటల్ని రాశారు. ముఖ్యమైన జాబితాలో ఎవరు ఎంపిక చేసినా మహా అయితే మరో ఏడెనిమిది మంది కవుల కంటే ఆ జాబితాలో చోటు చేసుకోరు. ఇలా గుర్తింపు పొందిన కవులను కూడా జల్లెడ పడితే, తమ ప్రత్యేకతలతో తెలుగు సినిమా పాటకు

దిశానిర్దేశం చేసిన కవులు 12 మంది మాత్రమే అంటే ఆశ్చర్యం కలగక మానదు. అందులో ఒకరు ...దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి. గొప్ప వక్తగా, రచయితగా, భావకవుల ప్రతినిధిగా పేరుపొందిన కృష్ణశాస్త్రి గొంతు 1963లో అనారోగ్యకారణంగా మూగవోయింది. కాని అతని రచనా పరంపర కొనసాగింది. అతనికి అనేక సన్మానాలు ప్రశంసలు లభించాయి. 1980 ఫిబ్రవరి 24న కృష్ణశాస్త్రి మరణించారు.

పురస్కారాలు: ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయం - కళాప్రపూర్ణ-1975, పద్మ భూషణ్-1976, సాహిత్య అకాడమీ అవార్డు-1978

ప్రముఖుల అభిప్రాయాలు

మహాకవి శ్రీశ్రీ - నేను కృష్ణశాస్త్రి కవితాశైలిని అనుకరించేవాడిని. కానీ, మా నారాయణబాబు కృష్ణశాస్త్రి సింహం జూలునుకూడా అనుసరించి, దాన్ని రోజూ సంపెంగ నూనెతో సంరంక్షించుకునేవాడు. నాకెప్పుడూ పద్యం మీద ఉన్న శ్రద్ధ జుట్టు మీద ఉండేదికాదు.

విశ్వనాథ సత్యనారాయణ - మనకు కీట్సు, పెల్లీ, వర్ణు వర్ణులవంటి కవులు లేరు. ఆ కవులు మన దేశములో కృష్ణశాస్త్రిగారుగా పుట్టినారని నా యభిప్రాయము.

కృష్ణ పక్షము : ఇది కృష్ణశాస్త్రి కవితా ప్రస్థానంలోనూ, తెలుగు సాహితీ చరిత్రలోనూ ఒక ముఖ్య ఘట్టం. ఒకసారి ఆయన బెజవాడ నుండి బళ్ళారికి రైలులో వెళుతుండగా చుట్టూ ఉన్న పొలాల సౌందర్యానికీ, రైలు లయకూ పరవశించి "ఆకునై, పూవులో పూవునై" అని పలవరించారట. అది తెలుగు భావకవితా యుగంలో ఒక ముఖ్య క్షణం. 1922లో సంభవించిన భార్యా వియోగం ఆయన కవితలను మరింత వేదనా భరితం చేసింది. ఊహ ప్రేయసి, ఆత్మాశ్రయత్వం, ప్రవాసము, ఊర్వశి వంటి కవితలు ఈ ఖండకావ్యసంపుటిలో ఉన్నాయి.

ఊర్వశి కావ్యము, అమృతవీణ - 1992 - గేయమాలిక, అమూల్యాభిప్రాయాలు -

వ్యాసావళి, బహుకాల దర్శనం - నాటికలు, కథలు, ధనుర్దాసు - నాలుగు భక్తి నాటికలు, కృష్ణశాస్త్రి వ్యాసావళి - 4 భాగాలు, మంగళకాహళి - దేశభక్తి గీతాలు, శర్మిష్ఠ - 6 శ్రావ్య (రేడియో) నాటికలు, శ్రీ ఆండాళ్ళు తిరుప్పావై కీర్తనలు, నాటిక 1993, మేఘమాల - సినిమా పాటల సంకలనం - 1996, శ్రీ విద్యావతి - శృంగార నాటికలు, యక్షగానాలు - అతిథిశాల - సంగీత రూపకాలు ముఖ్యమైనవి.

సినిమా పాటలు: మల్లీశ్వరితో ప్రారంభించి కృష్ణశాస్త్రి ఎన్నో చక్కని సినిమా పాటలు అందించారు. అవి సామాన్యులనూ, పండితులనూ కూడా మెప్పించే సాహితీ పుష్పాలు. ఉదాహరణకు **సీతామాలిక్కి -** మావి చిగురు తినగానే కోయిల పలికేనా..

మేఘ సందేశం -

ఆకులో ఆకునై, పూవులో పూవునై

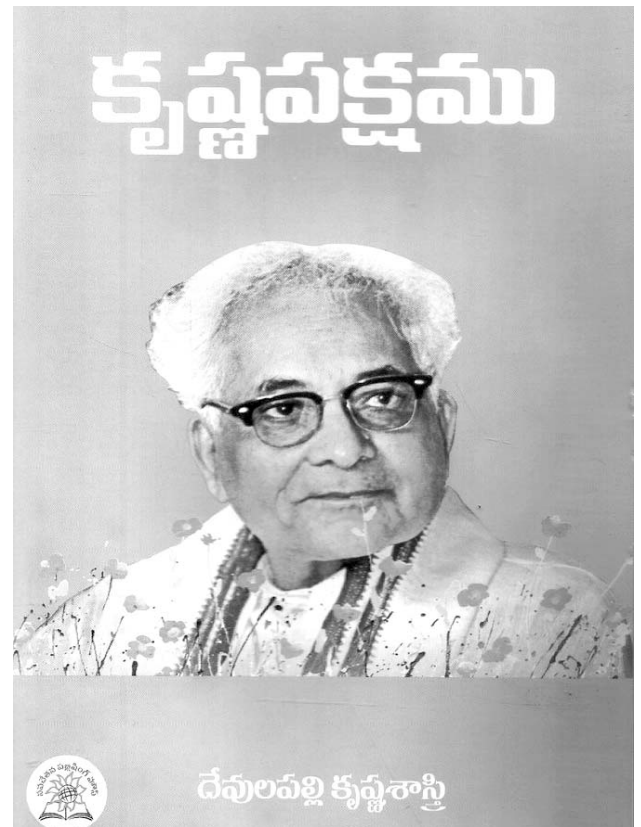
గోరింటాకు -

గోరింట పూచింది కొమ్మ లేకుండా

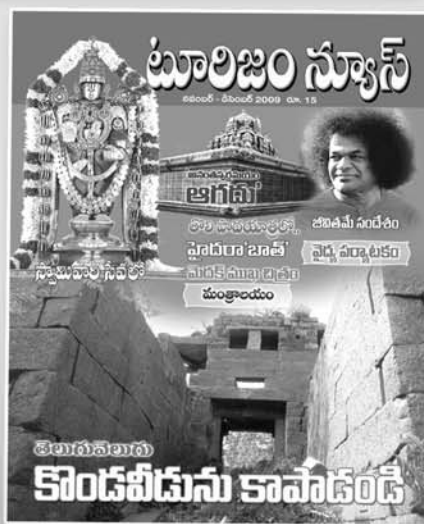
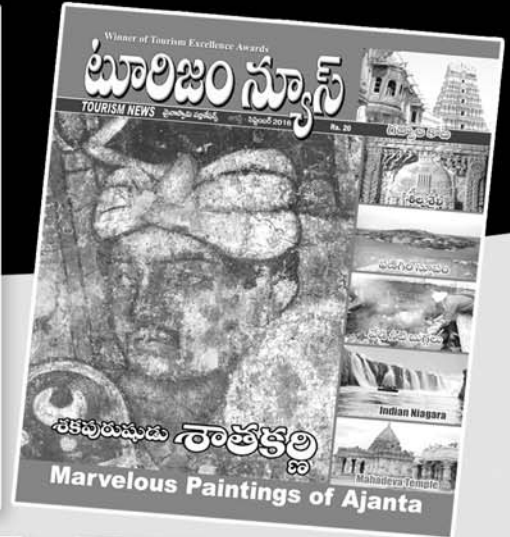
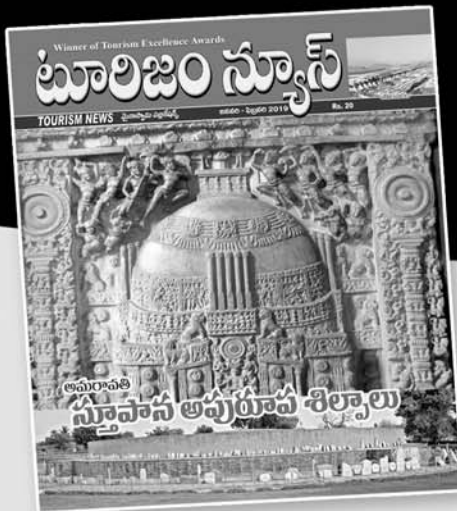
కార్తీక దీపం -

ఆరనీకుమా ఈ దీపం కృష్ణ పక్షము

(రచయిత తిరుపతి ఎస్వీయూ తెలుగు శాఖలో పరిశోధకుడు)

13వ వార్షికోత్సవ శుభాకాంక్షలు

ప్రముఖ జర్నలిస్ట్ మరియు రచయిత
'పర్యాటక రత్న' శ్రీ మైనాస్వామి సంపాదకత్వంలో పర్యాటక రంగ
విశేషాలపై వెలువడుతున్న టూరిజం న్యూస్ 13వ వార్షికోత్సవం
జరుపుకొంటున్న సందర్భంగా హాల్ధిక శుభాకాంక్షలు.

DIVYA KSHETRA AVENUE
3-129A, 150ft Bye Pass Road, Tiruchanoor, Tirupati.
Ph : 97043 00027, 93473 00027

ప్రాచీన శిలాశ్రయ చిత్రాలు

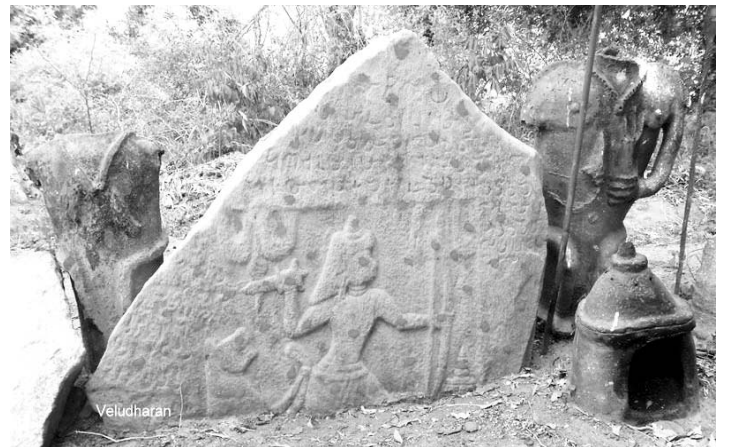
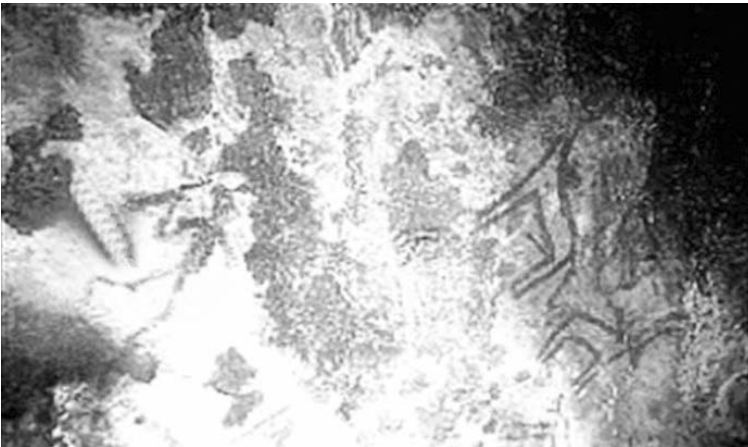
■ శ్రీరామోజు హరగోపాల్

కొంచెం వెనక పడమరగా లోపలికి ఒక గుహ ఉంది. అందులో గుంటు బొమ్మలు ఫెంచిలో పెట్రోగ్లెఫ్స్ అని పిలుస్తారు) మూడు దిక్కులా ఉన్నాయి. ఈ తొలుపుడు బొమ్మల్లో పుల్లగీతల వంటి ఆకతిలో మనుషులు, చేతి ఆకారాలు, గణిత సంబంధమైన అనేక రూపాలున్నాయి. అయితే, ప్రపంచంలోని అనేక ఆదిమానవుల ఆవాసాల్లో ఇటువంటి గంటు బొమ్మలు అగుపిస్తుంటాయి. మన దేశంలో లడఖ్లో, గోవా- ఉస్సరి మల్, తమిళనాడు- పెరుముక్కల్, కేరళ -ఎడక్కల్ లలోనూ ఈ గంటు బొమ్మలున్నాయి. ఇవన్నీ ఆది మానవులు ప్రతీకాత్మక రేఖారూప భాషలు. గుహలో మాత్రమేకాక బయట గుట్టలమధ్య, లోయలో మరోవోట మరొక గంటు బొమ్మల శిల ఉంది. దానిమీద రేఖాకృతులు సంక్లిష్టంగా ఉన్నాయి.

ఆదిమానవుల ఆవాసాల నుండి కొంచెం పడమరగా ముందు కెళితే 30 నుంచి 40 అడుగుల ఎత్తున్న ఏటవాలు కొండగుహలలో చౌడమ్మ తల్లి వెలసింది. అమ్మ దేవతల ఆరాధనలకు ప్రతీక చౌడమ్మ దేవత. ఆమె పేరు మీద ఈ గుట్ట చౌడమ్మ గుట్ట అయింది. ఈ తల్లి గిరిజనుల దేవతే. తర్వాత ఎవరో దుర్గ విగ్రహాన్ని ప్రతిష్ఠించినట్లుంది. ఇక్కడ ఏటా జాతర చేస్తారు. ఈ గుహల యం పక్క మరొక సన్నని దోనెలో భైరవుని (బయ్యన్న) విగ్రహం ఉంది. ఈ శిల్పాన్ని బట్టి 5,6 శతాబ్దాల కిందటిది అనిపిస్తుంది. చౌడమ్మ, బయ్యన్నల గుళ్ళ ముందరి విశాలమైన వేదిక వంటి బండ మీద కప్పుతేని మంటపం ఒకటి ఉంది. పడమట శివాలయంగా మార్చబడ్డ ఒక రాతి గూడు ఉంది. లోపల రాష్ట్రకూటుల నాటి పానవట్టంపై శివలింగం, బయట మెడ తెగిపోయిన ఇసుకరాతి నంది ఆకారం ఉన్నాయి. ఆ పక్కనే చిన్న

మెదక్ జిల్లా సంగారెడ్డి మండలంలోని ఎడితనూరు గ్రామాన్ని చూడ్డానికి వెళ్ళినప్పుడు అక్కడ పాతరాతి యుగం నుండి రాచరిక యుగాల దాకి విలసిల్లిన అఖండ నాగరికత గురించిన ఆనవాళ్లు మాలో ఆనందాన్ని నింపాయి. అదే సమయంలో ఇది పలు చారిత్రక సందేహాల్ని పెంచింది. ఎడితనూరు గోదావరి నది మానేరుకు పిల్ల నదులైన వాగులో ఒకటైన నక్కవాగు ఒడ్డున ఉంది. ఇప్పుడున్న ఎడితనూరు గ్రామానికి ఉత్తరాన కొండల గుంపు ఉంది. ఆ కొండల్లో తూర్పు దిక్కున ఎత్తయిన బండలతో కూడిన ప్రాకారం లాంటిది. లోపలికి దారి చేసుకొని వెళితే గుట్ట అంచున తూర్పువైపు ఒక పడిగెరాయిలో లోపలివైపు రాతి చిత్రాలు ఉన్నాయి. ఈ చిత్రిత శిలాశ్రయం మధ్య శిలాయుగాల నాటిదిగా తెలుస్తోంది. ఆ చిత్రాలలో వేదిలో ఉన్న ఆదిమానవుల చేతుల్లో వలరి, రాగోల వంటి పనిముట్లు బరిసె, వలలున్నాయి. మూపురాలున్న ఎడ్డులు, ఆవులు, ఎడ్లబండి, బండి కిరువైపుల ఆవు, ఎడ్డు ఆవుదూడ, తాబేలు,బొమ్మలు కన్పిస్తున్నాయి. మరికొన్ని రాతి పెచ్చులూడి వర్షానికి తడిసి పాడైపోయి తేటగా కన్పించడం లేదు.

ఈ బొమ్మల వల్ల అప్పటి మనుషులు వ్యవసాయాలు తెలిసిన వారై ఉంటారని, జంతువులను మచ్చిక చూసుకొని ఉంటారని, వేట, ప్రాచీనులనీ తెలుస్తున్నది. ఈ చిత్రిత శిలాశ్రయానికి

Veludharan

జలాశయం. పడమటి వైపు గుట్ట దిగబోతుంటే ఏడ్చుల బండిగా పిలవబడే నీటి చెలిమె సారికె ఉంది. దాంట్లోంచి ప్రవహించే నీటితో అక్కడొక రైతు రెండు ఎకరాలు పండించుకుంటున్నాడు. మిగిలిన నీరు కొండ దిగి కట్టు కాలువ ద్వారా చెరువులోకి పోతున్నది. ఆ పొలం దాటి గుట్టల నడుమ లోయలోకి ప్రవేశించగానే ఎదుట మూడు రాళ్ళ వరుస గుండు కనిపిస్తుంది. అదే గద్దగుండు. దీని గురించే కాశీ పాండ్యన్ తన పుస్తకం 'మరుగున పడ్డ వారసత్వం'లో ప్రత్యేకంగా పేర్కొన్నారు. ఈ గుండుకు పడమటి వైపు ఎనుపోతు ఆకారం(గీత రూపంలో) చెక్కి ఉంది. ఈ మహిషం బొమ్మ ఇక్కడ వేలాది యేళ్ళుగా జీవించి రాజ్యాల నేలిన మహిషం గణం- టోటెం, ఒక జాతి చిహ్నం. అదిలాబాద్ లో ఖైంసా వంటి ఊర్లలోని మైనమ్మలైన మహిషకుల ప్రతినిధులే కదా! ... అనే పుస్తకంలో రచయిత మోర్గాన్ జాతుల పేర్లు ఆయా జాతుల చిహ్నాలను బట్టి వచ్చాయని, ఈ పేర్లన్నీ పక్షులు, జంతువులవిగానే ఉన్నాయని చెప్పారు. ఆదిమ సమాజాలు ఆటవిక దశలో తమకు పక్షి, జంతువును తమ గుర్తు (టోటెం) పెట్టుకునే వారంటూ, ఆ గుర్తులతోనే ఆయా గణసముదాయాలన్ని గుర్తించబడ్డాయని రాశారు. ఎడితనూరు గుట్టల వరుస చౌడమ్మ గుట్టనుండి సిద్ధేశ్వరుని గుట్ట వరకు 6 గుట్టలుగా విస్తరించి ఉంది. చౌడమ్మ గుట్ట, దేవతల కుచ్చె, వెంకన్న గుట్టల మధ్య గద్ద గుండు ఉంది. దానికి తూర్పు, పడమరగా

విస్తరించిన విశాలమైన లోయను ఏనుగుల లోడ్డి అని పిలుస్తారు. ఈ లోయలో రాజుల కాలంలో ఏనుగుల సంత జరిగేదని పెద్దలు చెబుతుంటే విన్నామని మాకు గైడ్ గా వచ్చిన యం. సరోదర్ తెలిపారు. అది తర్వాత కాలంలో క్వారీ పనుల వల్ల పాడైపోయిందని, దానిమీద నిలబడి రాయిని తొక్కుతూ ఊపితే చప్పుళ్ళొచ్చేవని ఆయన వివరించాడు. పూర్వం ఒంటరిగా ఉన్న రాయసగాండ్రు రాయిని ఊపి పుట్టించిన నాదంతో వారకాంతలను తమ ఏకాంత సేవలకు రమ్మని పిలుచుకునే వారట. దానిని లంజగుండు అని పిలుస్తారు. ఇది ఒకప్పుటి ఆది మానవులు గిరిజనులు వార్తలు పంపుకునే తుడుం వంటి రాతివాద్యమే. ఆదిమానవుల ఆవాసాలున్న అనేక ప్రాంతాలు తాజాగా వెలుగుచూస్తున్నాయి.

ఇంకా ఇక్కడ లోయ పరిసరాల్లో పాటిగడ్డలు (పాత ఊరి దిబ్బలు) రెండు చోట్ల కనిపించాయి. అక్కడ మొద్దు పెంకులు రాతి పనిముట్లు దొరికాయి. నాలుగైదు రక్కసి గుళ్ళు కొత్తరాతి యుగపు ఆనవాళ్ళుగా మిగిలి కనిపించాయి. ఆ పక్కన చిన్న గుట్ట, గుట్టకొక గుహ. ఆ గుహలో వెంకన్నగా పిలవబడే రెండు చేతుల దేవుడు, కుడిపక్కనే ఒక స్త్రీమూర్తి ఉబ్బెత్తుబొమ్మలు చెక్కబడి ఉన్నాయి. దానికున్న ద్వారం చౌడమ్మతల్లి గుడికున్న మాదిరే చిన్నదిగా ఉంది. పరిశీలనగా చూస్తే ఆ దేవుడి చేతిలో శంఖు చక్రాలు లేవు. ఫలమే, తామరమొగ్గో ఉన్నట్టుగా ఉంది. ఏదైనా జైన

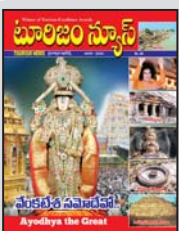
యక్షుణులై ఉండొచ్చు! అక్కడికి దగ్గరలో రెండు నాగ యక్షుణుల బొమ్మలు దొరికాయి. ఇక్కడున్న గుహలయాలలో మరొకటి సిద్ధేశ్వరుని గుట్టపై ఉంది. ఇప్పుడాగుడిలో శివలింగం లేదు.

ముస్లింల సమాధి రాయెకటి, ఊడు పాత్రలు ఉన్నాయి. రాజులు మారినప్పుడల్లా వారి మతాధిపత్యాలు కూడా మారిపోతాయి.

దేవుళ్ళు కూడా అనిపించింది చూస్తుంటే! ఎడితనూరు గ్రామానికి వాయు వ్యాస ఉన్న చెరువుకు అంచున జంగిడి గుళ్ళుగా పిలవబడే చోట రెండు వీరగల్లులున్నాయి. ఇద్దరి గిరిజన వీరుల, (స్త్రీపురుషుల) వీరగల్లులో విల్లములు, గొడ్డలి వంటి ఆయుధాలున్నాయి. తలకట్టు, ఆభరణాలు గిరిజన సంప్రదాయాలు. మరొక వీరగల్లు 6,7 శతాబ్దాల కాలనాటి ఆహార్యం ధరించిన వీరుని స్మారక శిలగా ఉంది. జంగిడి గుళ్ళు అనగానే మా ఊళ్ళో మా చిన్నప్పుడు బలాదూరుగా తిరిగే పిల్లలని ఏమిరా! మిమ్మల్ని జంగిడికొదిల్చిరా అనేవారు. జంగిడికి విడవడమంటే జన్నె(యజ్ఞం) కు ఒదిలిన అర్థంలో దేవుడికి అంకితం చేసినట్టా లేక జంగిడి అంటే జంగల్(అడవి) అనే అర్థంలోనా? ఆలోచించాల్సిన మాటే! ఎడితనూరు వేల యేళ్ళుగా వర్షిల్లిన గిరిజన రాజ్యకేంద్రమని, పాత రాతి యుగం నుండి ఆధునిక రాజ్యాల దాకా చారిత్రక కాలాన్ని తనలో దాచుకొని రాతి పుటల్లో రాసుకున్నదని ఈ ఊరిని సందర్శించిన వాళ్ళకెవరికైనా అనిపిస్తుంది.

ఈ ఊరిలో ఎక్కడా శాసనాలు లభించలేదు. కానీ, ఊరికి దక్షిణాన చెరుకు తోటలో ఒక శిథిల దేవాలయం బయట పడింది. ఆలయ ద్వారబంధం లేదా వేణువుదుతున్న కృష్ణుడు, ఇరువైపులా గోపికలు, గోవులు అందంగా చెక్కబడి ఉన్నాయి. అంత రాళం పూర్తిగా తవ్వేయబడి ఉంది. ఆ ద్వారానికి ఆరాకుల పూవా చెక్కబడి ఉంది. ఇట్లాంటి చిహ్నాలే ఉన్న ఆలయాలు రాష్ట్రకూటుల కాలం నాటివని, వర్గంలో కూడా ఇట్లాంటి గుర్తులున్నాయని మా గురువు విరువంటి గోపాలకృష్ణ(కొలనుపాక) చెప్పారు. అట్లే ఎడితనూరు గురించి 50యేళ్ళ కిందటే సంగన బట్ల నరహరి పరిశోధించి వివరాలు రాసిన ఆయన డైరీల వల్ల తెలుస్తున్నదని చారిత్రక పరిశోధకులు ద్వారవనపల్లి సత్యనారాయణ అన్నారు. ఆ విషయాలు వెల్లడైతే భారత దేశ చరిత్రలో మరో కొత్త అధ్యాయంగా ఎడితనూరు లిఖించబడుతుంది.

(రచయిత చారిత్రక పరిశోధకుడు)

టూరిజం న్యూస్ వీక్షణం ప్రపంచ ప్రదక్షిణం

మరుగున పడిన మజిలీ కేంద్రం

■ మైలారం మంజునాథ్

గోరంట్ల ..జిల్లా కేంద్రమైన అనంతపురం కు 90కి.మీ., హిందూపురం కు 35కి.మీ ఎన్.హెచ్.-7కు తూర్పున 10కి.మీ. దూరంలో వుంది. విజయనగర సామ్రాజ్యచరిత్రలో గోరంట్లకు ప్రత్యేక స్థానం వుంది. విజయనగర చక్రవర్తుల పాలనపై మరింత లోతుగా అధ్యయనం చేయడానికి గోరంట్ల పరిసరాల్లోని శాసనాలు, కట్టడాలు ఎంతో పుష్కలమైనవి. శ్రీకృష్ణదేవరాయలు రాజధాని నుంచి తూర్పుప్రాంతాలకు వెళ్ళేటప్పుడు గోరంట్ల మీదుగా వెళ్ళేవాడు. గోరంట్ల ఒక మజిలీ కేంద్రంగా వుండేది. గోరంట్ల లో పారే చిత్రావతి పక్కనున్న విశాలమైన మైదానంలో క్రీష్ణరాయలు విహరించాడు. సాహితీ సమరాంగణ చక్రవర్తి చదరంగమాడాడు. అష్టదిగ్గజకవుల్లో కొందరు కవితాగానం చేశారు. నందితిమ్మన 'పారిజాతాప హరణం' కావ్యాన్ని గోరంట్లలో రాశాడని ప్రతీతి. గోరంట్లకు చెందిన వాకిటి వంశీయులు క్రీష్ణరాయల కొలువులో పనిచేశారు. వాకిటి మల్లప్ప నాయకుడు రాయల వద్ద సైన్యాధ్యక్షుడుగా వుండేవాడు. చారిత్రక పట్టణం గోరంట్ల మరియు పరిసరాల్లో ఎన్నో ఆలయాలు

న్నాయి. పాలకులు దృష్టిపెడితే ఒక చారిత్రక పట్టణాన్ని సుందర పర్యాటక కేంద్రంగా తీర్చిదిద్దవచ్చు. గోరంట్లలో పుట్టిపెరిగిన వారు మంత్రులుగా అధికారం చేలాయించినా అభివృద్ధి గురించి ఆలోచించక పోవడం శోచనీయం. సుమారు 550 సంవత్సరాలకు ముందే మండలకేంద్రంగా వెలుగొందినా, క్రీష్ణరాయల మజిలీకేంద్రంగా చరిత్రకెక్కినా, ప్రాచీన ఆలయాలతో విశిష్ట ప్రాంతంగా అలరాలినా... అభివృద్ధికి ఆమడదూరంలో వుంది గోరంట్ల. 'పేరుగొప్ప... ఊరు బిట్ట' అనే సామెత గోరంట్లకు ఖచ్చితంగా సరిపోతుంది. "పుట్టపర్తి-గోరంట్ల-పక్షుల కేంద్రం వీరాపురం-లేపాక్షి- చోళసముద్రం" ఒక టూరిజం సర్క్యూట్ గా గుర్తించి, పర్యాటక శాఖ బస్ లను నిర్వహిస్తే, ప్రజలు హర్షిస్తారు. క్రీష్ణరాయల మజిలీ కేంద్రంపై 'టూరిజం న్యూస్' కథనం ఈ విధంగా వుంది.

గోరంట్ల పట్టణాన్ని చిత్రావతి నది రెండుగా విభజిస్తుంది. పడమర వైపున కొత్త ఇండ్లు వుండగా తూర్పు దిక్కున పట్టణం విస్తరించింది. వాస్తవానికి ప్రాచీన గోరంట్ల సుమారు 600 సంవత్సరాలకు ముందు పడమర వైపున నదికి దాదాపు ఒక కి.మీ దూరంలో వున్నట్లు ఆనవాళ్ళున్నాయి. అప్పుడది గోరింటాకు పల్లి అని పెద్దలు చెబుతారు. నదీతీరంలో గోరింటాకు మొక్కలు ఎక్కువగా వున్నందున గోరింటాకుపల్లిగా పేరు వచ్చినట్లు భావించవచ్చు. తర్వాత గోరంట్లగా రూపాంతరం చెందివుండవచ్చు. కానీ చిత్రావతి నది ఒడ్డునున్న మాధవరాయల గుడిలోని శాసనంలో 'గోరంట్ల' అని స్పష్టంగా పేర్కొన్నారు. ప్రాచీన గోరంట్ల (గోరింటాకు పల్లి) శిథిల ఆనవాళ్ళు పడమర వైపున వున్నాయి. ఆనాటి గ్రామంలో చౌడమ్మగుడి, ఒక శివాలయం వున్నాయి. శివాలయం పూర్తిగా కూలిపోయి మట్టిలో కలిసిపోయింది. శివలింగం మాత్రమే మిగిలి వుంది. శివలింగం సమీపంలో చౌడమ్మ మాత గుడి వుంది. చౌడమ్మ గుడి వందలాది సంవత్సరాల కిందట పున రుద్ధరణ జరిగింది. అయినా కూడా

గర్భగుడి మినహామిగిలిన భాగాలన్నీ బాగా దెబ్బతిన్నాయి. చౌడమ్మగుడి వద్ద గతంలో పెద్ద ఎత్తున ఉత్సవాలు జరిగేవి. గుడి ముందు ఎత్తయిన ధ్వజ స్తంభం వుంది. ధ్వజస్తంభంపై చౌడమ్మ, గంగమ్మ, పార్వతీదేవి తదితర శక్తి దేవతల బొమ్మలను అందంగా మలిచారు. ఇక శివలింగం పీఠం చుట్టూ నక్షత్రం ఆకార కట్టడం వుంది. విరిగిన స్తంభాలున్నాయి. గర్భగుడి అవశేషాలున్నాయి. గోరంట్ల పంచాయితీ బస్టాండ్ పక్కనే మరో శివాలయం వుంది. గర్భగుడి శిఖరంపై నంది మరియు సింహం బొమ్మలున్నాయి. ఆ గుడిని సోమేశ్వరాలయం అని పిలుస్తున్నారు. గుడి నిర్మాణ రీతిని బట్టి 12 లేదా 13వ శతాబ్దానికి చెందినదిగా చెప్పవచ్చు. పట్టణంలోని బ్రాహ్మణ వీధిలో రామాలయం వుంది ప్రధాన రహదారిలో వినాయకుని గుడి వుంది. ఆ సమీపంలోనే మరో చౌడమ్మ దేవస్థానం వుంది. పెద్ద చెరువు కట్టడగ్గర ఆంజనేయస్వామి ఆలయం వుంది. చిత్రావతినదిలో పెద్ద బండరాయిపై గంగమ్మను మలిచారు. పట్టణంలో పెద్దది మాధవరాయల

దేవాలయం. గోరంట్ల చరిత్రకు ప్రధాన సాక్షి మాధవుని కోవెల మాధవా లయం వెనుక ఆంజనేయుని విగ్రహం వుంది. ప్రధాన గుళ్ళు గాకుండా మారెమ్మ, బొడ్డమ్మ, సత్యమ్మ వంటి గ్రామదేవతలు కూడా గోరంట్ల పరిసరాల్లో కొలువుదీరారు. విజయనగర సామ్రాజ్యంలో గోరంట్లకు ప్రముఖ స్థానం లభించినందునే పట్టణంలో పలు ఆలయాలు వెలిశాయి. అదేవిధంగా వ్యవసాయాభివృద్ధి కోసం ఎన్నో చెరువులను తవ్వించారు. గోరంట్లకు రెండు చెరువులున్నాయి. మరికొన్ని గ్రామాలకు సైతం రెండు చెరువులున్నాయి. చెరువులేని గ్రామం అరుదు. హంపీ రాజ్యప్రభువుల పాలనలో వాకిటి వంశీయులు గోరంట్ల గ్రామపాలనాధికారులుగా పనిచేశారు. గోరంట్లకు చెందిన వాకిటి మల్లప్ప నాయకుడు శ్రీకృష్ణదేవరాయల వద్ద సైన్యాధ్యక్షుడుగా సేవ చేశాడు. యుద్ధకళలో ఆరితేరిన మల్లప్ప రాయలకు ఇష్టమైన వ్యక్తి. అందుకే రాయల చివరి రోజుల్లో మల్లప్ప నాయకుడు గోరంట్ల మండల పాలకుడయ్యాడు. అందుకు సంబంధించిన శాసనం మాధ

మేరెడ్డిపల్లి శాసనం - క్రీ.శ. 1387

వరాయల గుడిలో వుంది. ఆ శాసనం 1530 నాటిది. ఆలయ గోడలపై ఎన్నో శాసనాలున్నాయి, ఆలయం ముందు ఒక బండపై మరో శాసనం వుంది.

ఇలా వుండగా గోరంట్లలో ఎటు వంటి రాజభవనాలు లేకున్నా రాయల మజిలీ కేంద్రంగా విరాజిల్లింది. మజిలీ లేదా విడిది చేయడానికి పెద్ద మైదానం కావాలి. సైన్యానికి అవసరమైన నీరుండాది. క్రిష్ణరాయలు రాజధాని నుంచి కదిలితే కనీసం రెండువేలమంది సైనికులు వెంట వుండేవారు. ఇక వంటవారు, వివిధ వృత్తుల వారు ప్రత్యేకంగా వుంటారు. గుర్రాలు, ఏనుగులు, సరేసరి.

శివాలయంలోని

శ్రీకృష్ణ దేవరాయల శాసనం - క్రీ.శ. 1524

సైన్యాధ్యక్షుడు ఎంపిక చేసిన స్థలం- విశాల మైదానంలో రాజుకు గుడారం నిర్మించే వారు. రాజు గుడారం చుట్టూ మంత్రులు, సామంతులు, కవులు-కళాకారుల గుడారాలుండేవి. గోరంట్లలో చిత్రావతి నదికి పడమర వైపునగల విశాల మైదానంలోనే క్రిష్ణరాయలు విడిది చేసివుంటాడు. శ్రీకృష్ణదేవరాయలు విడిది చేసే మజిలీ కేంద్రం అచ్చం అంతఃపురాన్ని పోలివుంటుందని పోర్చుగీసు గుర్రాల వ్యాపారి డొమింగోపేస్ రాశాడు. రాజుకు ఏ మాత్రం అసౌకర్యం కలగకుండా, అంతఃపురంలోనే గడుపుతున్న భావన కలగాలి. అందువల్లనే రాజు రోజువారీ కార్యక్రమాలను మజిలీకేంద్రంలోనే పర్యవేక్షించేవాడు. కవులు తమ పాండిత్యాన్ని ప్రదర్శించేవారు. కళాకారులు తమ అభినయాలతో రాయలను రంజింపజేసేవారు. నందితిమ్మన పారిజాతాపహరణ 'కావ్యాన్ని గోరంట్లలో రాశాడన్న వాదంవుంది. ఆ ప్రబంధాన్ని ఆయన శ్రీకృష్ణదేవరాయలకు అంకితం ఇచ్చాడు. నంది తిమ్మనకు ముక్కుతిమ్మన అనే పేరుంది. నందితిమ్మన రాయల పట్టపురాణి- తిరుమలదేవి తరపున రాయలకొలుపులోకి వచ్చాడు. క్రిష్ణరాయలు- తిరుమలదేవిల మధ్య వచ్చిన ఒక తగాదాను పరిష్కరించడానికి నంది తిమ్మన 'పారిజాతాపహరణం' రాసి రాజు మెప్పు పొందాడని ప్రతీతి.

కడపజిల్లా ప్రొద్దుటూరు కు చెందిన శతావధాని డాక్టర్ సి.వి. సుబ్బన్న 1963 సెప్టెంబర్ 8న గోరంట్లలో ఒక అవధానం చేశారు. నంది తిమ్మన తన పారిజాతాపహరణంను గోరంట్లలో రాశాడని, గోరంట్ల విహార భూమి అని ఒక శార్దూల పద్యంలో వివరించారు.

"ముద్దుంబల్కుల బారిజాతకుసుమా మోదమ్ము తీయమ్ముగా

బిద్దెన్ దీరిచి ముక్కుతిమ్మనకవీడ్చిగ్గంతి ఇచ్చోటన్

దద్దివ్యాత్మ విహార భూమిగను పుణ్యంబట్టె గోరంట్ల పూ రుద్దామాత్రయులారా! ధన్యులరు మీరూపాంప నిత్యస్థితిన్!"

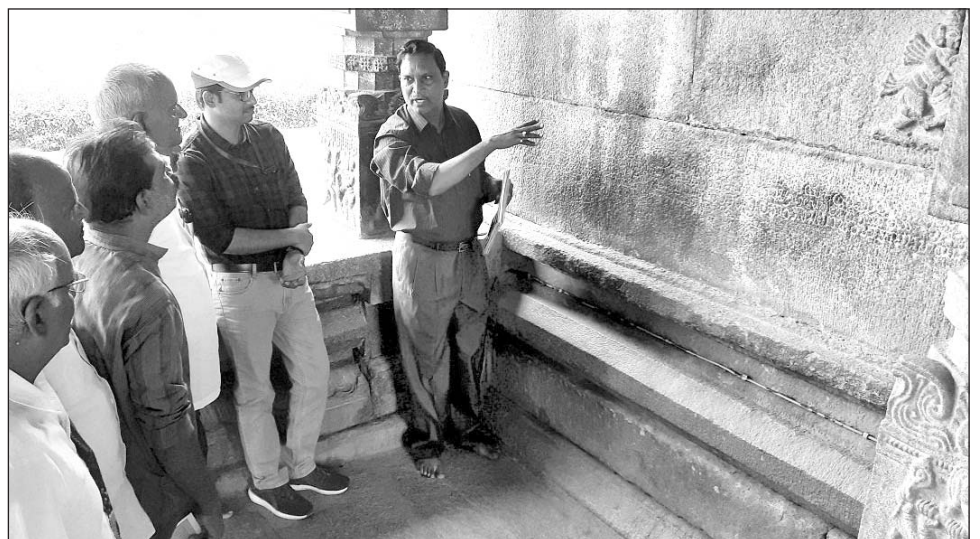
క్రిష్ణరాయల మజిలీకేంద్రంగా విలసిల్లిన గోరంట్ల చరిత్రపై కూలంకషంగా అధ్యయనం చేయాలి. గోరంట్లను ఒక పర్యాటక ప్రదేశంగా తీర్చిదిద్దవలసిన బాధ్యత పాలకులపై వుంది. పుట్టపర్తి నుంచి పెనుకొండ-గోరంట్ల-వీరాపురం-లేపాక్షి - చోళసముద్రం లను సందర్శించే విధంగా పర్యాటక శాఖ బస్లను నడపాలి. ఆయాప్రాంతాలపై సమగ్రంగా అధ్యయనం చేసి ఒక నివేదిక రూపొందించాలి. ఆయా ప్రదేశాల్లో యాత్రికులకు కనీస సదుపాయాలు కల్పించాలి.

అభివృద్ధి జరగాలి

- చారిత్రక పరిశోధకుడు మైనాస్వామి

గోరంట్ల చిత్రావతి నది ఒడ్డున గల మాధవరాయ స్వామి దేవాలయం ఎంతో అభివృద్ధి చెందవలసి వుంది. చారిత్రక పరిశోధనల దృష్ట్యా మాధవరాయ గుడి చాలా ప్రముఖమైనది. గోరంట్లకు సుమారు వెయ్యేండ్ల చరిత్ర వుంది. గుడిలో మరియు వెలుపల వున్న శాసనాలను పరిరక్షించుకోవాలి. పూజలకు నోచుకోని మాధవ రాయ స్వామి గుడిలో నిత్యపూజలు జరగాలన్నది ప్రజల ప్రబల ఆకాంక్ష. గోరంట్ల ప్రాశస్త్యాన్ని తెలిపేవిధంగా ప్రచారం చేయాలి. శాసనాల్లో పేర్కొన్న విధంగా ఏటా దసరా సమయంలో ప్రత్యేక ఉత్సవాలను నిర్వహించాలి.

ఒకనాటి రాయల వారి మజిలీ కేంద్రం నేడు మరుగున పడిపోయింది.

శాసనాన్ని వివరిస్తున్న మైనాస్వామి. పురావస్తు శాఖాధికారి క్రిష్ణచైతన్య తదితరులు ఫోటోలో వున్నారు

Ayodhya the Great

■ Prof. Rallapalli Rammurthy ■ My. Na. Swamy

Ayodhya is a legendary spiritual centre on the banks of River Sarayu and attracts the visitors with serene ghats and several Temples. Being the birthplace of Lord Rama and five of Jainism's 24 Tirthankaras. This land has many mythological and sacred bonds. According to the epic Ramayana, Ayodhya was home to Ikshvaku dynasty, from which Lord Rama, the most illustrious of its rulers. Ayodhya is a significant spiritual centre for other faiths as well, Jainism in particular. Ayodhya will be developed as International Spiritual Centre as Supreme Court verdict is in infavour of Ram Janmabhoomi. Meanwhile.. The Supreme Court was delivered final judgement about Ram Janmabhoomi-Babri Masjid disputed site on 9th November 2019. The Supreme Court dismisses the claim of Sunni Waqf Board and ordered that the Ram Janmabhoomi Nyas will get the land to build the Temple. The court also ordered the Central Government to form a Trust Board within three months and the temple will be built under the supervision of the Trust Board. UP Government is planning to form trust board on the lines of Tirumala - Tirupati Devasthanams (TTD). Ayodhya is 6kms from the district head quarters Faizabad in Uttar Pradesh.

Ram Janmabhoomi is the name given to the site .. the birthplace of Lord Rama, believed to be the seventh avatar of Hindu God Vishnu. The Ramayana states that the location of Rama's birthplace is on the banks of Sarayu river in Ayodhya. A section of Hindus claim that the exact site of Rama's birthplace is where the Babri Masjid once stood in Ayodhya. According to this theory, the Mughals demolished a Hindu shrine and constructed a Mosque in its place. Some people opposed and this theory and stated that such claims arose in 18th century. But Ram Janmabhoomi- Babri Masjid site

became disputed one. In 1992, the demolition of Babri Masjid by Hindu Karsevaks led by Viswa Hindu Parishad etc., triggered widespread violence.

A British traveller William Finch visited Ayodhya in 1611 and recorded the ruins of the castle and houses. In 1634, Thomas Herbert described that.. pretty old castle was memorable one in Ayodhya. Francis Buchanan visited the site in 1810 and stated that the structure destroyed was a temple, not a house. As per British India records Babri Masjid was called Masjid-i-Janmasthan. H.R. Neville, the Editor of the Faizabad District Gazetteer (1870), wrote that the Janmasthan temple was destroyed.

Meanwhile some Hindus placed

idols of Rama and Sita in the Mosque in 1949. Thousands of Hindu devotees started visiting the place, the Government declared the mosque a disputed area and locked its gates. Vishwa Hindu Parishad (VHP) and other Hindu nationalist groups and political parties launched a campaign to construct Ram Mandir at the site. On 6th December 1992, Hindu nationalists demolished the mosque, resulting in communal riots leading to more than 2,000 deaths.

Archaeological Survey of India (ASI) has conducted excavations of the site in 2003, as per court orders. The ASI report indicated the presence of a Hindu temple pillars, sculpture etc, under the

mosque. Muslim groups and the historians supporting them disputed these findings, and dismissed them as politically motivated. The Allahabad High Court, however, upheld the ASI's findings.

In 2010, the Allahabad High Court ruled that the 2.77 acres of disputed land could be divided into 3 parts, with 1/3 going to the Ram Lalla or Infant Lord Rama represented by the Hindu Maha Sabha for the construction of the Ram temple, 1/3 going to the Muslim Sunni Waqf Board and the remaining 1/3 going to a Hindu religious denomination Nirmohi Akhara.

Meanwhile five judges bench of Supreme Court heard the title dispute cases from August to October 2019. The Supreme Court of India has ordered on 9th November 2019, the land to be handed over to a trust to build Hindu temple. It also ordered the central government to give alternate 5 acre

land to Sunni Waqf Board to build the Mosque.

Attractions: There are several pilgrim places and Tourist attractions in Ayodhya. Kanak Bhawan Temple in Ayodhya is dedicated to Lord Ram and his divine consort Goddess Sita. The magnificence of this place and the deities installed in the sanctum leave the devotees spell bound. Built more as a sprawling palace rather than a shrine, the Kanak Bhawan Temple resembles the magnificent palaces of Bundelkhand and Rajasthan region. According to local legends, Queen Kaikayi, Lord Rama's step mother had gifted this palace to Goddess Sita. Later, a grand temple was built by the royal house of Orchha and Tikamgarh in 19th century. A high-ceilinged hall with arched doorways on three sides across a massive courtyard houses three sets of gold-crowned idols of Lord Rama and Goddess Sita under a silver canopy.

The idols of Lord Rama and Goddess Sita are exquisitely adorned with gold ornaments, from which the temple derives its name - 'kanak' means gold.

Hanuman Garhi is one of the most popular temples in the region. Legend has it that Lord Hanuman used to live here to protect Ayodhya. Visitors should climb 70 steps to reach the temple. The sanctum is stocked with profusely painted pillars, brackets, and stucco figures. The main temple houses a statue of Mata Anjani and Bal Hanuman seated on her lap.

Chhoti Devkali temple is associated with several tales from Ramayana and is situated near Naya Ghat. As per mythology, Mother Sita after her wedding arrived in Ayodhya with an idol of goddess Girija Devi. King Dashrath constructed beautiful temple for the idol. Sita used to worship Devi in the temple. An impressive statue of Goddess Devkali is present now.

అభినందన మండారమాల

ఉత్తమ పాత్రికేయుడు
ఉత్తమ రచయిత
శ్రీ ఘనాస్వామి

ఇండియన్ ఇన్స్టిట్యూట్ ఆఫ్ ఓరియెంటల్ హెరిటేజ్ సంస్థ నుంచి
ప్రతిష్ఠాత్మక **బంగారు పతకం** మరియు
పర్యాటక రత్న బిరుదును అందుకొన్న
సందర్భంగా మా అభినందన మండారమాలలు.
పర్యాటక రంగ విశేషాలపై వెలువడుతున్న
టూరిజం న్యూస్ 13వ వార్షికోత్సవం
జరుపుకొంటున్న శుభసందర్భంగా
హార్షిక శుభాకాంక్షలు.

కాంట్రాక్టర్ల సంఘం - తిరుపతి, నెల్లూరు, చిత్తూరు, కడప

రాయపాళ్ళం కాశేశ్వర రావు

డి.పి.ఓ. - నెల్లూరు

రాయపాళ్ళం కేశవులు

ఆర్.కె. కిడ్నీ డయాలసిస్ సెంటర్, తిరుపతి

రాయపాళ్ళం క్రాంతి

తిరుపతి

రాయపాళ్ళం కమలేశ్వర్

తిరుపతి

■ My.Naa. Swamy

Lived as God

"Service to the humanity is service to the God. Love all serve all". These are the divine sayings of Bhagawan Sri Sathya Sai Baba. Sri Sai Baba has done yeomen service to the human kind. People are worshiping Maha Samadhi as God. Sri Baba was lived as God.

Man since times immemorial has been in quest of God. Man has been in search of happiness from the beginning of this creation. He wanted to know where God is. He wanted to describe Him. He probed to find out "Who is God?" The answer is simple. At one time he said, "God is Wind - Vayudeva." At another time he said, "God is Fire." Later, the question arose - Who is God?

Who is God? Only experience. But we are of the modern age, the computer age. Bhagavan gave the answer: "God is Love. Love is God. Live in Love."

Now the point is this. When you love anything want to possess it. When you love anyone you want to be near that person. So love leads to nearness or proximity. This is the first aspect of the topic - living with God when you love God you want to live with Him. What do we mean by living with God? It is not an ordinary thing, Baba Himself put it - it is like living with fire.

Living with God is not just physical nearness. Bhagavan Sri Sathya Sai Baba says that one has to dear and near. Thus spiritually speaking, living with God means being so dear to him.

How can we live with him spiritually?

Jesus Christ said : 'I am the Truth, I am the way and I am the Life.' Baba says: "Follow me." We should follow the Master. Master stand for truth . If you want to follow the Master, you should hold on to Truth, follow the path of righteousness. This is living with God. The meaning of living with God is that you love Him intensely, much more than family and property.

So long as you hold onto your comforts, properties and families, giving them priority, and God next, we say that we are living with God. Living with God is sacrifice, God first, the world next, and you last. Thus living with God is detachment, intense love, control, discipline, surrender, dedication. You have to obey all His command unconditionally. Whether or not you gain and whether or not you attain victory spiritually it means following His messages following in His footsteps and following His command.

Living in God is only possible through compassion. The heart with compassion is the temple of God. You should have the spirit of sacrifice too. So living with God is one of bhakti-yoga. Once you have bhakti you should serve

him. It is no use saying , "I love you, but I won't work for you." Living for God is karma yoga. Karma yoga will make us receive that acknowledgment. Living for God means sacrificing everything for God. We are selfish truly. We love our son, our wife our husband only because of our own selfish reasons.

The third one is 'Living in God.' This means that there is nothing other than God. Whatever man does, talk or think is only divine. When he bathes it is an abhisheka, when he talks it is a namasmarana. Everything he does is spiritual. This is called 'jnana yoga' - or 'path of wisdom.' wisdom is that you are one with God, the Cosmic Consciousness. You are allowing the divine Cosmic Consciousness to pass through. The spirit of awareness is Consciousness. Some feel God's presence in their work, meditation or bhajans.

When we live for Him it is selfless. When we for Him, there is neither self nor selflessness, there is only absolute state of Bliss. God is Love. Live in Love. Sri Sathya Sai Baba is living as God.

(Courtesy: "Divine Direction" - by Prof. Anil Kumar Kamaraju)

Ancient Buddhist complex

Lalitgiri is a major Buddhist complex comprising major stupas in Odisha. Complex is having 'esoteric' Buddha images and monasteries. Together with the Ratnagiri and Udaygiri sites, Lalitgiri is part of Pushpagiri University located on top of hills of the same names. The three complexes are known as the "Diamond Triangle". Significant finds at this complex include Buddha's relics. Tantric Buddhism was in practice at this site. Lalitgiri is a major center of Buddhism between Parabhadi and Landa sandstone hills. Lalitgiri is 60Kms from Cuttack and 90 Kms from Bhubaneswar. Udaygiri is 8 kms and Ratnagiri is 12 kms from Lalitgiri.

Lalitgiri is one of the earliest Buddhist sites in Odisha. It is a seat of learning and cultural centre from 3rd century BC to 10th century AD.

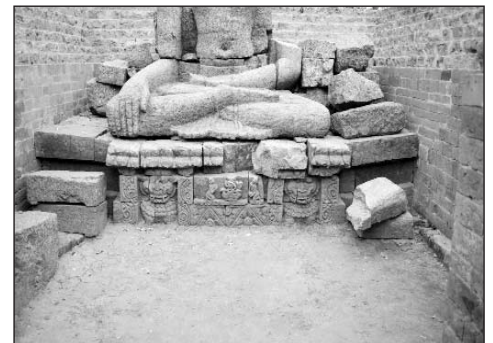
The excavations (1985) by ASI at Lalitgiri have unearthed remnants of a large Stupa on the hill. Within Stupa, two rare stone caskets were found with relics of Buddha. This was the first such finding in Eastern India. The stone caskets were having three other boxes. They were made by steatite, silver and gold. Gold casket contained a relic or dhatu in the form of a small piece of bone.

Another interesting find is that of an east facing apsidal chaityagriha, built of bricks, 33x11 metres size with 3.3 metres thick walls. This edifice, the first such Buddhist structure found in Odisha. Also found Kushana Brahmi inscriptions made on shells with cuts on

moonstone at the periphery of the edifice. Another find is a piece of a pillar railing, decorated with the theme of a half lotus medallion. Also found were remnants of four monasteries. The first and the largest monastery, facing east, a two storied structure. Adjoining the monastery at the rear end is a rainwater cistern built of bricks. The second monastery, in the northern extremity of the hill, is believed to have been built when Buddhism was losing its importance in Lalitgiri. The third monastery faces south-east and with a central open space of 8 square metres. The

fourth monastery has many large sized Buddha heads deified in the sanctum sanctorum. A terracotta monastic seal with the inscription 'Sri Chandraditya Vihara Samagra Arya Vikshu Sanghasa'. The antiquities unearthed include a plethora of images of Buddha in different meditative forms. The finds also include a gold pendant, silver jewellery, stone tablets with imprints of Ganesha and Mahisasurmardini, a seal matrix-cum-pendant, and a small image of Avalokiteswara.

Images of Tara in the form of Tara Kurukulla or Kurukulla Tara have been reported in Lalitgiri and also from Udaygiri and Ratnagiri, including an emanation form of Amitabha seated in a Lalitasana posture. Images of Hariti have also been found in same sites.

YOGINI TEMPLE

SIMILARITY TO THE PARLIAMENT

The Chausath Yogini temple is also known as Ekattarso Mahadeva Temple. The temple is formed by a circular wall with 64 chambers and an open mandapa in the centre. And separated by a passage - circular in shape.

According to an inscription -1323 AD (Vikram Samvat 1383), the temple was built by the King Devapala (?1055 - 1075 AD). It is said that the temple was the venue of providing education in astrology and mathematics based on the transit of the Sun. The temple is located on a hill which is about 100 feet in height. It is externally circular in shape with a radius of 170 feet. There are 64 small chambers with an open hall. Hall is having pillars. The roof of the entire structure is flat including that of another

east facing circular temple within the outer circular wall. A large passage lies between outer enclosure and the central temple, dedicated to God Siva. The exterior surface of the outer wall has carvings of Hindu Gods. Each of the 64 chambers in the outer circle has an image of Siva. However, recent research confirmed that temple has a Yogini

The Yogini Temple at Mitawali is one of the oldest and largest yogini temples in India. Chausath Yogini Temple is situated on a hilltop at Mitawali. Built in 11th century A.D., the temple is the abode of God Siva. Mitawali is in Morena district of Madhya Pradesh. The Temple is 40 kms from Gwalior. Mitawali (also spelled Mitaoli) Chausath Yogini Temple is similarity to the Indian Parliament building. It is said to be... Yogini Temple structure is the inspiration and model for the construction of the Indian Parliament building.

image. Therefore temple is known as Chausath Yogini Temple.

The design of the temple has withstood earthquake shocks, without any damage to its circular structural features, in the past several centuries. The temple is in the Seismic Zone III. This fact was cited when the issue of safety from earthquake effect of the Parliament House which is also a circular structure, similar to the Chausath Yogini Temple, was debated in the Indian Parliament. **- Vijaya Kumar**

(For more info contact MP Tourism-Hyderabad... 986606900)

సేవా స్ఫూర్తి

■ మైనాస్వామి

ఆధ్యాత్మిక సామ్రాజ్య స్థాపకులు భగవాన్ శ్రీ సత్యసాయిబాబా కేవలం ఆధ్యాత్మిక ప్రసంగాలకే పరిమితం కాలేదు. తాను ఆచరించమని భక్తులకు చెప్పే ఎన్నో కార్యాలను ఆచరణలో పెట్టారు. ఆత్మవిశ్వాసంతో ముందుకు సాగుతూ వుంటే అసాధ్యం కానిది ఏదీ లేదని నిరూపించారు. శ్రీ సత్యసాయి. శ్రీ సత్యసాయి సెంట్రల్ ట్రస్ట్ ద్వారా ఎన్నో పథకాలను చేపట్టి కోట్లాది మందికి స్ఫూర్తిగా నిలిచారు. విలువలతో కూడిన ఉత్తమ విద్యను బోధించే విద్యాలయాలు, అత్యంత ఖరీదైన వైద్యాన్ని నిరుపేదలకు ఉచితంగా అందించడానికి సూపర్ స్పెషాలిటీస్ ఆస్పత్రులు, నీటి పథకాలు ప్రారంభించారు. ఆ సేవా పథకాలకు వందలాది కోట్లు ఖర్చుకాగా వాటిని నిర్వహణకు సైతం వందలకోట్లు అవసరమవుతున్నాయి. ప్రశాంతి నిలయం కేంద్రంగా పనిచేస్తున్న శ్రీ సత్యసాయి సెంట్రల్ ట్రస్ట్ వివిధ సేవా పథకాలను అమలుచేస్తూ వర్కవేక్స్ చేస్తున్నది. సెంట్రల్ ట్రస్ట్ కు అనుబంధంగా, ట్రస్ట్ మార్గదర్శక సూత్రాలకు అనుగుణంగా మనదేశంలో 5 వేల సత్యసాయి సేవాసమితులుండగా, విదేశాల్లో సుమారు 2 వేల సమితులు సేవ చేస్తున్నాయి. సత్యసాయి సమితులు సమాజ అభివృద్ధి కోసం పాటుపడుతున్నాయి. కరువు, వరదలు, భూకంపాలు సంభవించినప్పుడు సహాయ కార్యక్రమాలు, ఉచిత వైద్య శిబిరాలు నిర్వహించడం, సర్వధర్మ ప్రచారం, విద్యాలయాల నిర్వహణ వంటివి శ్రీ సత్యసాయి సేవా సమితులు తమ ప్రథమ కర్తవ్యంగా భావిస్తున్నాయి.

విద్యనార్జించడం ఉపాధికోసం మాత్రమే కాదంటారు బాబా. విద్య ద్వారా మంచి జీవితాన్ని గడపాలని బోధిస్తారు. విద్యతో సరికొత్త జీవన విధానాన్ని అలవర్చుకోవడమే గాక ఇతరులకు తాను మార్గదర్శకంగా మారాలంటారు. నిజానికి శ్రీ సత్యసాయి విద్యాసంస్థలు భగవాన్ సాయి ఆలోచనా

విధానానికి అద్దం పడుతున్నాయి. పుట్టపర్తి, బెంగుళూరు, అనంతపురం, ముద్దేనహళ్ళి (కర్నాటక), ముంబై తదితర చోట్ల శ్రీ సత్యసాయి విద్యాలయాలున్నాయి. ఒక ప్రాంతం లేదా ఒక సమాజం, ఒక వ్యక్తి అభివృద్ధికి, వికాసానికి విద్య అత్యంత అవసరం. వెనుకబడిన ప్రాంతమైన అనంతపురం

జిల్లాలో పలు విద్యాలయాలు ప్రారంభించిన శ్రీ సత్యసాయి ట్రస్ట్ విద్యాసేవలను అపారంగా విస్తరిస్తూ ఆస్ట్రేలియా దాకా వెళ్ళింది. అత్యుత్తమ విద్యను అందిస్తున్న శ్రీ సత్యసాయి ఇన్స్టిట్యూట్ ఆఫ్ హ్యూమన్ లర్నింగ్ శ్రీ సత్యసాయి యూనివర్సిటీగా గుర్తింపు పొందింది. ప్రశాంతి నిలయంలోని సాయి

Singapore with Cruise

New Year 2020 Offer

₹ 89,999* /- PP

Offer valid for 15th March sailing only !

Genting Dream Cruise

Inclusions

5N Genting dream cruise balcony cabin | 2 Thailand shore excursion
 2N Singapore hotel stay | Marina Bay sands observation deck
 Universal Studio | Gardens of the bay | Cloud dome | Flower Dome
 Jurong Bird Park | Return airfare | All Meals | Visa Charges | GST

Departure Dates

14 th March BOM - SIN	22 nd March SIN - BOM
----------------------------------	----------------------------------

☎ 7289928620 | ✉ sales9.joherworld@gmail.com | 🌐 www.joherworld.com

T&C Apply

యూనివర్సిటీకి శ్రీసత్యసాయి బాబా ఛాన్సిలర్ గా వ్యవహరించేవారు. భగవాన్ పుట్టినరోజు నవంబర్ 23కు ముందురోజున నవంబర్ 22న ప్రతి యేటా శ్రీ సత్యసాయి విశ్వవిద్యాలయం స్నాతకోత్సవం (కాన్వోకేషన్) జరుగుతుంది. శ్రీ సత్యసాయి విద్యా సంస్థలకు ప్రపంచ వ్యాప్తంగా మంచి గుర్తింపు వుంది. మహిళా విద్యను శ్రీ సత్యసాయి బాగా ప్రోత్సహించారు. అనంతపురం జిల్లాలో వాద్యార్థి నుల కోసం డిగ్రీ, జూనియర్ కళా శాలలు, ఉన్నత పాఠశాలలు తొలిసారిలో స్థాపించిన ఘనత శ్రీ సాయిదే. పుట్టపర్తిలో సంగీత కళాశాలను 2000 సం॥ నవంబర్ లో ప్రారంభించారు. మనదేశంతో పాటు అర్జెంటైనా, ఆస్ట్రేలియా, దక్షిణాఫ్రికా, బ్రిటన్, బ్రెజిల్, కెనడా, ఈక్విడార్, జాంబియా, థాయ్ లాండ్, ఫిలిప్పైన్స్, న్యూజిలాండ్, మారిషస్ తదితర దేశాల్లో శ్రీ సత్యసాయి విద్యాలయాలు విలువలతో కూడిన విద్యను ఉచితంగా బోధిస్తున్నాయి. సత్యం - ధర్మం, శాంతి - ప్రేమ, అహింస వంటి సూత్రాలను వివరిస్తూ మానవీయ విలువలను పెంపొందించడానికి సాయి విద్యాసంస్థలు కృషిచేస్తున్నాయి.

వైద్యం

నిరుపేదలకు కార్పొరేట్ స్థాయి ఖరీదైన సూపర్ స్పెషాలిటీస్ పైద్యాన్ని అందించాలన్న తలంపుతో శ్రీ సత్యసాయి సూపర్ స్పెషాలిటీస్ ఆస్పత్రిని పుట్టపర్తిలో నెలకొల్పారు. 1991 నవంబర్ 23న అప్పటి రాష్ట్రపతి ఎస్.ఆర్. వెంకట రామన్ 'సూపర్' ఆసుపత్రిని పారంభించారు.

చారు. గుండె, కార్డియోథో రాసిక్ మరియు వాస్కులర్ సర్జరీ, నెఫ్రాలజీ, యూరాలజీ, కంటి, దంత సంబంధ పగైరా రోగాలకు అత్యాధునిక వైద్యాన్ని ఉచితంగా అందిస్తున్నారు. 'అందరికీ ఆరోగ్యం' అనిబోధించే భగవాన్ సంకల్పానికి కార్యరూపమే 'సూపర్' ఆస్పత్రి. వాస్తవానికి 1963 లోనే పుట్టపర్తిలో ఒక ఆసుపత్రిని స్థాపించారు. ప్రాథమికంగా అక్కడ పరీక్షలు నిర్వహించిన తర్వాతనే సూపర్ స్పెషాలిటీస్ ఆస్పత్రులకు రోగులను వంపుతున్నారు. పుట్టపర్తిలోని సూపర్ స్పెషాలిటీస్ ఆస్పత్రి ఎందరో పేదలను ఆదుకొన్నది. గుండెజబ్బులకు గురైన వారు ఎక్కువగా ఆస్పత్రికి వస్తున్నారు. దేశంలోని పలుచోట్ల నుంచి రోగులు వస్తుండడంతో ఆపరేషన్లు చేయడం అలస్యమవుతున్నది.

కాగా బెంగళూరులోని వైట్ ఫీల్డ్ లో మరో సూపర్ స్పెషాలిటీస్ ఆస్పత్రిని నెలకొల్పారు. 2001 జనవరి 19న అప్పటి ప్రధాని అటల్ బిహారీ వాజ్ పాయ్ బెంగళూరు ఆస్పత్రిని ప్రారంభించారు. ఆ సూపర్ స్పెషాలిటీస్ ఆస్పత్రిలో గుండె, న్యూరాలజీ విభాగాలు మాత్రమే వున్నాయి. పుట్టపర్తి, బెంగళూరులోని సూపర్ స్పెషాలిటీస్ ఆస్పత్రుల ద్వారా కొన్ని లక్షల మంది పేదలు ఉచితంగా వైద్యాన్నిపొందారు.

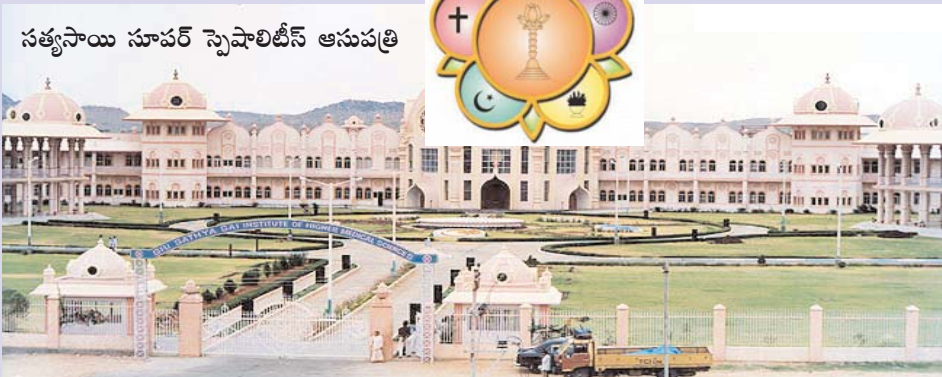

నీళ్లు

రాయసీమలోని అనంతపురం, చిత్తూరు జిల్లాలు, తెలంగాణాలోని మహబూబ్ నగర్, మెదక్ జిల్లాల్లో శ్రీ సత్యసాయి తాగునీటి పథకాలను అమలుచేస్తున్నారు. శ్రీసత్యసాయి తాగునీటి పథకాన్ని తొలుత అనంతపురం జిల్లాలో ప్రారంభించారు. నీటికారితో అల్లాడుతున్న 'అనంత' వాసులకు శ్రీ సత్యసాయి నీటిపథకం ఒక వరమయింది. 1995 నవంబర్ 18న అప్పటి ప్రధాని పి.వి. నరసింహారావు తాగునీటి పథకాన్ని అనంత ప్రజలకు అంకితంచేశారు. అనంత తాగునీటి పథకం ద్వారా సుమారు 950 గ్రామాల ప్రజలకు రక్షితనీరు లభిస్తున్నది. తుంగభద్ర, పెన్న, చిత్రావతి, హగరి నదులు నుంచి వివిధ మార్గాల ద్వారా నీటిని తోడి గ్రామాలకు, పట్టణాలకు సరఫరా చేస్తున్నారు. ఆ పథకానికి 300 కోట్ల రూపాయలు ఖర్చయింది. శ్రీ సత్యసాయి సెంట్రల్ ట్రస్టు, ఆంధ్రరాష్ట్ర పంచాయత్ రాజ్ శాఖలు సంయుక్తముగా నీటిపథకాన్ని అమలు చేశాయి.

నీటి పథకంలో భాగంగా ఓవర్ హెడ్ ట్యాంక్ లు, సమ్మర్ స్టోరేజీ రిజర్వాయర్లు, సంప్లలు నిర్మించారు. మొత్తం 2 వేల కి.మీ. మేరకు పైప్ లైన్లు వేశారు. దూరప్రాంతం నుంచి నీటిని సరఫరా చేయడానికి వీలు లేనిచోట్ల బోర్లువేసి, ఆనీటిని ఓవర్ హెడ్ ట్యాంక్ కు పంపిచేసి గ్రామాలకు అందిస్తున్నారు.

శ్రీ సత్యసాయి భక్తుడు, చిత్తూరు ఎం.పి. డి.కె. ఆదికేశవులు శ్రీనివాస ట్రస్ట్ ద్వారా చిత్తూరు జిల్లాలో శ్రీ సత్యసాయి నీటి పథకాన్ని అమలు చేశారు. దాదాపు 900 గ్రామాలకు నీటివసతి కల్పించారు. అదే విధంగా మహబూబ్ నగర్, మెదక్, గోదావరి జిల్లాల్లోని వందలాది గ్రామాలకు శ్రీ సత్యసాయి నీటి పథకం జలధారను ప్రసాదించింది. చెన్నై పట్టణానికి తాగునీటిని తీసుకొనివెడుతున్న తెలుగు గంగ కాలువలైనింగ్ పనులకు శ్రీ సత్యసాయి సెంట్రల్ ట్రస్ట్ 200 కోట్ల రూపాయలు ఖర్చుపెట్టింది.

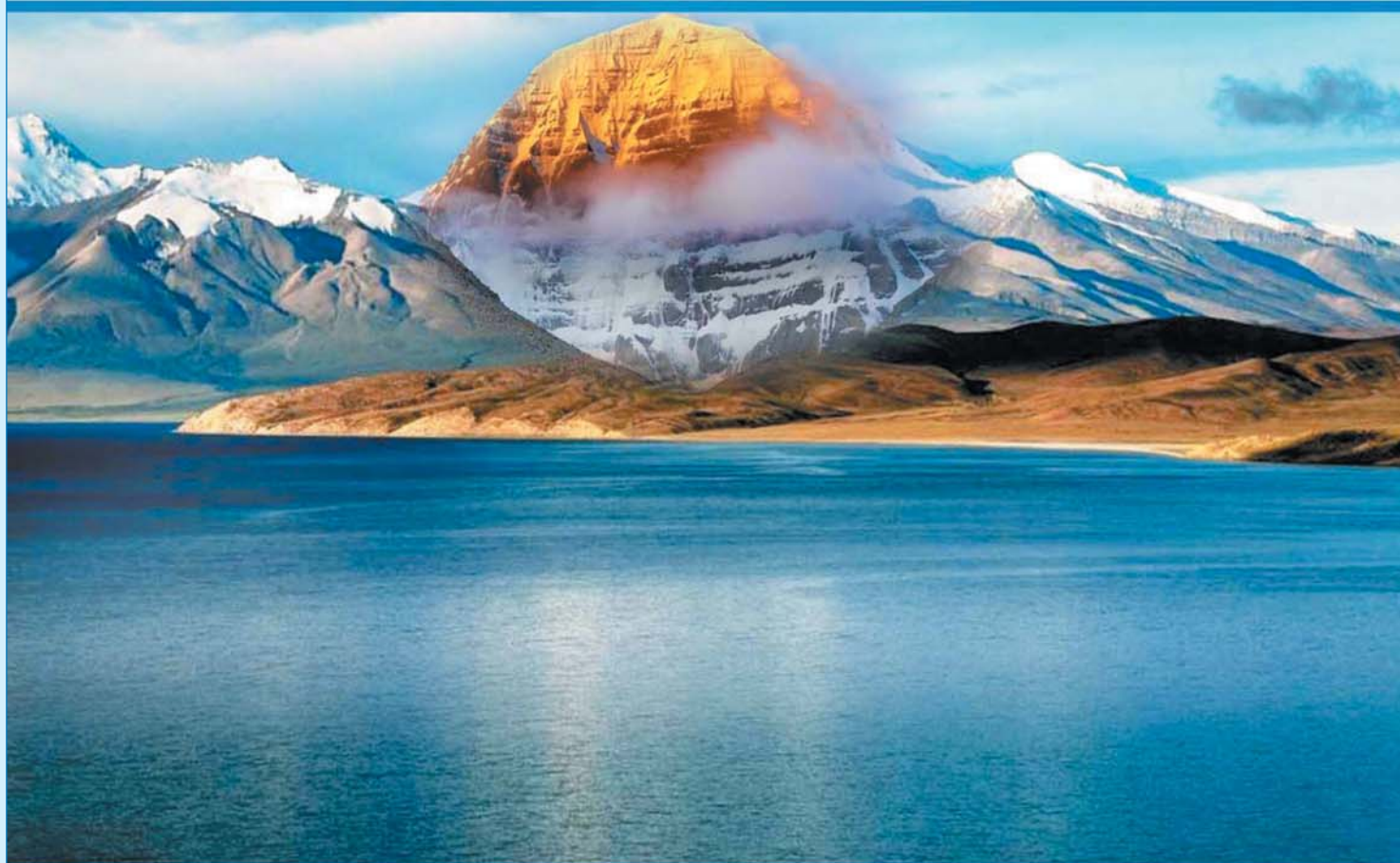

Visits Manasasarovar

Yatra Starts in May (First Batch)

With the Divine Blessings of
Bhagavan Sri Satyasai Baba Swamy varu

BY THE GRACE OF GOD SHIVA, GET LIFETIME DIVINE EXPERIENCE IN

KAILASH MANSAROVAR YATRA 2018

1) 11 DAYS EX- KATHMANDU 2) 9-DAYS EX- LUCKNOW

SRI SATHYA SAI TOURS & TRAVELS

Contact: **Y.B. Reddy**, 9492141751 | Mail: ybreddytp@gmail.com

A.Manoj Kumar Reddy, Mob.: 7702095791 / 9959861177

Regd.Off.: #1-5-491, Phanigiri Colony, Near Chaitanyapuri Colony, Dilsukhnagar, HYDERABAD-500 060. Ph : 040-24050753

Corp. Off.: Shop No.3, Adjacent to Andhra Bank Maruthinagar Branch, Chaitanyapuri Colony, Dilsukhnagar, HYDERABAD - 500 060

PUTTAPARTHY: M.Palani Swamy Mob.9963211255 / 9903707650

APOLLO TAX SAVER HEALTH CHECK PACKAGES

Under section 80-D of Income tax act, one is entitled for Tax benefit of up to ₹25,000 for family. (Family consists of Self, Spouse & Children). Additionally one can get tax benefit of up to ₹ 30,000, In case parents are included for each budgetary year. In total, one is eligible to enjoy a tax benefit of up to ₹ 55,000, if his/her immediate family & parents are covered. Out of this said amount you can also claim expenses incurred for preventive health checkups up to ₹5,000 for each budgetary year.

Apollo Tax Saver Master Health check

Original Price INR 5000,
[Spl. discounted tariff INR 2500 per individual & 5000 for couple]

Apollo Tax Saver Executive Health check - Male

Original Price INR 8000,
[Spl. discounted tariff INR 5000 per individual]

Apollo Tax Saver Executive Health check - Female (Cardiology Package)

Original Price INR 8000,
[Spl. discounted tariff INR 5000 per individual]

Apollo Tax Saver Executive Health check - Female (Cancer Screening Package)

Original Price INR 8000,
[Spl. discounted tariff INR 5000 per individual]

Apollo Premium Tax saver Health Checkup - (Whole Body)

Original Price INR 15000
[Spl. discounted tariff, INR 9000 for individual]

Book your appointment today.

☎ 1860-258-1066

🌐 www.askapollo.com 📧 aphc@apollohospitals.com

